

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА,
ПРОЦЕСУ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

Серія «Навчально-методичні посібники»

О. О. Подобний, С. О. Загороднюк

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)

Навчально-методичний посібник



Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Рецензенти:

Н. А. Мирошніченко, кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, професор кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія»;

І. А. Дришлюк, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права, кримінального процесу і криміналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Міжнародного гуманітарного університету
(протокол № 6 від 16.07.2021 р.)*

Подобний О.О.

П44 Кримінальне право (Особлива частина) : навч.-метод. посіб. / О. О. Подобний, С. О. Загороднюк. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 214 с. – (Серія «Навчально-методичні посібники»).

Навчально-методичний посібник з курсу «Кримінальне право» для здобувачів вищої освіти освітньо-наукового рівня «бакалавр» спеціальностей 262 «Правоохоронна діяльність» і 081 «Право».

УДК 343(076)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	15
ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ПО ВСІМ ТЕМАМ	18
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ТЕМ КУРСУ	21
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ПО ВСІМ ТЕМАМ	149
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ	208

ВСТУП

Кримінальне право є провідною галуззю права національної системи права, норми якої покликані охороняти права і свободи людини і громадянина. Норми кримінального права визначають баланс співвідношення влади та свободи і, у зв'язку з цим, регулюють найбільш принципово важливі, суспільні відносини, які пов'язані із захистом основ національної безпеки України, громадської безпеки, громадського порядку та моральності, здоров'я населення, майна на праві всіх форм власності, життя, здоров'я, волі, честі, гідності, статевої свободи та недоторканості особи, взаємовідносинами між особою та державою. Водночас кримінальне право є однією з галузевих теоретико-правових наук. Як галузева юридична наука кримінальне право вивчає норми і кримінально-правові інститути, суспільні відносини, врегульовані ними, практику реалізації норм і інститутів кримінального права. З цією метою наука покликана визначати закономірності розвитку кримінального права, формулювати практичні поради з метою вдосконалення його системності та практики. Кримінальне право є нормативною дисципліною, яка відноситься до блоку фундаментальних та професійно орієнтованих навчальних дисциплін. Названа дисципліна передбачає опанування методології дослідження сутності і змісту кримінально-правових явищ в цілому і, зокрема, основ теорії кримінального права, захисту прав і свобод людини і громадянина.

Мета: оволодіння знаннями та практичними навичками стосовно визначення основних понять курсу, кваліфікації кримінальних правопорушень, сутності та соціального призначення державних і правових явищ у державі; надання знань про основні поняття, категорії, інститути кримінального права; аналізувати зміст норм Кримінального кодексу України, Конституції України, міжнародних конвенцій та інших нормативно-правових актів; вміло користуватися джерелами кримінального права; узагальнення досвіду роботи судових та правоохоронних органів, стійких сучасних знань з теорії і практики кримінального права, формування навичок і вмінь самостійного аналізу стану кримінального законодавства, системне засвоєння тем кримінального права, нави-

чок розробки науково-практичних рекомендацій щодо їх удосконалення, розвитку здібностей до науково-дослідної роботи, а також самостійності та відповідальності в обґрунтуванні та використанні в практичній роботі нормативного матеріалу.

Викладання кримінального права має на меті виховання у студентів поважного ставлення до кримінального закону, основною функцією якого є охорона найбільш важливих суспільних відносин соціальних цінностей, а також пізнавальну, дидактичну та практичну мету.

Притягнення до кримінальної відповідальності та покарання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, згідно з діючим кримінальним законодавством – головна вимога законності у діяльності правоохоронних органів. Кримінальний закон складає предмет вивчення кримінального права, тому вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право» дає можливість кожному співробітнику органів внутрішніх справ, судді засвоювати та знати кримінальний закон, щоб правильно та обґрунтовано вирішувати питання щодо притягнення до кримінальної відповідальності. Практичні вміння та навички кримінального характеру дають змогу повсякденно використовувати сучасні засоби запобігання злочинності, на якісному рівні надавати професійну характеристику конкретному кримінальному правопорушенню.

Завданням навчальної дисципліни є глибоке засвоєння студентами теоретичного матеріалу. Особлива увага приділяється навчанню чітко визначати конкретний склад кримінального правопорушення у повному обсязі, відрізняти один від іншого, визначати їх необхідні та кваліфікуючі ознаки, орієнтуватися в чинному кримінальному законодавстві, вміти тлумачити закон та правильно кваліфікувати кримінальні правопорушення.

Формами вивчення курсу «Кримінальне право» є лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття та самостійна робота студентів.

Кращому опануванню здобувачами вищої освіти навчальним матеріалом може слугувати проведення певної частини лекційного заняття у форматі: а) бесіди, що передбачає активізацію інтелектуальної діяльності здобувачів вищої освіти, мотивування їх до вивчення певної теми навчальної дисципліни, постановку «бінарних» та «небінарних» запитань для виявлення ставлення, думки, рівня ознайомлення та готовності здобувачів вищої освіти,

визначення міри сприйняття ними матеріалу, що викладається. Адекватна оцінка психоемоційного стану слухачів, фахова та етична реакція на їхні репліки – загальна вимога до проведення будь-якого публічного виступу – за такого формату набуває особливого значення; б) дослідження, що передбачає формулювання здобувачами вищої освіти за участі викладача певної теоретичної позиції, виявлення закономірностей або аномалій у кримінально-правовому регулюванні, шляхом «мозкового штурму» (метод спільного пошуку ідей і рішень, шляхів вирішення проблем або нестандартних ситуацій, що має на меті спершу запропонувати якнайбільшу кількість варіантів, не вдаючись до їхнього аналізу та критики, а потім відібрати перспективні пропозиції, обговоривши й оцінивши кожен варіант); в) ситуаційного аналізу (кейс-метод), що передбачає вивчення здобувачами вищої освіти реальної конкретної політико-правової ситуації (події), визначення за участі викладача суті проблеми, формулювання можливих варіантів її вирішення.

Мова навчання українська.

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова навчальна дисципліна (вивчається на протязі навчального року: двох семестрів).

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується виконувати завдання та розв'язувати задачі. Вони виконуються письмово у зошитах для практичних занять з кримінального права. Рішення задач повинне супроводжуватись аналізом складу, який пропонується студентам в процесі кваліфікації. Студент повинен вказати необхідні та кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення, розкрити їх зміст. Обов'язково має бути посилення на норми відповідних статей Кримінального кодексу та їх частину (пункт). В процесі розв'язання задач студент повинен використовувати загальні правила кваліфікації. При розв'язанні задачі студент повинен дуже уважно її прочитати, вникнути у її зміст, а також вибрати з неї те, що має значення для кваліфікації та записати це у своїх зошитах. Рішення задач може бути обґрунтованим тільки у тому випадку, коли надається аналіз фактичного, юридичного та конкретного складів, проведено відмежування суміжних складів.

Таким чином, вивчення кримінального права забезпечує формування у майбутніх працівників ОВС, прокуратури та судів спеціальних знань, вмій та навичок, необхідних для успішної діяльності майбутніх фахівців.

З усіх тем надається перелік основних питань з навчальної дисципліни, а також перелік рекомендованої літератури, яку слід вивчити при підготовці до заняття.

Оволодіння навчальним матеріалом курсу кримінального права передбачає засвоєння поняття, сутності, функцій і особливостей даної галузі права. Успішне засвоєння студентами програмного курсу визначає систематичну самостійну роботу; особливого значення набуває вміле і своєчасне вивчення і використання публікацій в періодичних виданнях, наукових збірниках; студенти мають регулярно слідкувати за всіма змінами і доповненнями в законодавстві, вносити їх в текст теоретичного матеріалу, який вивчається.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття та система Особливої частини кримінального права.

Поняття Особливої частини кримінального права. Її взаємозв'язок та взаємодія із Загальною. Структура та система Особливої частини кримінального права.

Особливості норм Особливої частини у порівнянні із Загальною частиною.

Види норм Особливої частини (їх характеристика).

Тема 2. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень.

Поняття та види кваліфікації. Значення цього питання для правозастосовної діяльності.

Правила кваліфікації та їх види.

Значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України, аналізу судової практики для кваліфікації.

Тема 3. Злочини проти основ національної безпеки України.

Поняття та загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.

Особливості кваліфікації вказаних злочинів.

Відмежування державної зради від шпигунства.

Поняття диверсії.

Посягання на життя державного або громадського діяча. Аналіз складу.

Тема 4. Кримінальні правопорушення проти життя особи.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти життя особи.

Поняття вбивства та його види, їх характеристика. Особливості кваліфікації.

Погроза вбивством та її відмежування від виявлення умислу.

Доведення до самогубства та його відмежування від суїциду.

Відмежування суміжних складів умисного вбивства. Правила кваліфікації.

Значення систематизації кримінальних правопорушень проти життя особи для правозастосовної діяльності.

Тема 5. Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я особи.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

Відмежування тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості від нанесення удару, побоїв, мордувань.

Характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я особи, які ставлять у небезпеку життя особи.

Характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я особи, суб'єктом яких є медичний або фармацевтичний працівник. Особливості їх кваліфікації.

Тема 6. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

Відмежування незаконного позбавлення волі від викрадення людини.

Захоплення заручників. Аналіз складу.

Підміна дитини та її відмежування від викрадення малолітньої особи.

Торгівля людьми. Аналіз складу.

Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень та їх відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Тема 7. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти здоров'я особи.

Тема 8. Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадянина.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих прав громадянина. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

Аналіз конкретних складів, їх характеристика. Відмежування суміжних складів.

Тема 9. Кримінальні правопорушення проти трудових та інших особистих прав і свобод людини.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти трудових прав людини.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти інших особистих прав і свобод людини. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

Аналіз конкретних складів, їх характеристика.

Тема 10. Кримінальні правопорушення проти власності, які пов'язані з викраденням майна.

Поняття та загальна характеристика вказаних кримінальних правопорушень.

Родове поняття викрадення майна, його ознаки та їх зміст.

Поняття крадіжки та її відмежування від привласнення, розтрата майна та шахрайства.

Поняття грабежу та його відмежування від розбою та вимагання.

Заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Відмежування шахрайства від цивільно-правового делікту.

Поняття та характеристика привласнення і розтрата шляхом зловживання службовим становищем.

Тема 11. Інші кримінальні правопорушення проти власності.

Характеристика корисливих кримінальних правопорушень проти власності без ознак викрадення.

Умисне та необережне знищення або пошкодження майна. Особливості кваліфікації.

Погроза знищення майна та його відмежування від виявлення умислу.

Придбання, зберігання, отримання, збут майна, здобутого кримінально-протиправним шляхом. Аналіз складу.

Тема 12. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.

Поняття, загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Поняття виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, збуту підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї.

Поняття контрабанди та її види. Відмежування від порушення митних правил.

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

Протидія законній господарській діяльності.

Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

Нецільове використання бюджетних коштів.

Ухилення від сплати податків, зборів, обов'язкових платежів.

Шахрайство з фінансовими ресурсами.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти довілля.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довілля. Особливості кваліфікації та відмежування від кримінальних правопорушень проти власності. Аналіз конкретних складів та їх відмежування.

Відмежування кримінальних правопорушень проти довілля від адміністративних правопорушень проти довілля.

Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень та відмежування суміжних складів.

Тема 14. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

Поняття і ознаки (їх зміст) злочинної організації та банди.

Аналіз конкретних складів, їх характеристика.

Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, проти власності, проти громадського порядку.

Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень та відмежування суміжних складів.

Тема 15. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва. Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації. Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Тема 16. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Особливості предмету вказаних кримінальних правопорушень. Значення його визначення для кваліфікації.

Аналіз конкретних складів, їх характеристика.

Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, проти власності.

Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень та відмежування суміжних складів.

Тема 17. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку.

Групове порушення громадського порядку та його відмежування від масових заворушень.

Поняття та види хуліганства. Необхідні та кваліфікуючі ознаки, їх зміст.

Відмежування хуліганства від кримінальних правопорушень проти здоров'я особи та проти власності.

Тема 18. Кримінальні правопорушення проти громадської моральності.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської моральності.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

Особливості кваліфікації та відмежування від кримінальних правопорушень проти громадського порядку, а також від кримінальних правопорушень проти власності.

Тема 19. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи та проти власності.

Тема 20. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

Відмежування вказаних складів від державної зради та шпигунства, а також від військових кримінальних правопорушень.

Тема 21. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

Тема 22. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

Тема 23. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Поняття службової особи та службового кримінального правопорушення. Поняття представника влади.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації.

Тема 24. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації.

Особливості кваліфікації та відмежування від кримінальних правопорушень проти громадського порядку, життя та здоров'я особи, а також від кримінальних правопорушень проти власності.

Тема 25. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби.

Поняття військовослужбовця та військового кримінального правопорушення.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації.

Тема 26. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації.

Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від злочинів проти основ національної безпеки України, від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи та від кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

Самостійна робота з навчальної дисципліни складається з:

- опрацювання навчального матеріалу;
- опрацювання лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до поточного контролю (модульної тестової роботи);
- підготовка до підсумкового контролю (залік, екзамен).

Конспект із виконаним завданням надається викладачу на перевірку під час проведення відповідного практичного заняття, або в інший, визначений викладачем час. Загальний підсумок самостійної роботи з вивчення курсу фіксується під час складання заліку та екзамену.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

2 курс спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»

Змістовий модуль 2	Год
Тема 1. Поняття, система Особливої частини кримінального права. Злочини проти основ національної безпеки України.	6/10
Тема 2. Кримінальні правопорушення проти життя, здоров'я, волі, статевої свободи та статевої недоторканності особи.	10/10
Тема 3. Кримінальні правопорушення проти власності.	10/10
Тема 4. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності та проти доквілля.	10/10
Тема 5. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки та безпеки виробництва.	8 / 10
Тема 6. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.	10/10
Тема 7. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.	8/7
Тема 8. Кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.	8/10
Тема 9. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.	8/10
Тема 10. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.	5/10
Тема 11. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.	4/10
Тема 12. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.	4/10

4 курс спеціальності 081 «Право»
7 семестр

Змістовий модуль 3	Год
Тема 1. Поняття та система Особливої частини кримінального права.	5/10
Тема 2. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень.	5/10
Тема 3. Злочини проти основ національної безпеки України.	5/10
Тема 4. Кримінальні правопорушення проти життя особи.	10/10
Тема 5. Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи.	10/10
Тема 6. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.	5/10
Тема 7. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.	5/5
Тема 8. Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадянина.	5/5
Тема 9. Кримінальні правопорушення проти трудових та інших особистих прав і свобод людини.	5/5
Тема 10. Кримінальні правопорушення проти власності, які пов'язані з викраденням майна.	10/10
Тема 11. Інші кримінальні правопорушення проти власності.	9/10
Тема 12. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.	10/10
Тема 13. Кримінальні правопорушення проти довкілля.	5/10
Тема 14. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.	5/10

8 семестр

Змістовий модуль 4	Год
Тема 15. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.	5/5
Тема 16. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.	10/10
Тема 17. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку.	10/10
Тема 18. Кримінальні правопорушення проти громадської моральності.	5/15

Тема 19. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.	10/10
Тема 20. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.	5/5
Тема 21. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.	5/10
Тема 22. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.	5/7
Тема 23. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.	5/15
Тема 24. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.	5/15
Тема 25. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби.	5/10
Тема 26. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.	5/10

Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни є формою самостійної обов'язкової роботи студента або слухача і виконується у вигляді реферативної роботи.

Реферат повинен мати титульний лист, вступ, основні розділи (2–4), висновки, список використаних джерел. Цитати, фактичні і статистичні матеріали, наведені в тексті, мають супроводжуватися посиланнями на використані джерела.

При написанні реферату слід дотримуватися наступних вимог:

1. Обов'язковою умовою написання реферату є план, що складається не менше, ніж з 3-х пунктів, а також вступ та висновки, які повинні виражати власне ставлення студента до обраної теми.

2. Робота має мати обсяг не менш 10-ти друкованих сторінок тексту.

3. Друк тексту здійснюється через 1,5 міжрядкових інтервали, 14 кегль, шрифт Times New Roman. Поля: зліва – 30 мм; праворуч – 10–15 мм; вгорі і знизу – 20 мм.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ПО ВСІМ ТЕМАМ

1. Поняття, зміст та стадії кваліфікації кримінальних правопорушень.
2. Види кваліфікації та значення цього питання для правозастосовної діяльності.
3. Співвідношення понять: «кваліфікація» та «процес кваліфікації».
4. Поняття та система злочинів проти основ національної безпеки України.
5. Відмінність державної зради від шпигунства.
6. Кримінальна відповідальність за диверсію.
7. Поняття та види умисного вбивства, їх характеристика.
8. Вбивство через необережність. Відмінність від казусу.
9. Поняття умисного тяжкого тілесного ушкодження.
10. Залишення в небезпеці та ненадання допомоги особі, що знаходиться у небезпечному для життя стані.
11. Незаконне позбавлення волі, викрадення людини та захоплення заручників.
12. Сексуальне насильство. Відмежування від зґвалтування.
13. Кримінальна відповідальність за розбещення неповнолітніх.
14. Зараження венеричною хворобою, вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою.
15. Поняття та система кримінальних правопорушень проти власності.
16. Родове поняття викрадення майна, його форми та види.
17. Крадіжка та її відмінність від привласнення майна, розтрата та шахрайства.
18. Шахрайство та його відмінність від цивільно-правового делікту та від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.
19. Грабіж, розбій, вимагання: поняття та відмежування складів.
20. Умисне та необережне знищення або пошкодження майна.
21. Привласнення, розтрата та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Аналіз складів та відмежування.
22. Кримінальна відповідальність за придбання, зберігання, отримання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом. Відмежування від співучасті при викраденні майна.

23. Поняття та система кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Їх загальна характеристика.

24. виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї.

25. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів.

26. Контрабанда та її види. Відмежування від порушення митних правил.

27. Незаконне полювання та незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Відмежування від кримінальних правопорушень проти власності та від адміністративних правопорушень.

28. Поняття та система кримінальних правопорушень проти довкілля.

29. Поняття та система кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Загальна характеристика.

30. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації.

31. Бандитизм. Особливості кваліфікації.

32. Ознаки банди. Значення цього питання для кваліфікації.

33. Поняття терористичного акту.

34. Незаконне поводження з вогнепальною та холодною зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами.

35. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Аналіз складу.

36. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

37. Поняття та загальна характеристика транспортних кримінальних правопорушень.

38. Порушення правил безпеки руху та експлуатації залізничного, водного та повітряного транспорту.

39. Порушення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Відмежування від адміністративного правопорушення.

40. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом.

41. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна. Відмежування від піратства.

42. Поняття хуліганства та його ознаки.
43. Поняття масових заворушень.
44. Наруга над могилою.
45. Жорстоке поводження з тваринами.
46. Створення місць розпусти та звідництво.
47. Втягнення неповнолітніх у кримінально-протиправну діяльність. Особливості кваліфікації.
48. Поняття наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів.
49. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів.
50. Кримінальна відповідальність за викрадення наркотичних засобів.
51. Кримінальна відповідальність за публічне вживання наркотичних засобів.
52. Розголошення державної таємниці та відмежування від втрати документів, що містять державну таємницю.
53. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів.
54. Поняття службової особи.
55. Відмежування зловживання владою або службовим становищем від службової недбалості.
56. Відмежування службового підроблення від підробки документів, печаток, штампів.
57. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівниками правоохоронних органів.
58. Відмежування понять: «представник влади» та «службова особа».
59. Опір працівнику правоохоронного органу. Особливості кваліфікації.
60. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя.
61. Кримінальна відповідальність за притягнення завідомо невинної особи до кримінальної відповідальності.
62. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Особливості кваліфікації.
63. Відповідальність за кримінальні правопорушення проти миру та безпеки людства.
64. Відповідальність за кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ТЕМ КУРСУ

Тема 1. Поняття та система Особливої частини кримінального права.

Самостійна робота – 5 / 10 год.

1. Поняття Особливої частини кримінального права. Її взаємозв'язок та взаємодія із Загальною частиною.
2. Структура та система Особливої частини кримінального права.
3. Види норм Особливої частини кримінального права та їх особливості.
4. Ефективність кримінально-правових норм.

Особлива частина може розглядатися як складова кримінального права, як сукупність (система) кримінально-правових норм, які встановлюють соціально-правові ознаки *конкретних* діянь, визнаних кримінально-протиправними (злочинними) та *конкретні* види та розміри покарань.

Значення Особливої частини кримінального права полягає в тому, що тільки кримінально-правовими нормами визначається кримінальна протиправність і караність діянь.

Особлива частина визначає коло діянь, які визначаються кримінальними правопорушеннями (кримінальними проступками і злочинами). При цьому конкретизується принципіальне положення закону: «Кримінальній відповідальності та покаранню підлягає особа, яка винна у вчиненні злочину».

В Особливій частині Кримінального закону визначаються конкретні види кримінальних правопорушень (кримінальних проступків та злочинів), наприклад, крадіжка – ст. 185 КК України, хуліганство – ст. 296 КК України, найманство – ст. 447 КК України.

В процесі реформ кримінального законодавства Особлива частина змінюється.

Структура Особливої частини кримінального права України відображає нові підходи. Пріоритети кримінально-правової охорони визначені у такому порядку: держава, особистість, суспільство, безпека миру та людства.

Система Особливої частини Кримінального права являє собою розташування норм, які визначають відповідальність за ті чи інші кримінальні правопорушення, по певних групах (розділах) залежно від спільності родового об'єкту, а також один відповідно іншого у межах кожної групи. Система Особливої частини Кримінального права складається зі згрупованих норм, в основу яких традиційно покладена ознака родового об'єкту, тобто сукупність близьких (однорідних) суспільних відносин, охоронюваних даною групою кримінально-правових норм. Особлива частина Кримінального кодексу України складається з 20 – ти розділів.

За структурою статті Особливої частини містять частини, у деяких випадках – пункти, які визначають види складу одного і того ж кримінального правопорушення.

Кримінально-правові норми Особливої частини складаються з диспозиції та санкції. Описові диспозиції окремих статей носять понятійний характер (ст. ст. 115 ч. 1, 152 ч. 1, 185 ч. 1, 186 ч. 1, 201 ч. 1, 296 ч. 1 КК України), тобто визначають поняття конкретного кримінального правопорушення.

Студентам треба приділити особливу увагу бланкетним диспозиціям, які зобов'язують звернутися до інших нормативних актів. Необхідність звернення до визначеного виду нормативного акту визначається шляхом логічного з'ясування сенсу кримінального закону (наприклад, ст. ст. 204, 236, 240, 242, 244, 276, 286 КК України та інші).

Санкції статей Особливої частини носять відносно-визначний, альтернативний характер. Диспозиції окремих норм мають приписи, які за сутністю є аутентичними тлумачення Закону (наприклад, Примітка до ст. 185 КК України визначає поняття повторності викрадення чужого майна, а також значної, великої та особливо великої шкоди при викраденні майна).

Норми Особливої частини Кримінального закону розподіляються на види:

- а) забороняючі (ст. ст. 109–111, 121, 126 КК України);
- б) роз'яснювальні (Примітка до ст. 289, ст. 364 ч. 1, ст. 401, 152, 296 КК України);
- в) заохочувальні (ст.ст.307 ч. 4, 289 ч. 4, 255 ч. 6 КК України).

Особлива частина Кримінального закону у його практичному застосуванні базується на положеннях Загальної частини, тому при притягненні до кримінальної відповідальності за конкретні кримінальні правопорушення, необхідно перевірити дію норми Загальної частини.

Особлива частина Кримінального права нерозривно пов'язана, а також взаємодіє із Загальною частиною. Це відображається у тому, що Загальна частина без Особливої частини являє собою звід хоч і важливих, але положень, які не можуть самостійно застосуватись на практиці. Норми Особливої частини Кримінального права можуть бути застосовані тільки на підставі використання і додержання норм Загальної частини. У свою чергу, норми Загальної частини можуть бути реалізовані за допомогою нормативних приписів Особливої частини. Єдність норм Загальної та Особливої частин проявляється і в єдності їх основних завдань: правового забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням (ст. 1 КК України). Норми Загальної частини спрямовані на забезпечення встановлення та розслідування положень, які відносяться у цілому до кримінального права, у той час як норми Особливої частини встановлюють заборону та потребують його реалізації.

Студенти мають з'ясувати види кримінально-правових норм. З цією метою студентам пропонуються **виконати** такі **завдання**:

Завдання 1. Використовуючи Кримінальний кодекс України, студенти повинні знайти різні види норм кримінального права та розібратися, чому вони відносяться до того чи іншого виду.

Завдання 2. Студентам належить розібратися у системі Особливої частини Кримінального кодексу України. З цією метою треба виписати у конспект всі назви та номери розділів Особливої частини КК та запам'ятати їх назви; уявляти, які злочини належать до відповідного розділу.

Завдання 3. Студенти повинні у зошитах навести приклади загальної та спеціальної норм Особливої частини КК та показати у цих прикладах яка норма буде застосовуватись при конкуренції правових норм. Навести не менш 5-ти прикладів.

Завдання 4. Навести приклади (не менш 5-ти) сукупності злочинів, використовуючи Кримінальний кодекс України та записати ці приклади у зошит. Також треба записати кваліфікацію незакінчених злочинів та злочинів скоєних у співучасті, використовуючи правила кваліфікації визначених у законі.

Завдання 5. Яким чином у санкціях кримінально-правових норм Особливої частини КК відображена подальша гуманізація

кримінального права України? Обґрунтуйте відповідь прикладами норм Особливої частини КК України.

Завдання 6. Що лежить в основі побудови системи Особливої частини Кримінального кодексу України? Відповідь обґрунтуйте, використовуючи Особливу частину КК України.

Темі рефератів:

1. Поняття та зміст функцій кримінального права.
2. Тлумачення кримінально-правових норм.
3. Кримінальний закон та його застосування.

Рекомендована література:

Основна

1. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р. : (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

2. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / Є. С. Назимко, С.В. Лосич, Ю.О. Данилевська та ін. / за заг. ред. проф. В.М. Бесчастного та О.М. Джужи. Київ : ВД «Дакор», 2018. 386 с. URL: <http://repo.dli.donetsk.ua/bitstream/123456789/537/1/Kryminalne%20Pravo%20ZagChastyna.pdf>

3. Вознюк А.А. Кримінальне право України. Загальна частина : конспект лекцій / А. А. Вознюк; вступне слово д. ю. н., проф. О.О. Дудорова. К. : Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2016. 236 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1685/1/Osnovna%20chastyna.pdf>

4. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolvPravoOsob.pdf

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с. URL: https://dakor.kiev.ua/wp-content/uploads/%D0%9D%D0%9F%D0%9A-%D0%9A%D0%9A_%D0%A5%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8E%D0%BA_11_sayt.pdf

6. Кримінальне право України. Судові прецеденти (1864–2007 рр.) / за редакцією В.Т. Маляренка. К. : «Освіта України», 2008. 1104 с.

7. Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах : офіц. вид. / Верхов. Суд України; відп. ред. П.П. Пилипчук. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 608 с.

8. Карчевський М.В., Кудінов А.С. Ефективність кримінально-правового регулювання в Україні: інформаційно-аналітичні матеріали за результатами опитування експертів / М.В Карчевський., А.С. Кудінов; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр.справ ім. Е.О. Дідоренка. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2016. 44 с.

9. Меркулова В.О. Кримінальна відповідальність: окремі теоретичні та соціально-правові аспекти : монографія. Одеса : ОЮІ ХНУВС, 2007. 225 с.

10. Коржанський М.Й. Кримінальне право і законодавство України. Частина Загальна. Київ, 2011. 326 с.

11. Хилюк С.В. Роль науки кримінального права України у боротьбі зі злочинністю. *Боротьба зі злочинністю та права людини* : Зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2006. 295 с. С. 266–271.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одіссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем: Навч. посіб. К.: Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України: Практикум: навч. посіб. /За ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

Питання для самоконтролю:

1. Функції кримінального права.
2. Поняття, структура та система Особливої частини кримінального права України.
3. Єдність та взаємодія Загальної та Особливої частин Кримінального кодексу України.
4. Види кримінально-правових норм Особливої частини Кримінального кодексу України, їх тлумачення.

Тема 2. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень.

Самостійна робота – 5 / 10 год.

1. Поняття та види кваліфікації. Значення цього питання для правозастосовної діяльності.
2. Поняття процесу кваліфікації.
3. Стадії кваліфікації.
4. Правила кваліфікації та їх види.
5. Значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України, аналізу судової практики для кваліфікації.

Студентам треба приділити особливу увагу поняттю та змісту кваліфікації кримінальних правопорушень, її видам, співвідношенню понять: «кваліфікація» та «процес кваліфікації», знати умови правильної і точної кваліфікації кримінальних правопорушень, а також поняття конкуренції кримінально-правових норм, правила кваліфікації при конкуренції правових норм, також необхідно виходити з особливостей застосування кримінального закону при сукупності кримінальних правопорушень.

Норми Особливої частини складають основу кваліфікації кримінальних правопорушень, що пов'язане із застосуванням конкретних статей Кримінального кодексу, а також розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень.

Кваліфікація взагалі – віднесення певних явищ за їхніми властивостями (якостями) до певного складу чи категорії. Правова кваліфікація – це пошук, вибір і застосування до певної події, випадку конкретної правової норми. У кримінальному праві кваліфікацією називається кримінально-правова оцінка злочину і встановлення (застосування) кримінально-правової норми, яка описує ознаки цього злочину.

Кваліфікація кримінальних правопорушень полягає у зв'язку між ознаками вчиненого особою діяння і ознаками визначеними у законі як ознаками конкретного складу кримінального правопорушення, тому кваліфікація застосовується на глибокому вивченні кримінального закону. Під кваліфікацією розуміється встановлення точної відповідності ознак скоєного суспільно-небезпечного діяння ознакам передбаченого кримінальним законом складу. Під відповідністю мається на увазі щось інше, чим однаковість (тотожність) порівнювальних різнопорядкових явищ абстрактної норми кримінального закону і соціального явища – кримінального правопорушення.

Закон є абстрагованим від індивідуальності. Він виражає лише найбільш типові ознаки кримінального правопорушення визначеного виду, що дозволяє відмежувати його від інших протиправних діянь. Якщо ознаки суспільно небезпечного діяння збігаються з ознаками норми, то це і буде визнанням того, що є необхідним і достатнім для кваліфікації кримінального правопорушення, його кримінально-правової оцінки.

Кваліфікацію в загальному виді можна уявити як зіставлення окремих фактів і обставин вчиненого з елементами й ознаками складу кримінального правопорушення. Одні з ознак, що характеризують склад кримінального правопорушення, які визначені в самому законі, є необхідними (обов'язковими) ознаками, які властиві даному складу, інші – непередбачені законом, але теж характеризують склад кримінального правопорушення (додаткові ознаки). З'ясування тих чи інших ознак складу є неодмінною умовою правильної кваліфікації.

Оскільки кваліфікація є складовою частиною застосування кримінально правової норми, вона виступає в якості необхідного компонента фактичної реалізації кримінально-правових відносин. Вирок суду, який вступив в законну силу, є заключним правовим актом офіційної кваліфікації, що тягне за собою правові наслідки для обвинуваченого. Він забезпечує повноту реалізації кримінально-правової норми – соціально-політичної і юридичної оцінки вчиненого і покарання винного.

Правильна кваліфікація кримінального правопорушення має принципове значення для встановлення ступеня суспільної небезпеки вчиненого, виду і міри покарання, для застосування амністії, помилування, погашення і зняття судимості. Кваліфікація кримінального правопорушення обумовлює усі правові наслідки реалізації відповідальності. Процес кваліфікації – це індивідуальна діяльність конкретного правозастосовника. Професійні знання, навички, досвід дозволяють застосовувати евристичні (інтуїтивні) шляхи кваліфікації, а також розкриття та розслідування злочинів, які тісно пов'язані з кваліфікацією (кримінально-правовою оцінкою) суспільно небезпечного діяння.

Вірна кваліфікація вказує на рівень професійної підготовки юриста до застосування ним кримінального законодавства, реалізації принципів кримінального права: законності, винній відповідальності, забезпечення справедливого покарання винних, тобто реалізувати цілі кримінального закону. Крім того, правильна та повна кваліфікація надає можливості точного судження про

злочинність, яка реєструється, та вирішення адекватних мір кримінальної політики.

Процес кваліфікації складається в підборі кримінально-правової норми, найбільш повно відповідній фактичному складу кримінального правопорушення. Сутністю процесу кваліфікації є зіставлення різних фактів та обставин, які відносяться до події вчинення суспільно небезпечного діяння, з ознаками та елементами конкретного складу кримінального правопорушення, закріпленими у кримінальному законі та на цій основі виводиться попередня (в період попереднього розслідування) чи кінцева правова оцінка вчиненого (за вироком суду, який вступив у законну силу). В процесі кваліфікації важливе значення має встановлення конкретного складу кримінального правопорушення, який виконує наступні функції:

- фундаментальну, тобто кримінальна справа порушується тільки при наявності складу кримінального правопорушення;
- розмежувальну (диференціюючи), тобто відмежування одного складу кримінального правопорушення від іншого;
- індивідуалізуючу, тобто забезпечуючи індивідуалізацію кримінальної відповідальності.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується **виконати** такі **завдання**:

Завдання 1. Які наслідки можуть мати помилки при кваліфікації злочинів? Наведіть приклади з судової практики та практики ОВС.

Завдання 2. Як можна визначити практичне значення таких понять як «кваліфікація» та «процес кваліфікації»? Як співвідносяться ці поняття?

Завдання 3. Чим відрізняється кваліфікація при сукупності кримінальних правопорушень від кваліфікації при конкуренції кримінально-правових норм? Наведіть приклади з правозастосовної діяльності.

Теми рефератів:

1. Поняття та види кваліфікації кримінальних правопорушень.
2. Правила кваліфікації кримінальних правопорушень та їх класифікація.
3. Зміст кваліфікації та її стадії.

Рекомендована література:

Основна

1. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відпо-

відає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

2. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2006. 704 с.

3. Кузнецов В.В., Савченко А.В. Теорія кваліфікації злочинів : підручник. (2-ге вид., перероб.); за заг. ред. проф. Є.М. Моїсєєва та О.М. Джузи. К. : КНТ, 2007. 300 с.

4. Коржанський, М.Й. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. 2-ге вид. К. : Атіка, 2002. 640 с.

5. Марін О.К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм. К. : Атіка, 2003. 224 с.

6. Марітчак, Т.М. Помилки у кваліфікації злочинів. К. : Атіка, 2004. 188 с.

7. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

8. Абакіна-Пілявська Л.М. Причетність до злочину в кримінальному праві України: становлення, сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Одеса : Юридична література, 2015. 296 с.

9. Меркулова В.О. Кримінальна відповідальність: окремі теоретичні та соціально-правові аспекти : монографія. Одеса : ОЮІ ХНУВС, 2007. 225 с.

10. Воробей П. Загальне поняття кримінально-правового ставлення за вину. *Право України*. 2004. № 6. 256 с.

11. Кваліфікація злочинів : навчально-методичний посібник для слухачів Інституту підготовки професійних суддів / авт. кол., відп. ред. В.О.Туляков. Одеса : «Фенікс», 2008. 140 с.

Допоміжна

1. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.С. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем: Навч. посіб. К.: Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Судові прецеденти (1864–2007 рр.) / за редакцією В.Т. Маляренка. К. : «Освіта України», 2008. 1104 с.

4. Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах : офіц. вид. / Верхов. Суд України; відп. ред. П.П. Пилипчук. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 608 с.

5.Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини : навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одісей, 2012. 264 с.

6. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

Питання для самоконтролю:

- 1.Поняття кваліфікації, її види та стадії.
- 2.Поняття процесу кваліфікації.
- 3.Правила кваліфікації та їх класифікація.
- 4.Тлумачення кримінально-правових норм.
5. Визначення поняття «кваліфікація кримінального правопорушення», його складові характеристики.
- 6.Поняття офіційної кваліфікації.

Тема 3. Злочини проти основ національної безпеки України. Самостійна робота – 5 / 10 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
 2. Особливості кваліфікації вказаних злочинів.
 3. Відмежування державної зради від шпигунства.
 4. Поняття диверсії та її форми.
 5. Посягання на життя державного або громадського діяча.
- Аналіз складу.

Студентам слід звернути увагу на підвищену суспільну небезпеку злочинів, передбачених розділом I Особливої частини Кримінального кодексу України. Також вони мають правильно визначати поняття та форми диверсії, предмет цього злочину, особливості встановлення стадій вчинення цього злочину, особливості кваліфікації та його відмежування від терористичного акту та умисного знищення або пошкодження майна, кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Крім того, слід вміти відмежовувати державну зраду від шпигунства. Треба приділити особливу увагу суб'єкту, об'єктивній стороні цих злочинів, а також спеціальним видам звільнення за ці злочини. Також слід мати на увазі, що злочини цієї групи вчинюються тільки з прямим умислом. За видом суб'єкт цих злочинів загальний, крім злочинів, передбачених ст. 111 КК та ст. 114 КК (суб'єкт цих злочинів – спеціальний).

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується **виконати** наступні **завдання**:

Завдання 1. Розібратись у понятті та загальній характеристиці злочинів проти основ національної безпеки України. Визначити родовий, видовий та безпосередній об'єкти цих злочинів з наведеним прикладів, використовуючи Особливу частину КК України. Скласти схему.

Завдання 2. Дати кримінально-правову характеристику складів конкретних злочинів проти основ національної безпеки України, а саме: державна зрада, шпигунство, диверсія, посягання на життя державного чи громадського діяча. Вказати на необхідні та кваліфікуючі ознаки цих злочинів. Скласти схеми.

Завдання 3. Скласти схеми щодо відмежування державної зради від шпигунства, диверсії від умисного знищення або пошкодження майна шляхом вибуху, підпалу (ч. 2 ст. 194 КК).

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується **розв'язати задачі**.

Задача 1. Пілот військового літака-винишувача (нової конструкції) Ром прийшов на аеродром заволодів «своїм» літаком і здійснив переліт до іншої держави; просив там політичного притулку та громадянства. *Як слід кваліфікувати дії Рома? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Науковий співробітник одного з інститутів Марушак за винагороду надав можливість стажистові з-за кордону сфотографувати документ, що містили державну таємницю. На слідстві з'ясувалось, що стажист був агентом іноземних розвідувальних органів. *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Завербований іноземною розвідкою Краснов прибув до одного з портів країни (м. Одеса) і зупинився в будинку Воровського. Побачивши жадібність того до грошей, Краснов, що прибув з-за кордону, відразу вручив за користування квартирою 200 доларів. Проживаючи на квартирі Воровського, Краснов відвідував кафе, закусочні де намагався знайомитись з працівниками режимного заводу. Він увійшов у довіру до Черненка якому за чаркою «зізнався» в тому, що спекулює валютними цінностями, і дав 10 доларів у борг. У розмові з новим «другом» Черненко виказав таємні данні про оборонний завод, на якому працював. *Кваліфікуйте дії Черненка. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Завербовані іноземною розвідкою автотуристи з Європи, Адольф та Херміна Вернери фотографували та

території України військові об'єкти лінії електропередач, шосейні шляхи. *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Козачков та Кириченко з власної ініціативи встановили зв'язки з іноземною розвідкою і в подальшому підтримували конспіративний зв'язок із співробітниками цієї розвідки на території України. Вони займалися зберіганням відомостей. Що становлять військову та державну таємницю намагалися передати їх іноземній розвідці при цьому Кириченко у своєму письмовому зверненні до керівництва розвідки дав конкретні пропозиції щодо ведення диверсійної роботи в Україні. *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за диверсію.
2. Відмежування державної зради від шпигунства.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp>
2. Закон України «Про державну таємницю (Відомості Верховної Ради України)» (ВВР), 1994, № 16, ст. 93). Документ 3855-ХІІ, чинний, поточна редакція – Редакція від 24.10.2020, підстава – 912-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
3. Закон України «Про державний кордон України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 2, ст. 5) Документ 1777-ХІІ, чинний, поточна редакція – Редакція від 05.08.2021, підстава – 1664-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>
4. Про Службу безпеки України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 27, ст. 382 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
5. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С.Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко та ін.; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К. : Юрінком Інтер, 2017. 1104 с.

7. Сорока О. Значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини для кримінального права України. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 2.

8. Хавронюк М. Декларація міжнародного форуму по проблемам преступности и уголовного права в эпоху глобализации. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 1.

9. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

10. Практика судів України з кримінальних справ (2001–2005) / за заг. ред. В.Т. Маляренка, В.В. Сташиса. К. : Юрінком Інтер, 2005. 464 с.

11. Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах : офіц. вид. / Верхов. Суд України; відп. ред. П.П. Пилипчук. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 608 с.

12. Климчук О. Нове у кримінальній відповідальності за диверсію. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 3. С. 84–86.

13. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні : монографія. Х. : Видавництво ХНУВС, 2008. 446 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини : навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одісей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України: практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, система та загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
2. Відмежування державної зради від шпигунства.
3. Поняття та форми диверсії.
4. Посягання на життя державного чи громадського діяча. Відмежування від умисного вбивства.

Тема 4. Кримінальні правопорушення проти життя особи. Самостійна робота – 10 / 10 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти життя особи.

2. Поняття вбивства та його види, їх характеристика. Особливості кваліфікації.

3. Погроза вбивством та її відмежування від виявлення умислу.

4. Доведення до самогубства та його відмежування від суїциду.

5. Відмежування суміжних складів умисного вбивства. Правила кваліфікації.

6. Значення систематизації кримінальних правопорушень проти життя особи для правозастосовної діяльності.

Одним із показників набуття Україною ознак сучасної цивілізованої держави є нормативне визначення пріоритетів в ієрархії тих соціальних цінностей, які становлять основу життєдіяльності людського суспільства. У загальній формі таке визначення дано в Конституції України, стаття 3 якої, зокрема, проголошує: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». Наведені конституційні положення мають ряд конкретних кримінально-правових аспектів, зокрема:

– об'єктом кримінально-правової охорони можуть бути різні за своїм характером та змістом соціальні цінності;

– як найвища соціальна цінність людина є самостійним об'єктом кримінально-правової охорони; при цьому зазначена охорона здійснюється, зокрема, шляхом встановлення кримінальної відповідальності за посягання не на «людину взагалі», а на її конкретні блага, права та свободи;

– серед таких благ, прав та свобод людини найбільш соціально значущими, згідно з Конституцією України, є життя і здоров'я, честь і гідність людини. Така значущість має знайти конкретне втілення в механізмі кримінально-правової охорони зазначених благ, перш за все, у такому його елементі, як кримінально-правові норми;

– особлива цінність життя і здоров'я людини зумовлена тим, що ці блага становлять необхідну біологічну і соціальну основу всіх інших її особистих благ, а це дає достатні підстави виділяти

їх як спеціальний об'єкт кримінально-правової охорони і, отже, розглядати як родовий об'єкт відповідної групи кримінальних правопорушень;

– кожне з названих у ч. 1 ст. 3 Конституції України благ відіграє свою «роль» у забезпеченні існування (можливості існування) будь-якої людини як окремої біосоціальної істоти, а відтак, має відносно самостійну соціальну цінність, тому посягання на окреме із цих благ навіть за відсутності у людини деяких інших, а також посягання на «неповноцінне» благо за наявності необхідних умов має розглядатись як злочин проти особи.

Таким чином, при вивченні теми слід засвоїти, що життя і здоров'я, як особисті блага людини: а) визнаються Конституцією України найвищою соціальною цінністю і з цієї точки зору повинні мати певні пріоритети в механізмі кримінально-правової охорони прав і свобод людини та громадянина; б) можуть бути самостійним об'єктом кримінально-правової охорони; в) за своїм змістом становлять необхідну біологічну і соціальну основу існування людини, що дає підстави для виділення їх як окремого родового об'єкта (кількох родових об'єктів) для певних груп злочинів; г) мають охоронятися незалежно від індивідуальних особливостей конкретного потерпілого, зокрема, «якості» окремих благ, відсутності у нього окремих із них.

Студентам треба приділити особливу увагу поняттю та характеристиці кримінальних правопорушень проти життя особи, їх системі, поняттю вбивства, його видам, особливостям їх кваліфікації, відмежуванню доведення до самогубства від суїциду, погрози вбивством від виявлення умислу.

Крім того, студенти повинні відрізнити практичні випадки, коли треба застосовувати ст.ст. 116–118 КК, а коли – ст. 115 ч. ч. 1, 2 КК; не плутати застосування ст. 115 ч. 1 КК (просто умисне вбивство) та можливість при призначенні покарання судом за цей злочин застосувати ст. 66 КК України, з випадками застосування лише ст. 116 КК, ст. 118 КК, при цьому ст. 66 КК вже не застосовується. Крім того, треба вивчити напам'ять та розібратися в ознаках вбивства, знати їх зміст. Студенти мають класифікувати вбивства, при цьому увагу треба приділити кваліфікованим видам умисного вбивства, як найбільш небезпечним злочинам (вони передбачені ч. 2 ст. 115 КК). Студенти повинні відрізнити різні кваліфіковані склади умисного вбивства, розібратись в особливостях їх кваліфікації.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *розв'язати задачі*.

Задача 1. Ревнуючи дружину, Корнієнко вирішив з нею розправитись. У себе на квартирі він облив її окропом, що спричинило опіки I–II ступеня, після чого завдав численних ударів гайковим ключем по голові. Від крику потерпілої прокинулись діти. Коли 15-річний Олег намагався умовити батька, той завдав йому кількох ударів тим самим ключем по голові, заподіявши поранення, від яких Олег помер у лікарні. Не бажаючи мати свідка, Корнієнко ключем завдав також кілька ударів по голові Миколі, спричинивши тяжкі тілесні ушкодження, небезпечні для життя в момент заподіяння. Побачивши, що дружина ворухнулась, Корнієнко завдав їй ще три удари гайковим ключем. Потерпілій були спричинені середньої тяжкості тілесні ушкодження. Вважаючи всіх трьох убитими, Корнієнко викликав швидку допомогу, порізавши собі вену і симулюючи психічнезахворювання. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 2. Оленюк мав відомості, що у Верченко, яка проживає одна, є багато грошей, що їх вона виграла в лотерею. Він запропонував Іванчуку обікрасти Верченко. Вночі вони через вікно проникли до неї в хату і почали шукати гроші. Коли Верченко прокинулась і закричала, Оленюк двома ударами ножа в шию і груди вбив її. У приміщенні злочинці знайшли лише 580 гривень, які їй забрали. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 3. З метою розпиту спиртних напоїв Пустовіт і Радосюк пізно ввечері зайшли до будинку Степанова, де, крім останнього, знаходились також Макогон та Федоров. На ґрунті ревнощів до Макогон, сожительки Пустовіта, яка прийшла в дім до Степанова зі своїм знайомим Федоровим, Пустовіт прогнав останнього і здійняв сварку з Макогон. Наніс їй побої, а потім вирішив убити. Реалізуючи свій намір, Пустовіт, нібито проводячи її додому, разом з Радосюк довів Макогон до водойми, з допомогою Радосюк зв'язав їй руки і почав завдавати ударів кухонним ножом у різні частини тіла. Всього він завдав 24 ножових поранення черевної порожнини та грудної клітки. Потім ніж взяла Радосюк і з помсти за образу, заподіяну їй Макогон під час сварки в будинку Степанова, завдала ним удару в серце. Від одержаних поранень Макогон померла. З висновку судово-медичної експертизи видно, що кожне із 9 проникаючих поранень, завданих потерпілій Пустовітом, саме по собі призвело б до настання смерті. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 4. Дудник разом з Качковським, який мав допомагати йому у виконанні будівельних робіт, розпивав спиртні напої. Коли

Дудник відлучився, Качковський сам випив горілку, що залишилася, після чого заснув на підвір'ї. Дудник намагався розбудити Качковського, але той нецензурно вилаявся на його адресу і продовжував дрімати. Обурившись і згадавши, що Качковський сам випив частину горілки, а, крім того, не повернув йому давній борг, Дудник вирішив розправитись з ним. Він вилив на одяг Качковського бачок гасу і підпалив, а сам втік з місця вчинення злочину. Потерпілий від одержаних опіків через два тижні помер. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Ілясов, Романченко і Воронецький на квартирі останнього розпивали спиртні напої. Між Ілясовим та Романченком виникла сварка, а далі бійка, в процесі якої Романченко спричинив Ілясову легкі тілесні ушкодження без розладу здоров'я. Бійку було припинено Воронецьким. Випивка продовжувалась. Збираючись йти додому, Ілясов не знайшов свого шкіряного пальта і запідозрив, що його сховав Романченко, щоб потім забрати собі. Обурений такою підозрою, Романченко накинувся з кулаками на Ілясова. Щоб заспокоїти Романченка, Воронецький та Ілясов зв'язали йому руки і ноги. Озлоблений на Романченка, Ілясов через якийсь час затяг його на кухню, де протягом тривалого часу завдавав у різні частини тіла ударів руками, ногами, а також ременем з металевою пряжкою, душив його цим ременем. Ілясов спричинив Романченку численні двосторонні переломи ребер, крововиливи в ділянці грудної клітки, на серцевій сумці, в гіпофіз, сонячне сплетіння, оболонки і тканини головного мозку та внутрішню оболонку серця. Від одержаних ушкоджень, що потягли за собою тяжкий травматичний шок і жирову емболію малого кола обігу, Романченко на місці вчинення злочину помер. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Гольцев, звільнившись з місць позбавлення волі, де він відбував покарання за замах на вбивство із хуліганських спонукань, зійшовся з Пановою. Вони обоє зловживали спиртними напоями, сварилися, при цьому Гольцев неодноразово погрожував Пановій вбивством. Під час чергової сварки Гольцев збив Панову на підлогу і завдав їй ногою, взутою у черевик, удару в груди в ділянку серця, спричинивши тупу травму грудної клітки з розривом лівого шлуночка серця. Від одержаного ушкодження Панова померла на місці. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. Кримський з метою заволодіння автомашиною ГАЗ-24 «Волга», що належала львівській геологорозвідувальній експедиції, вчинив напад на водія цієї машини Титла, в процесі якого

мисливським ножом (він постійно носив його з собою, хоч і не був мисливцем) завдав сім ударів у шию і спину. Від одержаних ушкоджень Титло через кілька днів помер. Підробивши дорожнього листа, Кримський намагався перегнати автомашину в іншу область, але був затриманий. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Повертаючись з весілля вночі додому, п'яний Ватрич побачив ще більш п'яного односельця Лукашука, що ледве тримався на ногах, вчепившись за паркан. У відповідь на пропозицію Ватрича йти додому разом Лукашук висловився нецензурно. Тоді Ватрич витяг з кишені пляшку горілки і завдав нею Лукашуку удару по голові, збивши його з ніг, а коли той намагався звестись на ноги, повторив удар. Пляшка розбилась. Тоді Ватрич почав завдавати Лукашуку ударів у різні частини тіла ногами й гострою шийкою пляшки, а також підібраним з землі каменем. Після цього Ватрич волоком потяг Лукашука до мосту. Коли Лукашук застогнав, Ватрич каменем ще кілька разів ударив його по голові та скинув у річку. Потерпілому було заподіяно смертельні тілесні ушкодження, зокрема, закриту травму черепа з крововиливом у мозок. Смерть Лукашука настала від утоплення. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 9. Кочегар Швидко через неприязні стосунки зіштовхнув троюрідного брата Кизю в дренажний колодязь глибиною 18 м, де той утопився. Коли дружина загиблого через 3 дні прийшла до котельної спитати про свого чоловіка, Швидко вбив її молотком і труп кинув у той самий колодязь. Потерпіла була на 8-му місяці вагітності близнятами. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 10. Чехун, керуючи закріпленою за ним вантажною машиною в стані сп'яніння, зупинив її біля легкової автомашини, що частково стояла на проїжджій частині сільської вулиці, і почав нецензурно лаяти Гуйбу, Вербного і Троян, які сиділи в цій автомашині, за те, що вони зупинились на дорозі. Він витягнув з автомашини Гуйду і вдарив кулаком в обличчя. Троян повела Гуйду до себе у двір, а Чехун із залізним брусом підбіг до Вербного і замахнувся на нього. Підбіг Ткаченко, забрав брусок і поклав у кабінку вантажівки. Чехун знову схопив брусок і намагався вдарити Вербного, але цьому завадив Ткаченко. Тоді Чехун схопив свій «дипломат» і все ж наніс удар по голові Вербному, після чого поїхав. Невдовзі він повернувся з мисливською рушницею, лаючись та погрожуючи («Застрелю!»), підбіг до Вербного і Ткаченка та вистрілив у їхньому

напрямі. Ткаченко почав тікати. Чехун з близької відстані вистрілює у Вербного, тяжко поранивши його в живіт, від чого потерпілий помер. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство на замовлення.
2. Кримінальна відповідальність за погрозу вбивством.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст.141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003р. № 2. ВВСУ, 2003. № 1.С. 37–42.

5. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: Монографія. Х. : Видавництво ХНУВС, 2008. 446 с.

6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с. URL: https://dakor.kiev.ua/wp-content/uploads/%D0%9D%D0%9F%D0%9A-%D0%9A%D0%9A_%D0%A5%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B%D1%8E%D0%BA_11_sayt.pdf

7. Кримінальне право України : навч. метод. посібник / авт. кол.; за ред. д. ю.н., проф. В.О. Тулякова. Одеса : Фенікс, 2011. 374 с. (Сер.: навч. метод. посібники).

8. Саїнчин О.С. Організація і тактика розслідування дітовбивств : монографія. Одеса : ТЕС, 2014. 238 с.

9. Саїнчин О.С. Розслідування умисних вбивств: теорія та практика: монографія. Одеса : СПД Бровкін О.В. 2012. 408 с.

10. Злочини на ґрунті ненависті: новий кримінальний феномен світового суспільства : науково-практичне видання / за заг. ред. Дж. Перліна. Львів : Астролябія. 2011. 524 с.

11. Розуміння поняття «злочини на ґрунті ненависті» : посібник для України / Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини (ODIHR), OSCE / ODIHR.

12. Шеремет А.П. Розслідування та запобігання вбивствам : навчальний посібник. Чернівці : ТОВ Видавництво «Наші книги», 2007. 248 с.

13. Давыденко Л.М., Давыденко М.Л., Литвинов А.Н. Противодействие преступности: вопросы теории и практики : курс лекций. Харьков : 2009. 152 с.

14. Пилипчук П.П. Питання кваліфікації умисних вбивств за обтяжуючих обставин. *Держава і право. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*. 2002. Вип 15. С. 372–380.

15. Лихолоб О.В. Мотивація при вчиненні вбивства з користі. *Вісник Національної академії внутрішніх справ України*, 2002. Вип. 3. С. 50–55.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини : навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України: Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти життя особи.

2. Поняття вбивства та його види, їх характеристика.

3. Доведення до самогубства та відмежування від суїциду.

4. Погроза вбивством та відмежування від виявлення умислу.

5. Відмежування вбивства з необережності від казусу (випадку).

Тема 5. Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи. *Самостійна робота – 10 / 10 год.*

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я особи.

2. Аналіз конкретних складів, їх відмежування.
3. Відмежування тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості від удару, побоїв, мордувань.
4. Характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я особи, які ставлять у небезпеку життя особи.
5. Характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я особи, суб'єктом яких є медичний або фармацевтичний працівник.

При вивченні теми слід засвоїти, що здоров'я, як особисте благо людини: а) визнається Конституцією України найвищою соціальною цінністю і з цієї точки зору повинні мати певні пріоритети в механізмі кримінально-правової охорони прав і свобод людини та громадянина; б) може бути самостійним об'єктом кримінально-правової охорони; в) за своїм змістом становить необхідну біологічну і соціальну основу існування людини, що дає підстави для виділення їх як окремого родового об'єкта (кількох родових об'єктів) для певних груп злочинів; г) має охоронятися незалежно від індивідуальних особливостей конкретного потерпілого, зокрема, «якості» окремих благ, відсутності у нього окремих із них.

Студентам треба приділити особливу увагу поняттю та характеристиці кримінальних правопорушень проти здоров'я особи, їх системі, розібратись в характеристиці кримінальних правопорушень проти здоров'я особи з матеріальними та формальними складами, вміти їх відмежовувати та засвоїти особливості їх кваліфікації. Слід класифікувати тілесні ушкодження за формою вини та ступенем тяжкості.

Студентам треба звернути увагу на особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, передбачених ст. 126 КК України, вміти їх відрізнити від спричинення тілесних ушкоджень. Крім того, слід пам'ятати, що склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 135 КК (залишення у небезпеці) за видом є формальним, для його кваліфікації не має значення настання наслідків.

Студентам треба акцентувати увагу на суб'єкта посягань, передбачених ст.ст.131, 132, 139–145 КК України (суб'єкт за видом спеціальний, ним є медичний або фармацевтичний працівник). Особливістю їх кваліфікації є те, що законодавець, у диспозиціях вищевказаних норм, вказує на настання наслідків – тяжкі наслідки, смерть особи. Тільки з настанням цих наслідків можна застосовувати вказані норми (винний відноситься до настання цих наслідків з необережністю – недбалістю чи самовпевненістю).

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *розв'язати задачі*.

Задача 1. В сім'ї Руденка на ґрунті пияцтва глави сім'ї часто виникали сварки. Він ображав дружину, бив її. Під час чергової сварки Руденко завдав потерпілій удару ногою в живіт, що потягло переривання вагітності, про яку він знав. Перебуваючи у стані сп'яніння, невдовзі він знову вчинив з дружиною сварку і завдав їй кількох ударів по обличчю і в груди. Потерпіла заявила, що піде зі скаргою до дільничного уповноваженого, взяла на руки малолітню дочку Галю і вийшла на подвір'я. Руденко схопив мисливську рушницю, прицілився в голову дружини і вистрілив. Пострілом було вбито Галю, а її мати одержала легке дробове поранення лівої кисті. Тримаючи на руках убиту дочку, потерпіла крикнула «Що ти наробив?» і вибігла на вулицю. Руденко наздогнав її і вбив пострілом у голову. Коли на постріл прийшла сусідка Євтушенко і побачила два трупи, Руденко, намагаючись позбавитись свідка, вистрілив і в неї, спричинивши численні поранення шії та обличчя, а сам втік. Євтушенко вижила. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. У сім'ї Попових часто виникали сварки. При цьому Попов бив дружину, погрожував вбити її й сина. Під час чергової сварки, Попов, перебуваючи в стані сп'яніння, схопив пістолет і почав його перезаряджати. Злякавшись, дружина забігла в туалет та покликала туди сина. Попов вирішив вбити їх обох. Він зробив спочатку два постріли в дружину і один у сина, а потім намагався покінчити життя самогубством, вистріливши в ліву частину грудей. Дружина померла у лікарні, син вижив, сам Попов одержав середньої тяжкості тілесне ушкодження. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Не бажаючи мати дітей, Т. зажадав від дружини зробити аборт. Коли дружина відмовилась, Т. побив її, завдаючи ударів ногою в живіт, що спричинило переривання вагітності. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Тему рефератів:

1. Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи, суб'єктом яких є медичний або фармацевтичний працівник.
2. Кримінальна відповідальність за катування.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст.141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Правила судово-медичного визначення ступеню тяжкості тілесних пошкоджень. // Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995р. № 6. *Юридичний вісник України*. 1995. № 18. С. 5–9.

4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т./за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид. допов. Х.: Право, 2013. 1416с.

5. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

6. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 р. № 2//ВВСУ. 2003. № 1. С. 37–42.

7. Телесніцький Г. Використання зарубіжного досвіду для вдосконалення кваліфікуючих ознак і покарання за катування. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 3.

8. Митрофанов І.І. Тілесні ушкодження (кримінально-правові та медичні аспекти) : навчальний посібник. Кременчук : Вид. П. П. Щербатих О.В. 2010. 256 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини : навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України: практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-ге вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я особи.
2. Класифікація тілесних ушкоджень за ступенем тяжкості.
3. Характеристика побоїв, мордувань та катувань. Їх відмежування.
4. Специфіка кримінальних правопорушень, пов'язаних із зараженням невиліковною інфекційною хворобою, венеричною хворобою.
5. Особливості кваліфікації злочинів, суб'єктом яких є медик або фармацевт. Відмежування суміжних складів.

Тема 6. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.

Самостійна робота – 5 / 10 год.

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.
2. Відмежування незаконного позбавлення волі від викрадення людини.
3. Захоплення заручників. Аналіз складу.
4. Підміна дитини та її відмежування від викрадення малолітньої особи.
5. Торгівля людьми. Аналіз складу.
6. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень та їх відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

При вивченні даної теми студентам необхідно детально проаналізувати зміст положень Конституції України, які закріплюють характеристики невід'ємних прав та свобод людини та громадянина та, які знайшли відповідну регламентацію у положеннях розділу III Особливої частини Кримінального кодексу України.

Одним із засобів державного захисту волі, честі і гідності людини є їхня кримінально-правова охорона. Кримінальна відповідальність за посягання на ці блага встановлена у розділі III Особливої частини КК.

Об'єктами розглянутих посягань є суспільні відносини, що забезпечують особисту волю, честь і гідність людини. *Особиста воля* як об'єкт кримінальних правопорушень, передбачених розділом III Особливої частини КК, являє собою невід'ємне право людини на вибір місцеперебування, пересування, проживання.

Під *честю* слід розуміти суспільну оцінку особистості з моральних позицій, властивих в ідеалі членам суспільства. *Гідність* – це самооцінка людини, що базується на його моральних ідеалах і цінностях.

Отже, об'єктом є воля і недоторканість особи, особиста безпека людини, а також нормальний фізичний і моральний розвиток дітей і підлітків. Додатковим об'єктом може виступати здоров'я потерпілого.

Специфіка даного розділу полягає в тому, що усі вхідні в нього кримінальні правопорушення мають основним безпосереднім об'єктом особисту волю людини. Честь і гідність основними безпосередніми об'єктами цих посягань не виступають, а можуть лише бути додатковими об'єктами злочину, передбаченого ст. 149 КК – «Торгівля людьми».

Об'єктивна сторона посягань проти волі, честі і гідності особи характеризується тільки здійсненням активних дій, крім при цьому можливість їхнього здійснення шляхом бездіяльності. Основні склади розглянутих кримінальних правопорушень сформульовані як формальні, моментом закінчення яких є здійснення зазначених у них дій незалежно від наслідків, що наступили. І лише кваліфіковані склади окремих посягань проти волі, честі і гідності особистості передбачають як обов'язкову ознаку настання суспільно небезпечних наслідків (настання тяжких наслідків – ч. 2 ст. 146, ч. 2 ст. 147, ч. 3 ст. 149, ч. 2 ст. 151 КК, а також заподіяння істотної шкоди здоров'ю, фізичному чи розвитку освітньому рівню дитини (ч. 2 ст. 150 КК).

Суб'єктивна сторона даних посягань характеризується виною у формі прямого умислу. Відношення до суспільно небезпечних наслідків, передбаченим у ряді кваліфікованих складів, може бути як умисним, так і необережним. Мотиви вчинення кримінальних правопорушень на кваліфікацію не впливають, за винятком підміни дитини (ст. 148 КК), що визнається кримінальним правопорушенням лише за умови його здійснення з корисливих чи інших особистих спонукань. Для окремих посягань даного розділу обов'язковою ознакою є наявність спеціальної мети, наприклад, спонукання родичів затриманої, державної чи іншої установи, підприємства чи організації, фізичної чи службової особи до вчинення чи утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника (ст. 147 КК).

Суб'єктом виступає фізична осудна особа, що досягла 16 років, а при здійсненні захоплення заручників (ст. 147 КК) – що досягла

14 років. Суб'єкти посягань проти волі і недоторканності особи за видом – загальні, крім діяння, передбаченого ст. 151 КК України.

Студенти повинні уявити, що кримінальні правопорушення проти волі особи скоюються тільки з прямим умислом за мотивом: помста, ревності, особисті неприязні стосунки, корисливий мотив, інша особиста зацікавленість. Також треба приділити особисту увагу об'єкту цих посягань та пам'ятати, що їх безпосередній об'єкт може бути подвійним (основний об'єкт – воля особи, а додатковий – здоров'я, життя особи).

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується **виконати завдання**:

– Складіть схему системи кримінальних правопорушень, які передбачені III розділом Особливої частини Кримінального кодексу України.

– Прокоментуйте цю схему, звертаючи увагу на об'єкт цих посягань.

Студентам необхідно також законспектувати, проаналізувати та прокоментувати зміст положень Конституції України, які закріплюють характеристики прав та свобод людини та громадянина, які знайшли відповідну регламентацію в положеннях розділу III Особливої частини Кримінального кодексу України.

Студентам пропонується **розв'язати задачі**:

Задача 1. Журавчук у себе в саду впіймав 7-річного Гришу Продана і побив за те, що той намагався нарвати у кошик ранніх полуниць. Дружина Журавчука запропонувала «провчити злодія» таким чином: потримати його дві доби у вогкому погребі, що й було виконано. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант. Глибоко переживаючи те, що з ним трапилось, Гриша намагався втопитися в річці, але його врятували рибалки. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Мередик і Гладченко обманним шляхом заманили Шафрана в автомашину, наклеїли на очі пластир, накинули на шию ремінь і вивезли за місто. Вони привезли його в лісову сторожку, де зажадали видати прізвища багатих людей і місця зберігання ними цінностей, щоб потім вони змогли організувати їх викрадення. Коли Шафран сказав, що він таких не знає, вони заперли його в лъоху, щоб він «все пригадав». *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Ейдинов взяв у свою автомашину 8-річного хлопчика, який «голосував» на дорозі, й разом з Худіновим завіз його на відда-

лену дачу останнього, щоб вимагати потім від батьків викуп. Вони помістили хлопчика в підвал, поставили йому їжу і закрили люк, а самі почали обдумувати деталі майбутньої «операції». Ранком вони виявили, що хлопчик задихнувся від нестачі повітря: стіни підвалу були пофарбовані масляною фарбою, перекриття залізобетонне, а люк пригнаний дуже щільно. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Єсипенко і Павлов у вагоні потяга, який після повернення з рейсу стояв у тупику, вночі, погрожуючи ножем, забрали гаманець із 5 тис. грн. у Храмова, який, не маючи іншої можливості, ночував там по приїзді в чуже місто. Щоб потерпілий не міг одразу ж звернутись у поліцію, Єсипенко і Павлов зв'язали йому руки й ноги і замкнули купе. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Ліцкевич поводи́ла себе аморально, у зв'язку з чим суд позбавив її прав материнства. Її 7-річного сина помістили в школу-інтернат і на його утримання стягли аліменти. Аліментів Ліцкевич не платила, виїхала в інше місто і не давала про себе знати два роки. Коли у Ліцкевич «заговорила совість», вона нишком забрала сина зі школи-інтернату. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Ув'язнені Шумов та Проскурня розробили план втечі з ВТК і почали його здійснювати. Вони напали на лікаря медчастини ВТК Кумилка та медсестру Карпенко, зв'язали їх, забарикадувались у приміщенні медчастини і під загрозою позбавлення життя медиків-бранців виготовленими ними саморобними фінськими ножами зажадали від адміністрації ВТК надання в їх розпорядження автомашини з запасними бензобаками. Їхні вимоги були виконані. Після виїзду з ВТК, коли Кумилко і Карпенко були відпущені, вжитими заходами втікачів вдалося затримати і обезброїти. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. При розлученні подружжя Пелехатих, суд вирішив залишити 4-річного сина з матір'ю. Скарги батька про передачу сина йому нічого не змінили. Тоді він під виглядом прогулянки з сином взяв його з дитячого садка і відвіз до своєї матері, де той і жив. Колишня дружина подала заяву на ім'я прокурора про притягнення Пелехатого до відповідальності за ч. 1 ст. 146 КК України. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Рішенням суду Климчук була позбавлена батьківських прав. Тоді вона викрала свою 6-річну дочку зі школи-інтернату. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 9. *Переслідуючи мету зареєструвати шлюб зі своїм колишнім співмешканцем, Головатенко сказала йому, що у них народилась донька. Для підтвердження цього «факту», вона, від приміщення дитячої молочної кухні, перекотила додому коляску з трьох-місячним немовлям. Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми.
2. Захоплення заручників. Особливості кваліфікації.
3. Кримінальна відповідальність за викрадення дорослої та малолітньої особи.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст.141. Із наступними змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо використання дитини для жебракування» від 17 лютого 2009 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

4. Закон України Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо злочинів проти волі, честі і гідності особи від 6 липня 2011р. *Голос України* № 134 (5134). 26 липня 2011 р. С. 7.

5. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х. : Право, 2013. 1416 с.

6. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

7. Горбунова О.В. Законодавчі механізми вирішення проблеми торгівлі людьми в Україні. *Вісник Національного Університету внутрішніх справ*. Харків, 2001. Вип.14. С. 58–62.

8. Володіна О.О. Щодо питання про безпосередній об'єкт викрадення людини. *Сучасні проблеми юридичної науки і правозастосовної діяльності*. Х., 2002.

9. Акімов М. Кримінальна відповідальність за захоплення заручників. *Право України*. 2002. № 3. С. 150–155.

10. Доляновська І. Розмежування економічної та сексуальної експлуатації дітей у суміжних складах злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 5.

11. Доляновська І. Основні ознаки та шляхи вдосконалення спеціального запобігання експлуатації дітей в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 7.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-ге вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

2. Поняття незаконного позбавлення волі та викрадення людини, їх відмежування.

3. Особливості кваліфікації вищевказаних кримінальних правопорушень, якщо вони супроводжуються скоєнням інших кримінальних правопорушень.

4. Відмежування вищевказаних кримінальних правопорушень від захоплення заручників.

5. Відмежування викрадення малолітньої дитини від підміни дитини. Значення цього питання для кваліфікації.

Тема 7. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Самостійна робота – 5 / 5 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

2. Згвалтування та його відмінність від інших кримінальних правопорушень, передбачених розділом IV Особливої частини Кримінального кодексу України.

3. Сексуальне насильство. Аналіз складу. Відмежування від зґвалтування.

4. Примушування до вступу у статевий зв'язок. Аналіз складу. Кваліфікуючі ознаки, їх зміст.

5. Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Відмежування від зґвалтування.

6. Розбещення неповнолітніх. Відмежування від статевих кримінальних правопорушень. Особливості визначення віку потерпілого.

7. Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи об'єднані в розділ IV Особливої частини КК України. У порівнянні з раніше діючим кримінальним законодавством, чинний Кримінальний кодекс розширив межі кримінальної відповідальності за ці злочини, встановивши, що потерпілим від зґвалтування, сексуального насильства і примушування до вступу в статевий зв'язок може бути не тільки особа жіночої, але й чоловічої статі.

Об'єктами посягань цієї групи є статеві свобода і недоторканність особи, а також нормальний фізичний і моральний розвиток дітей і підлітків. Додатковим об'єктом може виступати здоров'я потерпілого.

Об'єктивна сторона кримінальних правопорушень проти статевої свободи і недоторканності особи характеризується протиправними активними діями винних. Переважна більшість кримінальних правопорушень розглянутої групи – це діяння з формальним складом, тобто вони є закінченими з моменту вчинення протиправних дій. Кваліфіковані види зґвалтування (ч. 4 ст. 152 КК), передбачають настання особливо тяжких наслідків, а кваліфікований вид статевих зносин з особою, що не досягла шістнадцятирічного віку (ч. 2 ст. 155 КК) – наслідків у виді безплідності або інших тяжких наслідків.

Суб'єктивна сторона всіх кримінальних правопорушень даної групи характеризується виною у формі прямого умислу. Мотиви їхнього вчинення на кваліфікацію не впливають. Відношення до наслідків, передбачених у зазначених кваліфікованих складах, може бути як умисним, так і необережним.

Суб'єкти кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи відрізняються за віком або за наявністю інших ознак, що дозволяють віднести їх до спеціальних.

Кримінальні правопорушення, передбачені розділом IV Особливої частини КК України, у залежності від особливостей безпосереднього об'єкту, можна поділити на наступні *види*:

1. Кримінальні правопорушення, що посягають на статеву свободу та статеву недоторканність особи:

- зґвалтування (ст. 152 КК);
- сексуальне насильство (ст. 153 КК);
- примушування до вступу у статевий зв'язок (ст. 154 КК).

2. Кримінальні правопорушення, що посягають на нормальний фізичний та моральний розвиток дітей і підлітків:

- статеві зносини з особою, що не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК);
- розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК).

Отже, студенти повинні пам'ятати, що у залежності від безпосереднього об'єкту вказаних кримінальних правопорушень, вони *класифікуються* таким чином:

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на статеву свободу та статеву недоторканність особи.

2. Кримінальні правопорушення, які посягають на нормальний фізичний та моральний (психічний, психологічний) розвиток підлітків.

Аналіз вказаних норм повинен супроводжуватись уважним вивченням сутності сексуального насильства, грубого порушення статевої моралі по відношенню до неповнолітніх.

Студенти повинні законспектувати в окремих зошитах з кримінального права Постанову Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про зґвалтування та інші статеві злочини» від 2008 р. та засвоїти її основні положення.

Студентам пропонується *розв'язати задачі*:

Задача 1. Самусенко познайомився з Мажевською і запросив її до себе в гості. Пізно ввечері, маючи намір вступити з нею в статевий зв'язок, Самусенко намагався підняти її з крісла. Мажевська вирвалася і вибігла в коридор. Наздогнавши її, Самусенко замкнув двері, заявивши з погрозою, що з цієї квартири так не виходять. Не бачачи виходу зі становища, Мажевська підбігла до відкритого вікна і викинулася з 8-го поверху. Від одержаних тілесних ушкоджень вона померла на місці. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Засєць познайомився з односельчанкою Дунайською, вони зустрічались. Довідавшись, що Дунайська почала зустрічатися з іншим, Засєць двічі приходив до неї додому для з'ясування

стосунків, але вона не пустила в квартиру і не стала розмовляти. Заєць погрожував їй убивством, причому другий раз приходив з рушницею, яку в нього відібрали сусіди. Коли через день Дунайська поїхала в Київ, Заєць попрямував за нею. Прихопивши ножа, він підстеріг Дунайську і разом з нею зайшов у квартиру, де вона мешкала. Погрожуючи ножем, Заєць згвалтував Дунайську. Коли вона заявила, що повідомить про це міліцію, то він удруге згвалтував її і завдав 10 ударів ножем, заподіявши 9 різаних ран і одне колото-різане поранення передньої поверхні грудної клітки з ушкодженням тканини лівої легені та стінки судини легеневої артерії, що викликало смерть. Як кваліфікувати дії Зайця? *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 3. П'яний Гурін вирішив згвалтувати Риженко, яка присмерком поверталася з роботи додому. Він ударив її в голову палицею, виламаною з паркану, після чого затягнув на город, роздягнув і намагався вчинити статевий акт. Зробити цього він не зміг, оскільки потерпіла чинила опір. З помсти за опір Гурін завдав їй численних ударів палицею і взутими в чоботи ногами в голову, шию та інші частини тіла, заподіявши смерть. Після цього Гурін ввів палицю в статеві органи потерпілої і втік з місця вчинення злочину. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 4. Нетверезий Сурилін з метою згвалтування зайшов у квартиру односельчанки Дудник. Скориставшись тим, що Дудник була у стані сп'яніння, а також своєю фізичною перевагою, Сурилін насильно вступив з нею в статевий зв'язок. Коли ображена насильством потерпіла пригрозила, що заявить в органи міліції, він злякався і завдав їй тілесних ушкоджень, від яких Дудник померла. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 5. Бабинець і Раєнков, будучи напідпитку, ввечері проникли в квартиру своєї знайомої Січук. У квартирі знаходилась лише бабуся останньої Пашук, яку Раєнков вирішив згвалтувати. Він повалив її на ліжку і намагався вчинити статевий акт, але Пашук вчинила опір, кричала. Раєнков покликав Бабинця, який почав закривати потерпілій рукою рота, включив на повну гучність телевизор. Раєнков з великою силою пальцями рук здушив її шию, переламавши різьки під'язичної кістки й щитовидного хряща, спричинив тяжке тілесне ушкодження, однак статевий акт не зміг вчинити з фізіологічних причин. Боячись, що Пашук розкаже про вчинене з нею дочці або онуці, Бабинець кухонним ножем ударив її в груди. Від проникаючого поранення з ушкодженням легені та рясної внутріплевральної кровотечі

потерпіла на місці померла. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Раніше судимий за ч. 1 ст. 117 КК України 1960 р. Осипенко напав на 12-річну Савлук, зтягнув її у траншею напірного колектора заводу, вдарив кулаком у щелепу, здушив горло і, коли потерпіла втратила свідомість, зґвалтував її. Отямившись, Савлук почала тікати, але Осипенко наздогнав її і знову зґвалтував. Щоб приховати злочин, Осипенко трьома ударами металевого прута в голову вбив її. Взявши з сумки потерпілої гаманця, у якому було 200 грн., Осипенко труп і решту речей закопав. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. Гребенников і Симонян зайшли до жіночого гуртожитку і проникли в кімнату, де спала Половцева. Гребенников почав її роздягати, щоб вступити в статевий зв'язок. Половцева прокинулась, почала кричати, чинити опір. Вони обоє впали на підлогу. Гребенников із застосуванням сили поклав її на ліжко, головою вдарив об стіну, розбивши носа. Почувши крики, в кімнату намагались увійти мешканці сусідніх кімнат, але не змогли цього зробити, оскільки Симонян тримав двері. Боючись бути затриманими, Гребенников і Симонян вистригнули у вікно і втекли. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Куценко, який був напідпитку, прогулюючись берегом Каховського моря з Ялижко, намагався схилити її до статевого зв'язку. Зустрівши рішучу відмову, Куценко із застосуванням фізичної сили і погроз звалив її на землю, почав зривати одяг, намагаючись здійснити статевий акт насильно. Чинячи опір, Ялижко вкусила його за плече. Скориставшись тим, що Куценко послабив свої зусилля, потерпіла вирвалась і почала тікати. Рятуючись від Куценка, який її переслідував, вона стрибнула з кручі, гадаючи, що впаде у воду і випливе, але впала на каміння, одержавши тяжку травму. Судово-медичною експертизою останя віднесена до розряду тяжких тілесних ушкоджень. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 9. Неповнолітні Коротков, Савченко і Холоденко на квартирі останнього розпивали спиртні напої. На запрошення Холоденка пізніше до них приєдналась 16-річна Лобач. Коли Коротков у коридорі намагався обійняти Лобач, вона його відштовхнула. Тоді Коротков ударив її в обличчя, силою зтягнув у вільну кімнату, де повалив на диван і намагався вчинити статевий акт, хоча Лобач чинила опір. У кімнату зайшли Холоденко і Савченко, які з метою подолання опору почали допомагати Короткову: Савченко

тримав Лобач за руки, а Холоденко закрив рота руками, щоб вона не кричала і не звала на допомогу, позбавивши Лобач можливості чинити ефективний опір. Коротков із застосуванням сили роздяг Лобач і почав здійснювати статевий акт. У цей час у двері квартири Холоденка почали стукати сусіди, а невдовзі й батьки потерпілої, через що Коротков не закінчив статевого акту. Лобач було спричинено легкі тілесні ушкодження, що не потягли короткочасного розладу здоров'я, у неї також була розірвана плівка незайманості. Як визначила судово-медична експертиза, потерпіла на момент вчинення злочину не досягла статевої зрілості. *Як визначити відповідальність винних осіб?*

Задача 10. Заїка, учень 8-го класу, на початку вересня обманним шляхом завів на кукурудзяне поле 10-річну Мусіяку Оксану і з застосуванням фізичного і психічного насильства згвалтував її. Через тиждень він завів на це поле 7-річну Калашник Любу і, погрожуючи ножом, задовольнив статеву пристрасть, попередивши Любу, щоб вона нікому не говорила про те, що з нею сталося, інакше він її «заріже»; після чого задовольнив статеву пристрасть неприродним способом. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 11. Кардаш, зустрівши пізно ввечері у парку неповнолітню Славову, ударив її палицею по голові, внаслідок чого вона знепритомніла. Спочатку Кардаш задовольнив з потерпілою статеву пристрасть неприродним способом. Коли ж вона прийшла до тями, він приготувався вчинити статевий акт у природній формі, але припинив свої дії щодо потерпілої, яка благала пожаліти її. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 12. Перебуваючи на міському пляжі, Жук розташувався біля групи дівчаток віком 11–13 років, яким показував пеніс. Познайомившись того ж вечора з 12-літньою Раєю Пищик, він показував їй порнографічні світлини, розповідав про принади сексуального життя, схиливши її до статевого акту. Після інтимної близькості, Рая зізналась, що вже мала певне уявлення про сексуальні стосунки з телевізійних передач. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 13. 16-річна Панькіна та 15-річна Татарчук, які відбували покарання у виховно-трудоxвій колонії, побивши новоприбулу 15-річну Красулю, вчинили щодо неї дії сексуального характеру. Красуля чинила опір, але на допомогу Панькіній і Татарчук прийшла 17-річна Козочкіна. Панькіна і Татарчук захворіли на венеричну хворобу. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 14. П'яний Борсук пізно ввечері зустрів неповнолітню Братищеву, повалив її на землю і, долаючи опір, зґвалтував. Відразу ж після зґвалтування Братищева покінчила життя самогубством, кинувшись під потяг. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант. Братищева покінчила життя самогубством після того, як дізналася, що вона була заражена венеричною хворобою і є вагітною. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 15. Борисюк розбудив на залізничному вокзалі раніше незнайому йому 11-річну Катю і, скориставшись безпорадним її станом (у зв'язку з малолітством) та, застосувавши фізичну силу й погрози розправою, завів дівчинку у вантажний вагон, де задовольнив із нею свою статеву пристрасть неприродним способом. *Кваліфікуйте діяння винної особи. Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Поняття групи осіб при зґвалтуванні. Особливості кваліфікації.
2. Кримінальна відповідальність за розбещення неповнолітніх.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст.141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня. 2008р. № 5 «Про судову практику по справам проти статевої свободи та статевої недоторканності особи». *Відомості Верховного Суду України*. 2008. № 7. С. 1–8.

4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид. допов. Х. : Право, 2013. 1416 с.

5. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

6. Доляновська І. Розмежування економічної та сексуальної експлуатації дітей у суміжних складах злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 5.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття та система статей кримінальних правопорушень.
2. Характеристика статей кримінальних правопорушень.
3. Ознаки згвалтування та їх зміст.
4. Поняття розбещення неповнолітніх.
5. Поняття сексуального насильства та його відмежування від інших статей кримінальних правопорушень.

Тема 8. Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадянина.

Самостійна робота – 5 / 5 год.

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих прав громадянина.

2. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

3. Аналіз конкретних складів, їх характеристика.

4. Відмежування суміжних складів.

Студентам треба засвоїти види кримінальних правопорушень проти виборчих прав громадянина. З метою закріплення цього питання студентам пропонується скласти *схему*, яка відображає види вказаних кримінальних правопорушень, розібратись в її сутності, прокоментувати її, дати характеристику кримінальних правопорушень кожної групи в цілому, акцентувати при цьому увагу на безпосередній об'єкт цих посягань (систематизуються ці посягання за безпосереднім об'єктом).

Стаття 3 Конституції України проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Закріплені у другому розділі Конституції України (статті 21–62) права та

свободи людини і громадянина гарантуються і захищаються чинним законодавством. Однією з таких гарантій є кримінально-правовий захист конституційних прав і свобод від злочинних посягань.

Родовим об'єктом цих кримінальних правопорушень є суспільні відносини, що забезпечують конституційні права та свободи людини і громадянина.

До злочинів проти виборчих прав громадян можна віднести такі: перешкоджання здійсненню виборчого права – ст. 157 КК; неправомірне використання виборчих бюлетенів, підлог виборчих документів або неправильний підрахунок голосів чи неправильне оголошення результатів виборів – ст. 158 КК; порушення таємниці голосування – ст. 159 КК; порушення законодавства про референдум – ст. 160 КК.

Студентам пропонується *розв'язати задачі:*

Задача 1. Голова сільської ради Козлова, з метою перешкодити обранню до ради небажаного кандидата, в день виборів роздала окремим виборцям бюлетені, в яких у клітинках уже були проставлені позначки проти прізвищ бажаних для неї кандидатів, і запропонувала їм опустити бюлетені в такому вигляді у виборчу урну. *Як кваліфікувати дії Козлової? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Мешканець села Іванівка Сергієнко запитував у односельців за кого з кандидатів вони будуть голосувати та виказував свою думку про це. *Чи притягується Сергієнко до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. На виборчій дільниці деякі виборці заповнювали бюлетені, не заходячи до кабін для голосування, мотивуючи тим, що дуже поспішають. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Кримінально-правова охорона виборчих прав громадян України.
2. Поняття референдуму та його роль у виборчому процесі.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст.141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Закон України «Про всеукраїнський та місцевий референдуми» від 3 липня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 33.

4. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 18 жовтня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 51–52.

5. Закон України «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 14 січня 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998, № 3–4.

6. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 23.

7. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992, № 48.

8. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид. допов. Х. : Право, 2013. 1416 с.

9. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини : навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-те вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

Питання для самоконтролю:

1. Загальна кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих прав громадянина.

2. Відмежування кримінальних правопорушень проти виборчих прав громадянина від кримінальних правопорушень проти трудових та інших особистих прав і свобод людини.

3. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти виборчих прав громадянина.

Тема 9. Кримінальні правопорушення проти трудових та інших особистих прав і свобод людини.

Самостійна робота – 5 / 5 год.

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти трудових прав людини.
2. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти інших особистих прав і свобод людини.
3. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.
4. Аналіз конкретних складів, їх характеристика.

Стаття 3 Конституції України проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Закріплені у другому розділі Конституції України (статті 21–62) права та свободи людини і громадянина гарантуються і захищаються чинним законодавством. Однією з таких гарантій є кримінально-правовий захист конституційних прав і свобод від злочинних посягань.

Родовим об'єктом цих кримінальних правопорушень є суспільні відносини, що забезпечують конституційні права та свободи людини і громадянина.

Залежно від їх безпосереднього об'єкта, всі кримінальні правопорушення, передбачені п'ятим розділом Особливої частини КК України, можна поділити на такі види:

Злочини проти виборчих прав громадян: перешкоджання здійсненню виборчого права – ст. 157 КК; неправомірне використання виборчих бюлетенів, підлог виборчих документів або неправильний підрахунок голосів чи неправильне оголошення результатів виборів – ст. 158 КК; порушення таємниці голосування – ст. 159 КК; порушення законодавства про референдум – ст. 160 КК.

Злочини проти трудових прав громадян: перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій – ст. 170 КК; перешкоджання законній професійній діяльності журналістів – ст. 171 КК; грубе порушення законодавства про працю – ст. 172 КК; грубе порушення угоди про працю – ст. 173 КК; примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку – ст. 174 КК; невплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших, установлених законом виплат – ст. 175 КК.

Злочини у сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності: порушення авторського права і суміжних прав – ст. 176 КК; порушення прав на об'єкти промислової власності – ст. 177 КК.

Злочини, що посягають на інші особисті права і свободи громадян: порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії – ст. 161 КК; порушення недоторканності житла – ст. 162 КК; порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер – ст. 163 КК; порушення недоторканності приватного життя – ст. 182 КК; порушення права на отримання освіти – ст. 183 КК; порушення права на безоплатну медичну допомогу – ст. 184 КК.

Злочини проти сім'ї: ухилення від сплати аліментів на утримання дітей – ст. 164 КК; ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків – ст. 165 КК; злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування – ст. 166 КК; зловживання опікунськими правами – ст. 167 КК; розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) – ст. 168 КК; незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) – ст. 169 КК.

Злочини проти свободи совісті: пошкодження релігійних споруд чи культових будинків – ст. 178 КК; незаконне утримання, осквернення або знищення релігійних святинь – ст. 179 КК; перешкоджання здійсненню релігійного обряду – ст. 180 КК; посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів – ст. 181 КК.

Студентам треба засвоїти систему кримінальних правопорушень проти трудових та інших особистих прав і свобод людини. З метою закріплення цього питання студентам пропонується **скласти схему**, яка відображає систему вказаних кримінальних правопорушень, розібратись в її сутності, прокоментувати її, дати характеристику кримінальних правопорушень кожної групи в цілому, акцентувати при цьому увагу на безпосередній об'єкт цих посягань (систематизуються ці посягання за безпосереднім об'єктом).

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується **розв'язати задачі:**

Задача 1. Директор одного із заводів дав вказівку начальнику відділу кадрів не брати на роботу осіб вірменського походження, які прибули в Україну в зв'язку зі стихійним лихом, пославшись при цьому на відсутність на заводі житлового фонду. *Якою має бути кримінально-правова оцінка дій директора? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Маючи квартиру з 3-х кімнат, Величко одну з кімнат здавала сім'ї Решка. Через два роки Величко звернулася до суду

з позовом про виселення Решка, але їй було в цьому відмовлено. Тоді вона самовільно відчинила кімнату, в якій проживала сім'я Решка, і винесла речі, а в кімнату вселила свого пасинка. Чи вчинила Величко злочин, передбачений ст. 162 КК України? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 3. Завідувач тваринницької ферми сільськогосподарського кооперативу Кустов запросив двох понять і зробив обшук у будинку доярки Паскал. Свої дії він пояснив тим, що «за чутками» Паскал нібито вкрала на сепараторному пункті 15 кг сиру. Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4. Катя Викулова після закінчення середньої школи почала працювати листоношею. Розносячи листи, вона звернула увагу на те, що одній жінці регулярно приходять рекомендовані листи, які вона приймає неохоче. Одного разу жінка розповіла, що пише їй син Микола, який живе за 150 км, але вже кілька років не приїздив до неї. Викулова написала Миколі листа, в якому соромила його, пропонувала провідати матір. Він поскаржився у поштове відділення на те, що листоноша порушила таємницю його листування, і просив притягти її до відповідальності. Чи обґрунтована скарга про притягнення Викулової до відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 5. К., відповідно до рішення суду, зобов'язаний був сплачувати аліменти в розмірі 25 відсотків з усіх видів його заробітку на утримання сина до його повноліття. У зв'язку зі злісним ухиленням від сплати аліментів, його було засуджено до позбавлення волі строком на один рік. У місцях позбавлення волі в нього утримували аліменти в розмірі 50 відсотків заробітку. Після звільнення з місць позбавлення волі К. частково погасив заборгованість, а потім вирішив «насолити» колишній дружині. Він залишив роботу, не проживав за місцем своєї реєстрації. У нього утворилась заборгованість по сплаті аліментів за 31 місяць, у тому числі після звільнення з місць позбавлення волі за 7 місяців. Чи буде К. притягнутий до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 6. Рішенням суду Белогуров зобов'язаний був виплачувати аліменти в розмірі 1/3 частини заробітку на утримання 2-х дітей- близнят віком чотири роки до досягнення ними повноліття. Через півроку Белогуров кинув роботу й аліменти не платив, у зв'язку з чим у нього утворилась заборгованість за 8 місяців, хоча державний виконавець і попереджав його про необхідність влаштуватись на роботу. Після другого попередження з боку

державного виконавця Белогуров влаштувався на роботу, почав сплачувати аліменти. *Як кваліфікувати дії Белогурова? Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант. Після другого попередження Белогуров погасив заборгованість.

Задача 7. Петровський на час постановлення рішення про стягнення аліментів на утримання дочки працював на заводі, пізніше в магазині. Але виконавчого листа для стягнення аліментів надіслано не було ні за місцем його роботи, ні до відділу соціального забезпечення, де Петровський одержував пенсію як інвалід II групи. Заборгованість по сплаті аліментів становила 14 місяців. Звинувачений за ст. 164 КК України, Петровський пояснив, що виконавчий лист не надсилався з відома позивачки, яка знала його місце роботи і якій за домовленістю він залишив у користування двокімнатну квартиру. Не заперечуючи, що вона знала про місце роботи Петровського, Петровська стверджувала, що виконавчий лист було загублено працівниками суду. *Як слід вирішити справу? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Зобов'язаний рішенням суду сплачувати аліменти на утримання двох дітей, Свистильников протягом чотирьох місяців їх не платив. Кинувши роботу на виробництві, він працював за приватними угодами у різних громадян. *Як кваліфікувати дії Свистильникова? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 9. Хилинський, відповідно до рішення суду, зобов'язаний був виплачувати на утримання чотирьох дітей аліменти у розмірі 1/2 частини з усіх видів заробітку. Правління сільськогосподарського кооперативу надало йому на вибір кілька постійних посад, але Хилинський відмовився. На загальні ж роботи він виходив дуже погано: в жовтні зробив лише 7 виходнів, у листопаді – 12, грудні – 5, січні – 2, лютому – 3, березні – 5. Перейшовши на роботу до райспоживспілки, Хилинський у квітні працював лише 6, а у травні – 11 днів. Його неодноразово викликав державний виконавець. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому Хилинським. Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Злісне ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (кримінально-правовий аспект).
2. Кримінальні правопорушення проти трудових прав людини (кримінально-правовий аспект).

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Закон України «Про порядок вирішення колективних та трудових спорів(конфліктів)». *Відомості Верховної Ради України*, 1998, № 34.

4. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 2 жовтня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 23.

5. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*, 1991, № 25.

6. Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 21.

7. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних від 2 червня 2011 р. *Голос України*. № 116 (5116) 30 червня 2011 р. С. 5.

8. Яра О. Про основні підходи до визначення об'єктів злочинів, що посягають на об'єкти права інтелектуальної власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 3.

9. Яра О. Наслідки як ознака об'єктивної сторони злочинів, що посягають на об'єкти права інтелектуальної власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 4.

10. Кваліфікація злочинів : навчально-методичний посібник для слухачів Інституту підготовки професійних суддів / авт. кол., відп. ред. В.О. Туляков. Одеса : «Фенікс», 2008. 140 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

Питання для самоконтролю:

1. Загальна кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти інших особистих прав і свобод людини.
 2. Система кримінальних правопорушень проти інших особистих прав і свобод людини.
 3. Характеристика порушення недоторканості приватного життя та порушення права на отримання освіти.
 4. Поняття грубого порушення законодавства про працю.
 5. Злісне ухилення від сплати аліментів на утримання дітей.
- Аналіз складу.

Тема 10. Кримінальні правопорушення проти власності, які пов'язані з викраденням майна.

Самостійна робота – 10 / 10 год.

1. Поняття та загальна характеристика вказаних кримінальних правопорушень.
2. Родове поняття викрадення майна, його ознаки та їх зміст.
3. Поняття крадіжки та її відмежування від привласнення, розтрата майна та шахрайства.
4. Поняття грабежу та його відмежування від розбою та вимагання.
5. Заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.
6. Відмежування шахрайства від цивільно-правового делікту.
7. Поняття та характеристика привласнення і розтрата шляхом зловживання службовим становищем.

Юридичним вираженням відносин власності є право власності, під яким розуміється врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження майном. Конституція України (ст. 13) виділяє приватну, комунальну та державну форму власності та проголошує рівність охорони всіх суб'єктів права власності та рівне забезпечення захисту їх прав державою.

Суспільна сутність викрадення полягає в тому, що злочинець ставить себе на місце власника. Суспільна небезпечність розкрадань полягає в тому, що вони позбавляють власника можливості володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном. Так порушується одна із головних суспільних відносин: власність. Необхідно відрізняти економічні відносини власності і право власності як їх юридичне закріплення. Розкрадання чужого

майна права власності на це майно не руйнує, не порушує. Право власності на викрадене майно завжди залишається за власником. Викрадення чужого майна порушують лише економічні відносини власності – забезпечувальні суспільством і державою можливості для власника володіти, користуватися і розпоряджатися належним йому майном. Ці економічні відносини і є родовим об'єктом викрадення чужого майна. Видовим об'єктом кримінальних правопорушень проти власності є суспільні відносини власності та права законного володіння власністю. Безпосереднім об'єктом викрадення є власність окремої певної особи (фізичної чи юридичної). Предметом кримінальних правопорушень проти власності є будь-які фізичні предмети матеріального світу, будь-яке майно, яке не виключено з загально-цивільного обігу та яке має споживачку вартість. Предметом можуть бути гроші, цінні папери, документи, які є еквівалентом вартості (наприклад, авіа білети). Не можуть бути предметом кримінальних правопорушень проти власності природні об'єкти (ліс, звіри в лісі, надра, рибні ресурси у морі, ріці), посягання на які відносяться до кримінальних правопорушень проти довкілля. Вищевказане стає предметом кримінальних правопорушень проти власності, якщо вони раніше були вилучені з природного стану, та в них вкладена праця людини. Також не можуть бути предметом кримінальних правопорушень проти власності вогнепальні (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї, пневматичних рушниць) вибухові речовини; радіоактивні матеріали, наркотичні засоби, психотропні речовини; військове майно та інше, які на підставі своїх властивостей передбачені законом як предмет злочинів проти громадської безпеки (розділ IX); злочинів проти здоров'я населення(розділ XIII КК України), військових злочинів (розділ XIX КК України). У деяких кримінальних правопорушеннях проти власності (вимагання, шахрайство) як предмет поруч і з майном є право на майно. Хоча церква відділена від держави, її майно (церковні предмети, гроші) охороняються нормами розділу VI Особливої частини КК України як державна власність. Таким чином, предметом кримінальних правопорушень проти власності є речі, включаючи гроші та інші цінні папери, а також, в деяких випадках, майнові права; також причому предметом може бути як рухоме, так й нерухоме майно. Об'єктивна сторона кримінальних правопорушень проти власності характеризується, як правило, активними діями. Суб'єктом кримінальних правопорушень проти власності можуть бути фізичні осудні особи, які досягли 14-річного (за крадіжку, грабіж, розбій,

вимагання, кваліфікований склад умисного знищення або пошкодження майна) або 16-річного віку (за останні посягання проти власності). За видом суб'єкт багатьох розглядаємих кримінальних правопорушень є загальним, за винятком злочинів, передбачених ст.ст. 191, 197 КК України (суб'єкт цих злочинів – спеціальний). Суб'єктивна сторона більшості кримінальних правопорушень проти власності характеризується виною у виді прямого умислу, тільки знищення чи пошкодження чужого майна може бути скоєно з прямим чи непрямим умислом або з самовпевненістю чи недбалістю. З необережності вчинюється кримінальне правопорушення, передбачене ст. 197 КК України – порушення обов'язків щодо охорони майна. Необхідними ознаками більшості кримінальних правопорушень проти власності є корисливий мотив (ст. ст. 185–193 КК України) та ціль – заволодіння майном.

Кримінальні правопорушення проти власності можна *систематизувати* таким чином:

Перша група – викрадення (ст. ст. 185–191 КК України).

Друга група – інші корисливі посягання, які не є викраденням (ст.ст. 192, 193, 198 КК України).

Третя група – інші посягання проти власності (ст. ст. 194–197 КК України).

Отже, законодавець встановив *родове поняття викрадення* як умисне, скоєне з корисливих мотивів, протиправне, безоплатне вилучення та орудування чужого майна на користь винного або інших осіб, яке спричиняє шкоду власникові цього майна.

Студентам слід також звернути увагу на поняття виду викрадення майна і розуміти значення відмежування форми та виду викрадення майна для кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності.

Студенти повинні пам'ятати, що всі викрадання, крім розбою та вимагання, відносяться до злочинів з матеріальним складом, тому обов'язковою ознакою їх об'єктивної сторони є наслідок, який висловлюється у спричиненні матеріальної шкоди. Велике значення для правильного розуміння сутності всіх форм викрадань має суб'єктивна сторона злочину. Викрадання відносяться до корисливих кримінальних правопорушень та можуть бути скоєні тільки з прямим умислом. Якщо відсутня корислива ціль – не буде складу (викрадання).

Слід також мати на увазі, що вік суб'єкта є різним у залежності від форми викрадання. (ст. 22 КК).

При вивченні розбою студенти повинні напам'ять вивчити поняття нападу та розібратись у його сутності, звернути увагу відсічний склад цього злочину, на момент його закінчення.

Крім того, студентам необхідно розібратись та уяснити зміст понять: «насильство, яке є небезпечним для життя та здоров'я особи, а також погрози ним», «насильство, яке є безпечним для життя та здоров'я особи, а також погроза ним». Для вияснення цих понять треба звернутись до визначення поняття «короткочасний розлад здоров'я». Визначення вказаних понять дає можливість відмежувати грабіж від розбою. Також треба звернути увагу на кваліфікуючі ознаки цих кримінальних правопорушень, знати кваліфікацію дій винного у скоєнні розбою з спричиненням смерті потерпілому, відрізнити його від умисного вбивства з корисливих мотивів.

Для закріплення вказаних питань студентам пропонується **виконати завдання**.

Завдання 1. Замалюйте схему ознак викрадення. Прокоментуйте її.

Завдання 2. Складіть схему системи кримінальних правопорушень проти власності. З'ясуйте, яке значення має визначення системи кримінальних правопорушень проти власності для правозастосовної діяльності ОВС.

Завдання 3. Складіть схему форм викрадення майна. Визначте значення відмежування форм викрадення майна для кваліфікації.

Завдання 4. Складіть схему кваліфікуючих ознак викрадення, з вказівкою на частину та номер статті кримінального кодексу України.

Завдання 5. Складіть у виді схеми (таблиці) такої кваліфікуючої ознаки як проникнення у житло, інше приміщення та сховище.

Завдання 6. Складіть схему повторності викрадення та уясніть її.

Завдання 7. Складіть схему видів викрадення та уясніть її. Визначте значення відмежування видів викрадення майна для кваліфікації.

Для засвоєння теми студентам пропонується **розв'язати задачі**:

Задача 1. Старченко зайшов до подвір'я Бурцевої та використовуючи відсутність господарки, взяв лом який був біля будинку, зірвав дверний замок та проник в сарай, де взяв різні речі на суму 300 гривень та скрився. *Кваліфікуйте дії Старченка. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Гудимов проходив по вулиці міста та побачив, що у вході магазину з автомашини розвантажують одяг. Використовуючи неухважність працівників магазину, Гудимов схватив пальто та хотів втекти. Іванов, який проходив біля магазину, хотів затримати Гудимова, але той вдарив його кулаком в обличчя та втік. *Кваліфікуйте дії Гудимова. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Соколюк та Карпенко напали на шофера таксі Возюка. Карпенко спричинив водію кілька сильних ударів по голові, приказав йому залишити машину. Водій почав оказувати протидію, але Карпенко ще раз вдарив Возюка і забрав гроші в сумі 3000 гривень, які належали Возюку. Внаслідок утриманих ушкоджень Возюк 17 днів знаходився на лікуванні. *Кваліфікуйте дії Соколюка та Карпенка. Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Поняття грабежу та його види.
2. Кримінальна відповідальність за розбій.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

4. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / І.І. Сливич, Я.В. Ступник; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 655 с.

5. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. Б. Ніколаєнко, В.О. Сич; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, Каф. кримін. права. Хмельницький : Вид-во Нац. акад. ДПСУ, 2012. 1231 с.

6. Кримінальне право України. Особлива частина: підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

7. Стрельцов Є.Л. Економічні злочини: внутрідержавні та міжнародні аспекти : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2000. 476 с.

8. Ємельянов М.В. Кримінальна відповідальність за шахрайство : монографія / М. В. Ємельянов. Х. : Право, 2014. 176 с.

9. Мельник О.В. Особливості застосування законодавства про відповідальність за вимагання. *Вісник Національного Університету внутрішніх справ* Х. : 2002. Вип. 19. С. 24–28.

10. Соловійова А.М. Деякі проблеми кваліфікації вимагання та відмежування від суміжних складів злочинів. *Боротьба зі злочинністю та права людини* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2006. 295 с. С. 238–251.

11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: Злочини проти власності / За ред. М.І. Хавронюка. Київ : ВД «Дакор», 2017. 448 с.

13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. Литвинова О.М. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 528 с.

Допоміжна

1. Албул С.В. Віктимологічні аспекти корисливо-насильницьких злочинів відносно мігрантів в Україні : монографія / С.В. Албул. Одеса : ОДУВС, 2009. 141 с.

2. Кваліфікація злочинів : навчально-методичний посібник для слухачів Інституту підготовки професійних суддів / авт. кол., відп. ред. В.О.Туляков. Одеса : «Фенікс», 2008. 140 с.

3. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні : монографія. Х. : Видавництво ХНУВС, 2008. 446 с.

4. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

Питання для самоконтролю:

1. Кримінально-правова охорона всіх форм власності в Україні.
2. Значення родового поняття викрадення у правозастосовній діяльності правоохоронних органів.
3. Поняття викрадення, його форми та види.
4. Відмежування суміжних складів та значення цього питання для кваліфікації.

Тема 11. Інші кримінальні правопорушення проти власності. *Самостійна робота – 9 / 10 год.*

1. Характеристика корисливих кримінальних правопорушень проти власності без ознак викрадення.

2. Умисне та необережне знищення або пошкодження майна. Особливості кваліфікації.

3. Погроза знищення майна та його відмежування від виявлення умислу.

4. Придбання, зберігання, отримання, збут майна, здобутого кримінально-протиправним шляхом. Аналіз складу.

Юридичним вираженням відносин власності є право власності, під яким розуміється врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження майном. Конституція України (ст. 13) виділяє приватну, комунальну та державну форму власності та проголошує рівність охорони всіх суб'єктів права власності та рівне забезпечення захисту їх прав державою.

Кримінальні правопорушення проти власності можна *систематизувати* таким чином:

Перша група – викрадення (ст. ст. 185–191 КК України).

Друга група – інші корисливі посягання, які не є викраденням (ст. ст. 192, 193, 198 КК України).

Третя група – інші посягання проти власності (ст. ст. 194–197 КК України).

Об'єктивна сторона кримінальних правопорушень проти власності характеризується, як правило, активними діями, тільки такі кримінальні правопорушення, як необережне знищення або пошкодження майна та порушення обов'язків щодо охорони майна, можуть скоюватись шляхом бездіяльності.

За видом суб'єкт багатьох розглядаємих кримінальних правопорушень є загальним, за винятком діянь, передбачених ст.ст. 191, 197 КК України (суб'єкт цих кримінальних правопорушень – спеціальний).

Суб'єктивна сторона більшості кримінальних правопорушень проти власності характеризується виною у виді прямого умислу, тільки знищення чи пошкодження чужого майна може бути скоєно з прямим чи непрямим умислом або з самовпевненістю чи недбалістю. З необережності скоюється кримінальне правопорушення, передбачене ст. 197 КК України – порушення обов'язків щодо охорони майна.

Необхідними ознаками більшості кримінальних правопорушень проти власності є корисливий мотив (ст. ст. 185–193 КК України).

Для засвоєння теми студентам пропонується *розв'язати задачі*.

Задача 1. Під час поїздки у потягу Титулін взяв наручного годинника з браслетом, якого залишив хтось з пасажирів у туалеті і привласнив його. *Чи притягується Титулін до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Сусідка попросила Куценко побути в неї вдома з дітьми, поки вона з'їздить на ринок. Куценко запалила піч, а сама лягла спати. Від голівки, що випала, загорілась солома, потім підлога. Дітей Куценко змогла врятувати, а будинок згорів. *Чи притягується Куценко до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. П'яний Тараненко на квартирі своєї колишньої дружини облив гасом скриню з речами, які він їй подарував, і підпалив. Всі речі згоріли. Пожежу вдалося ліквідувати. *Чи притягується Тараненко до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за придбання, зберігання, отримання, збут майна, здобутого кримінально-протиправним шляхом.
2. Погроза знищення майна та його відмежування від виявлення умислу.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

4. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / І.І. Сливич, Я.В. Ступник; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 655 с.

5. Стрельцов Є.Л. Економічні злочини: внутрідержавні та міжнародні аспекти : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2000. 476 с.

6. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

7. Кримінальне право України (Особлива частина) : для студ. вищ. навч. закл. / Андрій Шевчук, Марія Дякур; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2013. 471 с.

8. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

9. Некорисливі злочини проти власності: монографія / І.Б. Газдайка-Василишин; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 211 с.

10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: Злочини проти власності / за ред. М.І. Хавронюка. Київ : ВД «Дакор», 2017. 448 с.

11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України (текст) / за заг. ред. Литвинова О.М. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 528 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

2. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

4. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-те вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

5. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Питання для самоконтролю:

1. Характеристика корисливих кримінальних правопорушень проти власності без ознак викрадення.

2. Умисне та необережне знищення або пошкодження майна. Особливості кваліфікації.

3. Погроза знищення майна та його відмежування від виявлення умислу.

4. Придбання, зберігання, отримання, збут майна, здобутого кримінально-протиправним шляхом. Аналіз складу. Відмежування від співучасті у вчиненні кримінального правопорушення.

Тема 12. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.

Самостійна робота – 10 / 10 год.

1. Поняття, загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

2. Поняття виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, збуту підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї.

3. Поняття контрабанди та її види. Відмежування від порушення митних правил.

4. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

5. Протидія законній господарській діяльності.

6. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

7. Нецільове використання бюджетних коштів.

8. Ухилення від сплати податків.

9. Шахрайство з фінансовими ресурсами.

10. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень та відмежування суміжних складів.

Для закріплення вказаних питань треба уявити соціально-економічну характеристику господарських кримінальних правопорушень та задачі правової боротьби з цими діяннями. Слід також засвоїти загальне поняття та систему складів господарських кримінальних правопорушень, які охоплюється розділом VII Особливої частини Кримінального кодексу України.

Студентам треба добре засвоїти сутність суб'єкта вказаних кримінальних правопорушень, звернути увагу на його вид. Суб'єктами цих кримінальних правопорушень можуть бути особи, які досягли 16-річного віку. Суб'єкт деяких кримінальних правопорушень – спеціальний (службова особа, платник податків, засновник, власник суб'єкта господарської діяльності).

З об'єктивної сторони більшість кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності вчиняються шляхом дії (наприклад, протидія законній господарській діяльності, контрабанда). Окремі посягання можуть виразитися тільки у бездіяльності (наприклад, ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів).

Студенти повинні засвоїти класифікацію (систему) господарських кримінальних правопорушень і розуміти значення цього питання для кваліфікації. Крім того, треба вміти відмежовувати склади, як у межах одного розділу «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності», так і за межами цього розділу.

Також студентам слід звернути увагу на суб'єктивну сторону вказаних кримінальних правопорушень, а саме пам'ятати, що вони характеризуються виключно умисною формою вини. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони деяких складів є наявність мотиву та мети. Так, відповідальність за розголошення комерційної або банківської таємниці настає тільки тоді, коли це діяння вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів. Умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, утворюють кримінальне правопорушення за наявності спеціальної мети – розголошення чи іншого використання таких відомостей.

Студентам треба повторити поняття матеріального та формального складів, вміти точно визначати момент закінчення кримінальних правопорушень. Крім того, треба повторити поняття предмету складу та не плутати його з об'єктом.

Для засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються для *розв'язання задачі*.

Задача 1. Різницький купив у Каменера 2 кг платини в плитках. 1кг він продав іноземцю за 500000 у. о., а 1 кг, боячись викриття, передав на зберігання своїй дочці Муштяковій. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Громадянка України Січкара, будучи на золотодобувних місцях Росії, за порадою свого чоловіка викрала 850 г. золота. Той передав золото для реалізації Малигіну, який спробував його продати коли їхав у автотрасі Київ – Одеса невідомому. Малигіна було затримано. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Працівник копальні «Амурзолото» Савельєв викрав 210 г. золота-сирцю. Приїхавши відпочивати в Одесу, він намагався

продати його зубному технікові Ковтуну. Той спочатку погодився, але потім відмовився купувати золотою. Савельєва незабаром було затримано.

Варіант: Ковтун купив у Савельєва золото, але через деякий час повернув його, забравши гроші. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Сторожук у себе вдома обладнав майстерню по ремонту теле-, радіо -, відеоапаратури, в якій тривалий час надавав послуги клієнтам по цінах за домовленістю. Пізніше він почав також широко практикувати записи пісень у виконанні популярних зарубіжних і вітчизняних співаків: чисті касети купував у магазинах, а записавши за допомогою наявної у нього апаратури пісні, продав касети на речовому ринку. *Чи є дії Сторожука кримінально-караними? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Шкілюк тривалий час займався вичинкою шкіри на замовлення громадян і для продажу, для чого обладнав підвальне приміщення свого будинку під майстерню. Шкури він скуповував по селах у працівників КСП. Така діяльність дала можливість Пікілюку придбати автомобіль «Таврія». Протягом чотирьох місяців у нього в майстерні працював далекий родич Шкілюка, якому Шкілюк виплатив за це 10 тис.грн. *Чи є дії Шкілюка кримінально-караними? Відповідь обґрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, система кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.
2. Відмежування кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності від кримінальних правопорушень проти власності.
3. Поняття та види контрабанди.
4. Аналіз складів, передбачених ст. 199 КК України.
5. Поняття підакцизних товарів як предмета злочину, передбаченого ст. 204 КК України.
6. Кримінально-правова характеристика злочинів, що посягають на встановлений порядок виготовлення документів господарської діяльності.

Теми рефератів:

1. Контрабанда та її види.
2. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст.141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр](http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр)

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

4. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

5. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т.Б. Ніколаєнко, В.О. Сич; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький : Вид-во Нац. акад. ДПСУ, 2012. 1231 с.

6. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

7. Кашкаров О.О. Проблеми кваліфікації у сфері випуску та обігу цінних паперів : монографія. Харків : Вид-во «Формат Плюс», 2008. 186 с.

8. Стрельцов Є.Л. Економічні злочини: внутрідержавні та міжнародні аспекти : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2000. 476 с.

9. Стрельцов Є.Л. Контрабанда: склад злочину : науково-практичний коментар / Є.Л. Стрельцов, А.М. Притула. О. : Фенікс, 2012. 50 с.

10. Економічні злочини: навч. посіб. / І.І. Митрофанов. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2009. 272 с.

11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

12. Киричко В.М. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці : науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Я. Тація. Х.: Право, 2010. 784 с.

Допоміжна

1. Кваліфікація злочинів : навчально-методичний посібник для слухачів Інституту підготовки професійних суддів / авт. кол., відп. ред. В.О.Туляков. Одеса : «Фенікс», 2008. 140 с.
2. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.
3. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.
4. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.
5. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники : І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти довкілля. *Самостійна робота – 5 / 10 год.*

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.
2. Особливості кваліфікації та відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.
3. Аналіз конкретних складів та їх відмежування.
4. Відмежування кримінальних правопорушень проти довкілля від адміністративних правопорушень проти довкілля.

Особливе місце у системі еколого-правової відповідальності займають **кримінальні правопорушення проти довкілля**, що визначаються в юридичній літературі як передбачені кримінальним законом суспільне небезпечні діяння, які посягають на навколишнє природне середовище чи його окремі сфери (повітря, землю, надра, води тощо). Вони розташовані у розділі VIII Особливої частини КК України. Термін «довкілля» та словосполучення «безпечне для життя і здоров'я довкілля» визначено Конституцією України. Майже всі диспозиції статей зазначеного розділу є бланкетними. Правові основи екологічної політики закладені у Декларації про державний суверенітет України й Основному Законі України, який встановлює обов'язок держави забезпечувати екологічну безпеку, гарантує громадянам право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище. У постанові Пленуму Верховного

Суду України («Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля» від 10 грудня 2004 р. № 17) зазначено: «Злочини та інші правопорушення проти довкілля посягають на суспільні відносини у сфері охорони конституційного права громадян на безпечне довкілля, а також у сфері охорони, використання, збереження і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання й усунення негативного впливу господарської та іншої діяльності людини на навколишнє природне середовище, збереження генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій, а також природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною».

Всі природні багатства нашої країни – «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, згідно з Конституцією України (ст. 13), є об'єктами права власності Українського народу». Стаття 66 Конституції України зобов'язує кожного громадянина не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані ним збитки. Аналізуючи норми Основного Закону України, можна констатувати, що конституційними екологічними правами, визначеними ст. 50 Конституції України, є: а) право на безпечне для життя і здоров'я довкілля (право на екологічну безпеку); б) право на відшкодування шкоди, завданої порушенням права на безпечне для життя і здоров'я довкілля (право на відшкодування екологічної шкоди); в) право на вільний доступ до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту та на її поширення (право на екологічну інформацію).

Охорона довкілля регламентована нормами, що містяться в екологічному і природоресурсному законодавстві, яке є дуже об'ємним та складним. Злочини проти довкілля містяться у таких нормативно-правових актах: Законах України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про поводження з радіоактивними відходами», «Про екологічну експертизу», «Про тваринний світ», «Про природно-заповідний фонд України», «Про мисливське господарство та полювання», «Про рослинний світ», «Про Червону книгу України», «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», Земельному кодексі, Лісовому кодексі, Водному кодексі, постановках Кабінету Міністрів України, що затверджують

«Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами», «Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку», «Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами», окремих інструкціях (наприклад, Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ питних і технічних підземних вод, затвердженої наказом Державної комісії по запасам корисних копалин від 4 лютого 2000 р. № 23), ППВСУ «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля» від 10 грудня 2004 р. № 17 тощо.

Сфера застосування закону про кримінальну відповідальність поширюється (із певними обмеженнями) також на окремі об'єкти, які не є територією України. До них належать: а) *континентальний шельф*, під яким розуміється поверхня й надра морського дна підводних районів, що прилягають до узбережжя чи до островів України, за зоною територіального моря до глибини 200 м або за цією межею до таких місць, де глибина вод, що його покривають, дозволяє вести розробку природних багатств цих районів. Сфера дії закону про кримінальну відповідальність на континентальному шельфі стосується лише злочинів, пов'язаних із розробкою його мінеральних і живих ресурсів, провадженням бурових робіт, спорудженням, експлуатацією й використанням штучних островів, установок, споруд, здійсненням наукових досліджень, захистом і збереженням морської сфери тощо; б) *виключна (морська) економічна зона*, тобто морські райони, зовні прилеглі до територіального моря України, включаючи райони навколо островів, що їй належать. Її ширина становить до 200 морських миль, відлічених від тих самих вихідних ліній, що й територіальне море України (ст. 2 Закону «Про виключну (морську) економічну зону»). Суверенні права та юрисдикція України у виключній (морській) економічній зоні стосуються розвідки, розробки і збереження природних ресурсів як живих, так і неживих, управління цими ресурсами, інших видів діяльності по економічній розвідці та розробці зазначеної зони (ст. 4 Закону); в) підводні телеграфні кабелі й трубопроводи, що проходять по дну відкритого моря; г) наукова станція, розташована на острові Галіндес в Антарктиді; г) запущені в космос об'єкти, що належать Україні.

Оскільки більшість статей, якими передбачено відповідальність за злочини проти довкілля, є бланкетними, необхідно ретельно з'ясувати, яким саме законодавством регулюються правовідносини, пов'язані з використанням та охороною відповідного

природного ресурсу (землі, надр, вод, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу тощо) (п. 2 ППВСУ від 10 грудня 2004р. № 17).

Переважна частина кримінально-правових норм екологічного характеру безпосередньо стикаються з адміністративними. У Кримінальному кодексі України законодавець вирішив цю проблему шляхом конструювання деяких складів, що «межують» з адміністративними правопорушеннями, як матеріальних, тобто, тих, які вважаються закінченими з моменту настання злочинних наслідків (наприклад, загибель людей, екологічне забруднення територій, негативний вплив на здоров'я людей, істотна шкода, інші тяжкі наслідки). У випадках, коли склад носить формальний характер, вказуються ознаки, що характеризують спосіб його вчинення, місце, мотиви. Так, розглядаючи диспозиції статей, що встановлюють відповідальність за забруднення окремих об'єктів довкілля (частина 1 статей 239, 241, 242, 243 КК), можна зробити такий висновок: ознакою відмежування від аналогічних адміністративно-правових норм є створення небезпеки для життя, здоров'я людей чи довкілля. Вказані статті не потребують настання хвороб та інших тяжких наслідків, лише вказуючи на таку ознаку забруднення як шкідливість, що створює небезпеку для життя, здоров'я людей та довкілля. Але ж будь-яке забруднення шкідливе для здоров'я і довкілля. Питання лише у ступені шкідливості.

Розглядаючи склади кримінальних правопорушень проти довкілля, варто коротко зупинитися на проблемних питаннях визначення їх об'єкта – навколишнього природного середовища України. Однією з головних функцій національного кримінального законодавства є охорона навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки (як умови нормального існування та життєдіяльності людини). Саме вказівка у Кримінальному кодексі на те, що кримінальне законодавство має завданням охорону довкілля і запобігання злочинам (ст. 1 КК України), підкреслює його екологізацію та активний запобіжний характер. Це також відповідає сучасному значенню проблеми ефективності охорони навколишнього природного середовища і сприяє забезпеченню єдності у підходах до криміналізації та пеналізації посягань у сфері екології.

Студентам треба уявити соціально-політичну сутність екологічних кримінальних правопорушень та завдання боротьби з ними. Особливу увагу необхідно приділити поняттю та системі цієї групи кримінальних правопорушень.

Система може бути такою:

Перша група. Діяння, які посягають на збереженість та раціональне використання землі та її надр.

Друга група. Діяння, які посягають на раціональне використання тварин, риби.

Третя група. Діяння, які посягають на збереженість та раціональне використання лісів та інших рослин.

Четверта група. Діяння у сфері навколишнього середовища.

Крім того, студентам треба визначити види складів за критерієм закінчення кримінальних правопорушень. Необхідно також визначити вид їх суб'єкта та звертати увагу на форми вини суб'єктів. Студентам необхідно відмежовувати екологічні кримінальні правопорушення від адміністративних правопорушень та від кримінальних правопорушень проти власності.

Для засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонується **розв'язати задачі:**

Задача 1. Не маючи коштів на придбання матеріалу для завершення будівництва сараю, Арендар у вересні зрубав у лісі, що належав колективному сільськогосподарському підприємству, десять десятирічних сосон. Під кінець будівництва з'ясувалось, що будматеріалу все-таки не вистачає. У жовтні Арендар у тому самому лісі зрубав ще п'ять сосон. При перевезенні їх до свого обійстя він був затриманий. *Дайте кримінально-правову оцінку дій Арендаря.*

Задача 2. Кумилко в останній декаді грудня зрубав у лісі на території заповідника три п'ятирічні ялини, одну з яких залишив в себе, а дві намагався продати. При затриманні він у всьому зізнався, але заперечував свою обізнаність щодо того, що ліс був заповідний. *Дайте кримінально-правову характеристику дій Кумилка.*

Задача 3. Для розпалювання багаття туристи Кизяк, Онипчук та Дущенко зрубали в лісопарку три сухі сосни. За власною ініціативою Кизяк зрубав ще й десятирічну ялину. Місяць тому за незаконну порубку чагарників він був підданий адміністративному стягненню за ст. 65 КпАП України. *Дайте кримінально-правову характеристику дій цих осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант 1. Кизяка підмовив зрубати ялину Дущенко.

Варіант 2. Події відбувалися на території заповідника.

Задача 4. Ануфійєв і Саприка в ніч на 22 грудня зрубали ялину біля міського готелю, яку віднесли в дім до Саприки. Спричинена міському господарству шкода, з урахуванням коефіцієнта,

дорівнювала 5,3 тис. грн. Вказані особи були засуджені за ч. 2 ст. 185 КК України. В поданні на судовий вирок до апеляційного суду прокурор поставив питання про неправильність кваліфікації дій засуджених за ч. 2 ст. 185 КК України і, в той же час, про відсутність у їхніх діях складу, передбаченого ст. 246 КК України, в зв'язку з чим, просив закрити провадження у справі. *Чи правильний висновок прокурора? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Працюючи лісником, Айбушев задовольнив прохання Масаутова дозволити йому рубку лісу без лісорубного білета, Масаутов бензопилою спиляв 19 сосен, давши за це Айбушеву 3 тис. грн. Шкода від порубки склала 20 тис. грн. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Вночі Шаповал викопав в саду сільськогосподарського кооперативу вісім дворічних яблунь і посадив їх на городі. За день до Нового року, він, у міській лісопарковій зоні, зрубив три ялини, з яких дві продав, а одну залишив у себе. *Дайте кримінально-правову оцінку діям Шаповала. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. Цвірко в міському лісі спиляв дуба діаметром 41 см, стовбур якого розпиляв на частини і намагався відвезти додому, але був затриманий. *Чи притягується Цвірко до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Напередодні нового року Хутрянний та Очкуренко вирішили збагатитись за рахунок продажу ялинок. Домовившись з власником вантажного автомобіля Чухонцевим, якому пообіцяли заплатити 20 відсотків від суми ви торгу, вони поїхали в державний ліс, де зрубали 115 ялинок. Чухонцев участі в цьому не брав. При в'їзді в місто його автомобіль був затриманий. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант. Ялинки були зрубані на території заповідника.

Задача 9. Лісотехнік Дудник та лісничий Шуменко незаконно дозволили Дмитруку заготівлю лісоматеріалів. Після того, як Дмитрук спиляв і відвіз додому десять сосен, вони розпили «могорич». При цьому Дмитрук передав по 1 тис. грн. Шуменку та Дуднику «на знак подяки». 10 місяців тому Дмитрук притягався до кримінальної відповідальності за незаконну порубку лісу. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 10. Марченко й Пікуль на човні з підвісним мотором підїхали до острова «Березова грива», де помітили лося, що стояв у воді. Вони почали його переслідувати. Коли лось знесилив, накиннули на нього петлю і човном підтягли до берега, де сокирою відрубали й забрали задню частину лося, а решту залишили. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.
2. Порушення ветеринарних правил. Аналіз складу.
3. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. Аналіз складу.
4. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Аналіз складу.
5. Безгосподарське використання земель. Аналіз складу.

Теми рефератів:

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.
2. Кримінальна відповідальність за незаконну порубку лісу.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст.141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.
3. Кримінальне право України: Особливачастина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.
4. Митрофанов І.І. Злочини проти довкілля : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2010. 205 с.
5. Кримінальне право України. Особлива частина: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. Б. Ніколаєнко, В.О. Сич; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький : Вид-во Нац. акад. ДПСУ, 2012. 1231 с.
6. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.
7. Кримінальне право. Особлива частина : навч. посіб. / В.М. Трубников та ін.; за заг. ред. проф. В.М. Трубникова; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Х. : Вид-во ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. 335 с.

8. Кримінальне право України (Особлива частина) : для студ. вищ. навч. закл. / Андрій Шевчук, Марія Дякур; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2013. 471 с.

9. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

10. Злочини проти довкілля : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.І. Митрофанов, А.М. Притула. Суми : Університетська книга, 2010. 205 с.

11. Злочини проти довкілля. Питання кваліфікації : наук.-практ. вид. / А.М. Шульга. Х. : НікаНова, 2012. 192 с.

12. Злочини проти довкілля: кримінально-правова характеристика : практич. посіб. / О.О. Дудоров та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., засл. діяча науки і техніки України О.О. Дудорова; Луган. держ. ун-т внутр. справ. ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. 615 с.

13. Трубніков Є. Ліквідація вугільних підприємств і екологія. *Вісник прокуратури*. № 8. 2009. С. 18–22.

14. Кримінальна відповідальність за незаконне видобування корисних копалин в Україні : монографія / О.О. Дудоров, М.В. Комарницький, Д.О. Калмиков; за ред. О.О. Дудорова, М.В. Комарницького. Суми : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2016. 567 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

2. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

4. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

5. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Тема 14. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Самостійна робота – 5 / 10 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
2. Аналіз конкретних складів, їх характеристика.
3. Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, проти власності, проти громадського порядку.
4. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень та відмежування суміжних складів.

Студенти повинні звернути увагу на об'єкт кримінальних правопорушень проти громадської безпеки, на їх систему. Крім того, студенти повинні засвоїти необхідні ознаки злочинної організації, які передбачені ст. 28 КК України і розібратись у їх змісті.

Вивчаючи Загальну частину кримінального права, студенти мають пам'ятати ознаки банди. Ці знання вони повинні застосувати при аналізі складу бандитизму.

Також студенти мають засвоїти, що більшість злочинів проти громадської безпеки відносяться до злочинів з формальним складом і можуть бути вчинені лише шляхом дії, а злочини з матеріальним складом (ст.ст. 264, 267, 270 КК) вчиняються як шляхом дії, так і бездіяльності. Засобами вчинення багатьох злочинів проти громадської безпеки є або можуть бути предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення.

Студенти повинні систематизувати кримінальні правопорушення проти громадської безпеки. Їх **систему** можна уявити таким чином, а саме:

Перша група. Створення злочинної організації, терористичної групи та інших злочинних об'єднань, участь у них та у злочинах, що вчиняються ними чи пов'язаних з ними (ст.ст.255–261 КК України);

Друга група. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами (ст. ст.262–266 КК України);

Третя група. Порушення різних правил, що забезпечують громадську безпеку (ст.ст.267–270 КК України).

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *розв'язати задачі*:

Задача 1. Брати Володимир та Георгій Коровіни, Петрушко і Шекальов вбили працівника міліції Шаронова і заволоділи пістолетом. Після цього всі вони вчинили чотири збройних напади на окремих громадян. Одного разу Коровін Володимир прийшов разом з братом додому вночі, зізнався дружині, що вони вчинили напад на сім'ю Ахімблат, і попросив викинути в річку їхні черевики та замити сліди на кухні. Дружина виконала прохання. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Погрожуючи зброєю, Галоян і Гогідзе неодноразово вчиняли напади на водіїв таксі та забирали грошову виручку. Пістолет, яким вони при цьому погрожували потерпілим, був непридатним для стрільби. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Федотов, Татаренко і Наумов вчинили в нічний час чотири збройних напади на магазини, залишаючись при цьому ніким не поміченими. Четверть награбованого вони віддали Миронову за те, що той передав у їх розпорядження револьвер системи «Наган». Останній участі в нападах не брав. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Малич і Бришников, які ніде не працювали, домовились про спільне вчинення нападів на відділення банку. З цією метою Малич купив собі мисливську рушницю, з якої виготовив обріз, а Бришников придбав фінського ножа. Вони розробили конспіративні способи зв'язку між собою, склали план дій для нападу на ряд філій банку. Жодного нападу Малич і Бришников не вчинили, оскільки були затримані, обріз і фінський ніж у них вилучено. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант. Дружина Бришникова зажадала від чоловіка відмовитися від злочину. Під час сварки з нею Бришников фінським ножом заподіяв їй легке тілесне ушкодження з короткочасним розладом здоров'я.

Задача 5. Гриценко незаконно зберігав удома револьвер. Розповівши про це Усикові, він запропонував останньому вчинити напад на когось з громадян. Той погодився. Вночі Гриценко та Усик напали на Одинцова і, погрожуючи зброєю, відібрали у нього наручний годинник, але тут же були затримані працівниками поліції. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант. При вчиненні нападу на Одинцова Гриценко погрожував потерпілому дерев'яним макетом револьвера, а Усик – складаним ножом.

Задача 6. Брати Карашуки організували групу для нападу на квартири громадян. Пізніше у групу ввійшов Смолій. Упродовж трьох місяців велись пошуки будинків, де живуть багаті люди. В цей період групою було придбано пістолет і 30 патронів до нього, виготовлено два фінські ножі. Використовуючи зброю, група вчинила напад на квартиру Мучника, який вчинив опір. Карашук Василь застрелив Мучника. Карашук Анатолій фінським ножом завдав тяжкого тілесного ушкодження дружині Мучника, а Смолій згвалтував малолітню дочку Мучників. Забравши гроші, коштовності та цінні речі – всього на суму 29 тис. грн., група покинула будинок, але була затримана працівниками міліції, яким намагалась вчинити збройний опір. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. Чайченко зателефонував до чергової частини РУВС м. Києва і під погрозою вибуху міни в лікарні зажадав відпустити затриманого за підозрою у вчиненні розбійного нападу його друга Шумова. Через півгодини зателефонував удруге, попередивши, що до вибуху залишилося менше години. Хворі та персонал лікарні були змушені покинути приміщення, обстеженням якого встановлено, що ніякої міни в ньому немає. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. 16-річний Магічук і 15-річний Туріченко, щоб «подивитись, що буде», подзвонили в обласну клінічну лікарню і повідомили, що в лікарні закладена бомба з годинниковим механізмом, яка вибухне. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Бандитизм. Особливості кваліфікації.
2. Кримінальна відповідальність за викрадення вогнепальної зброї та боєприпасів.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
2. Система кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

3. Створення злочинної організації. Аналіз складу. Ознаки злочинної організації: поняття та зміст.

4. Поняття банди, її ознаки. Відмежування банди від злочинної групи. Значення цього питання для кваліфікації.

5. Аналіз складу бандитизму. Особливості кваліфікації цього злочину.

6. Терористичний акт. Аналіз складу, необхідні ознаки цього злочину.

7. Злочини, які пов'язані з незаконним обігом вогнепальної, холодної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та радіоактивних матеріалів. Об'єктивна сторона та предмет цих злочинів.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст.141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2003. 217 с.

4. Зелинская Н.А. Международно-правовое определение транснационального организованного преступления. *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2003. 217 с. С. 83–98.

5. Кивалов С.В. Законодательное регулирование противодействия организованной преступности. *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2003. 217 с. С. 5–11.

6. Постанова Верховного Суду України «Про судову практику в справах про розкрадання, виготовлення, зберігання та інші незаконні діяння зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами» від 8 липня 1994р. № 6. *Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах*. К. : Видавничий дім «Скіф»,

2005 р. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид. допов. Х. : Право, 2013. 1416 с.

7. Кримінальне право України. Особлива частина. : підручник / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

8. Короленко М.П. Класифікація об'єктів злочинів проти загальної безпеки. К. : Науковий світ. 2000.

9. Бердиківський В.В, Литвинов О.М. Бандитизм: соціально-правовий і кримінологічний аналіз : монографія. Харків : Видавництво ХНУВС, 2009. 162 с.

10. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні : монографія. Х. : Видавництво ХНУВС, 2008. 446 с.

11. Емельянов В.П. Уголовно-правовое противодействие терроризму : монография. Харьков : Право, 2014. 88 с.

12. Антипенко В.В. Визначення поняття «безвинні жертви» у складі тероризму: актуальна проблема. *Право України*. 2001 № 6. С. 75–77.

13. Загороднюк С.О. Піратство і тероризм. *Актуальні проблеми держави та права* : зб. наук. праць. Одеська національна юридична академія. 2000. Вип.8. С. 118–122.

14. Вітенко В. До питання про момент закінчення сприяння вчиненню терористичного акту. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 1.

15. Леонов Б. Основні напрями загальносоціального запобігання тероризму. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 7.

16. Леонов Б. Спеціально-кримінологічні заходи у структурі державної політики запобігання тероризму. *Підприємництво, господарство і право*. 2013, № 9.

Допоміжна

1. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

2. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одіссей, 2012. 264 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

4. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

5. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Тема 15. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.

Самостійна робота – 5 / 5 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

2. Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації.

3. Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Студентам треба приділити особливу увагу поняттю безпеки виробництва, особливостям суб'єкта та місця вчинення цих кримінальних правопорушень; вміти відмежовувати суміжні склади.

За об'єктом кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва можна поділити на дві *групи*:

I група. Порухення загальних правил охорони праці (ст.ст. 271, 275 КК України);

II група. Порухення правил безпеки при виконанні робіт з підвищеною небезпекою (ст.ст. 272–274 КК України).

До першої групи відносяться статті із загальними нормами про відповідальність за посягання на безпеку виробництва, а до другої – із спеціальними. Отже, ст. 271 КК України повинна застосовуватися тоді, коли скоєне діяння не охоплюється жодною із спеціальних норм, а у випадку порушення безпеки виробництва, які передбачені спеціальними нормами, треба застосувати саме такі норми.

Систематизувати кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва можна й таким чином:

I група. Правопорушення у сфері забезпечення безпечних умов праці (ст. 271 КК України);

II група. Правопорушення у сфері забезпечення безпеки виробництва, щодо робіт з підвищеною небезпекою та в процесі поводження з загально небезпечними предметами (ст. ст. 272–275 КК України).

З об'єктивної сторони кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва скоюються як шляхом дії, так і бездіяль-

ності винного. Всі склади цієї групи сконструйовані у диспозиціях норм, як кримінальні правопорушення з матеріальним складом. Особливістю їх об'єктивної сторони є вимога законодавця спричинення реальної шкоди у вигляді загибелі людей чи заподіяння шкоди їх здоров'ю або погрози спричинення такої шкоди, і з цього моменту розглядувані діяння вважаються закінченими.

З суб'єктивної сторони кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва характеризуються різним психічним ставленням винного до скоєного діяння та наслідками, які настали. По відношенню до скоєного діяння (встановлених законодавством вимог чи правил) може мати місце як умисна, так й необережна форми вини. Стосовно до наслідків – тільки необережна. В цілому кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва скоюються необережно.

Суб'єктом цих кримінальних правопорушень може бути осудна особа, у функціональні обов'язки якої включається дотримання правил безпеки передбачених у виробництві. Ними можуть бути як службові особи (керівники підприємств, головні інженери, механіки, майстри), так і суб'єкт підприємницької діяльності. За видом суб'єкт є спеціальним.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *розв'язати задачі*.

Задача 1. Бригадир комплексної бригади сільськогосподарського підприємства Тинчук, відповідальний за додержання правил техніки безпеки в бригаді, послав робітниць Марущенко і Віреник виносити картоплю із земляного льоху, який перебував в аварійному стані. Під час їх роботи стеля льоху завалилась. Робітниць засипало землею. Марущенко було заподіяно середньої тяжкості тілесні ушкодження, а Віреник від заподіяних тілесних ушкоджень померла. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Капітан катера Амшілогов та його помічник Дяченко визнані винуватими в тому, що всупереч правилам техніки безпеки на судах флоту рибної промисловості України намагались ривком зняти з мілини сейнер «Вогник». Внаслідок цього буксирний трос обірвався і кінцем ударив матроса Панова, який від заподіяних йому тілесних ушкоджень помер. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Диспетчер порту і виконавець робіт Горяч не проінструктував зміну вантажників про порядок розвантаження пароплава «Чкаловськ», а також призначив сигнальником вантажника

Андрюка, не обізнаного з правилами сигналізації. Останній, всупереч цим самим правилам, подав кранівникові неточну команду, не супроводжуючи її жестами рук, – підвести грейфер у бік вантажників, що знаходилися в трюмі пароплава. Внаслідок цього грейфером, поданим за сигналом Андрюка на значно більшу, ніж було потрібно, відстань, були притиснуті» до перегородки трюму вантажники, одному з яких при цьому було заподіяно тяжкі, а іншому – середньої тяжкості тілесні ушкодження. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Комендант будинку Уткін не забезпечив необхідної безпеки під час скидання снігу з даху будинку, внаслідок чого скинутою крижиною було смертельно травмовано Саніну. Скидав сніг Чебак, який, виконуючи цю роботу, не виявив належної уваги. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Начальник транспортного цеху Фрумкін без технічної документації і необхідних креслень переобладнав машину ЗИЛ-164 на смоловозку та дозволив її експлуатацію без приймання спеціальною комісією і дозволу головного інженера заводу. Не забезпечений спецодягом і необхідними захисними засобами шофер Гура, зливаючи відходи через недосконалу трубу смоловозки, дістав опіки другого ступеня. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Бригада монтажників міняла опори контактної мережі на залізниці. За інструкцією про це слід було доповісти черговому диспетчеру, однак прораб діяльниці Єнченко дав вказівку зростити дроти і закріпити їх на опорах до ізоляторів. З'єднуючи дроти без гумових рукавиць, яких не виявилось в бригаді, монтер Магдика був смертельно уражений струмом. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант. Магдика одержав легке тілесне ушкодження, що викликало короткочасний розлад здоров'я.

Задача 7. На одному з суден у морському порту м. Керч отруїлось кілька чоловік; їх у тяжкому стані було доставлено в лікарню. Розслідуванням встановлено, що за два дні до цього на судні здійснювалася фумігація (знезаражування) від небезпечного карантинного шкідника – карпового жука. При цьому було порушено спеціальні правила: не було організовано достатню вентиляцію приміщень, наявність бромметилу визначалась без урахування погодних умов, балони з ним не прогрівали, а фумігацію проводили аварійним способом, розливаючи фумігант. Не встановивши

наявності отрутохімікатів, начальник фумігаційного загону держінспекції з карантину рослин Лункевич, який керував роботами, дав дозвіл на заселення судна. Коли було включено опалювальну систему судна, бромметил почав випаровуватись, що й стало причиною отруєння деяких членів команди судна. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Прораб асфальтобетонного заводу Марчук грубо порушив правила техніки безпеки при будівництві, ремонті й утриманні автомобільних шляхів, не виконав вказівки інспектора держсільелектронагляду та головного механіка тресту огородити трансформатор та навісити замки на розподільний прилад і хвіртку огорожі. Марчук, давши завдання теслі заводу Савенку відремонтувати огорожу трансформатора, не проінструктував його щодо особливостей роботи на цьому об'єкті, не сповістив електромонтера заводу Тищенко про ремонтні роботи і необхідність зняття напруги з трансформатора на час цих робіт. Савенко, не знаючи правил техніки безпеки, підняв матеріал на площадку трансформатора і був смертельно уражений електрострумом. *Хто і за вчинення якого злочину повинен нести відповідальність? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 9. Як інженер-електрик промислового об'єкта, Карпов був зобов'язаний контролювати дотримання правил техніки безпеки працівниками бригади електромонтерів, які забезпечують роботу трансформаторної будки, розташованої поблизу житлового масиву, 6-літній Боря Маїлов, граючись біля трансформаторної будки, закинув іграшковий пістолет на дах розташованих біля задньої стінки статичних конденсаторів. Він виліз на огорожу, встановлену навколо будки, намагаючись палицею з вбитим у неї цвяхом дістати іграшку, пробивши при цьому ізоляцію. Боря Маїлов був смертельно уражений електрострумом. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 10. На заводських шляхах азотнотукового заводу формувалася ешелон цистерн з нашатирем. Внаслідок порушення правил руху під час цих робіт ешелон зіткнувся з вагоном, що перебував під навантаженням. Вагон змістився, зрушивши транспортер, за допомогою якого здійснювалось навантаження, а той зачепив опорну цегляну колону навантажувальної площадки і зруйнував її. Цеглинами з колони було смертельно травмовано вантажника. Зіткнення допустив машиніст локомотива Шевчук. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 11. Під час бурі вітер зірвав електричний провід, який провис біля заводської огорожі. Пройшло п'ять годин. Робітники

Кушнір після закінчення роботи, щоб скоротити шлях додому, намагався перелізти через огорожу. В темряві він доторкнувся до проводу і був смертельно уражений електрострумом. *Чи повинен відповідати за смерть Кушніра начальник дільниці електричної мережі й підстанції Борисов? Відповідь обгрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Види кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва в залежності від безпосередніх об'єктів.
2. Поняття безпеки виробництва.
3. Специфічні особливості вказаних кримінальних правопорушень.
4. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва та їх відмежування від кримінальних правопорушень проти власності та проти життя та здоров'я особи.

Теми рефератів:

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.
2. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки.

Рекомендована література:

Основна

1. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.
2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.
3. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / І.І. Сливич, Я.В. Ступник; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 655 с.
4. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. Б. Ніколаєнко, В.О. Сич; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, Каф. кримін. права. Хмельницький : Вид-во Нац. акад. ДПСУ, 2012. 1231 с.
5. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація,

В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

6. Кримінальне право. Особлива частина : навч. посіб. / В.М. Трубников та ін.; за заг. ред. проф. В.М. Трубникова; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Х. : Вид-во ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. 335 с.

7. Кримінальне право України (Особлива частина) : для студ. вищ. навч. закл. / Андрій Шевчук, Марія Дякур; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2013. 471 с.

8. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012) URL: <http://www.scourt.gov.ua>

9. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки /В. І. Борисов, О.О. Пашенко; Акад. прав. наук, Нац. юрид. акад. Україн. ім. Ярослава Мудрого. Х. : [б. в.], 2006. 224 с.

10. Злочини проти безпеки виробництва : монографія / В.І. Осадчий. К. : Інтерсервіс, 2012. 59 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

4. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів. /упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

5. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

Тема 16. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Самостійна робота – 10 / 10 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

2. Особливості предмету вказаних кримінальних правопорушень. Значення його визначення для кваліфікації.

3. Аналіз конкретних складів, їх характеристика.

4. Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, проти власності.

5. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень та відмежування суміжних складів.

У сучасних умовах серед проблем нейтралізації негативних наслідків науково-технічного прогресу, одна з найбільш актуальних – боротьба з транспортними правопорушеннями. В процесі розвитку суспільства гострота вказаної проблеми постійно росла та її актуальність не втрається у найближчому майбутньому, оскільки є значним рівень аварійності авто- мото- транспорту, залізничного та повітряного транспорту, на річковому та морському флоті. Отже, має місце високий ступінь суспільної небезпеки транспортних кримінальних правопорушень.

В розділі XI Особливої частини КК України транспортні кримінальні правопорушення розташовані в певній послідовності. При цьому враховується їх тяжкість, а також вид транспорту, яким він вчиняється. На першому місці стоять кримінальні правопорушення, які вчиняються на залізничному, водному чи повітряному транспорті (статті 276–285 КК України), на другому – на автомобільному і міському електротранспорті (статті 286–290 КК України), завершують інші кримінальні правопорушення, об'єктивна сторона яких виражається в порушенні чинних на транспорті правил та в пошкодженні магістральних трубопроводів (статті 291, 292 КК України).

Характерною особливістю транспортних кримінальних правопорушень є їх зв'язок з транспортним засобом, взаємодіючи з яким людина й вчинює транспортне кримінальне правопорушення.

Експлуатація будь-якого виду транспорту завжди пов'язана з підвищеною небезпекою:

а) для осіб, які користуються транспортом;

б) для осіб, які ним керують чи обслуговують правління;

в) для осіб, які знаходяться у зоні руху;

г) для майна транспортних підприємств та організацій, майна, яке транспортується, іншого майна, яке знаходиться у зоні руху.

Головною ознакою, за якою транспортні кримінальні правопорушення об'єднані в одну групу, є родовий об'єкт. Таким об'єктом є відносини, що забезпечують безпеку руху та експлуатацію транспорту. Безпосередні об'єкти окремих транспортних складів лежать у площині родового об'єкту, хоч і мають свої особливості.

Вони залежать від видів транспорту, якими можуть вчинятися ці злочини, а також від характеру об'єктивної сторони та кваліфікуючих обставин. Так, деякі злочини можуть бути вчинені із застосуванням насильства або погроз, у зв'язку з чим виникає питання про додатковий безпосередній об'єкт – життя і здоров'я особи.

Предметом цих кримінальних правопорушень є транспортні засоби, шляхи сполучення, споруди на них, транспортні комунікації, вокзали, засоби зв'язку, сигналізації, автоматизації, що забезпечують безпеку руху транспортних засобів.

З *об'єктивної сторони* ці склади сконструйовані по-різному. Більша частина цих посягань описана в законі, як злочини з матеріальним складом, менша частина – з формальним. У кримінальних правопорушеннях з матеріальним складом об'єктивна сторона містить у собі діяння, наслідки і причинний зв'язок між ними. Діяння в них виражається в дії або бездіяльності особи. Деякі кримінальні правопорушення (наприклад, пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів) можуть бути вчинені лише шляхом дії.

У багатьох кримінальних правопорушеннях діяння виражається в порушенні певних правил. Це означає, що диспозиції таких статей є бланкетними, тому для встановлення факту порушення цих правил, необхідно звертатися до відомчих нормативних актів, що регламентують поведінку працівника транспорту чи іншого учасника дорожнього руху. Важливо точно визначити, які статті, пункти, параграфи нормативних актів порушені та у чому саме це порушення виразилося.

Обов'язковою ознакою кримінальних правопорушень з матеріальним складом є наслідки. Наслідками, статтях цього розділу КК України названі: загибель однієї чи кількох осіб, тяжкі, середньої тяжкості тілесні ушкодження, а також велика матеріальна шкода, інші тяжкі наслідки.

Суб'єктивна сторона транспортних кримінальних правопорушень характеризується виною у формі необережності чи самовпевненості (ст. ст. 276, 286 КК України), або у більшості випадках – у формі: прямого умислу (ст. ст. 277, 278, 279, 280, 289, 290 КК України). У кримінальних правопорушеннях з матеріальним складом необхідно встановлювати психічне ставлення особи до діяння і його наслідків, що має важливе значення для кваліфікації та призначення покарання.

Суб'єктом транспортних кримінальних правопорушень є, як правило особа, яка досягла 16-річного віку. Лише за пошкодження

шляхів сполучення та транспортних засобів (ст. 277 КК України), угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (ст. 278 КК), а також за незаконне заволодіння транспортним засобом (частини 2 і 3 ст. 289 КК України) відповідальність настає з 14-тирічного віку. Деякі транспортні злочини може вчиняти лише працівник транспорту, тобто має місце спеціальний суб'єкт ст. ст. 276, 284, 285, 287 КК України).

У багатьох випадках склади транспортних кримінальних правопорушень та адміністративних проступків мають зовнішньо схоже вираження. Кримінальна відповідальність за транспортні кримінальні правопорушення настає, як правило, не за сам факт порушення діючих правил, а за таке порушення, яке тягне за собою спричинення реальної та значної шкоди суспільним відносинам.

Студентам треба приділити особливу увагу поняттю безпеки руху та експлуатації транспорту, особливостям предмета, суб'єкта та місця вчинення цих кримінальних правопорушень; вміти відмежувати суміжні склади.

Для закріплення матеріалу студентам пропонуються для *розв'язання задачі*:

Задача 1. Шимченко, рухаючись на технічно справному автомобілі «Мазда», належному фармокологічній фірмі «Дарниця», заснув за кермом, внаслідок чого на вул. Цитадельній у м. Києві вчинив наїзд на дерево. Наслідком такого наїзду були поломка автомобіля і спричинення тілесного ушкодження пасажира (перелам стегнової кістки зі зміщенням осколків). *Кваліфікуйте дії Шимченка. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Пилипенко, Дронь та Скубій на належній останньому автомашині «Мазда» виїхали в ліс на полювання. Невдале полювання закінчилось випивкою. По дорозі додому Скубій задовольнив прохання Дроня, дозволивши керувати машиною. Дронь не справився з керуванням, машина наїхала на стовпчик огородження внаслідок чого всі мисливці дістали тяжкі тілесні ушкодження. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Руденко та Кливленко за домовленістю між собою на польовій дорозі зупинили вантажну автомашину і, погрожуючи ножом, примусили шофера Морозюка залишити кабінку. Вони зв'язали Морозюка і залишили його в лісопосадці, наказавши дві години «не подавати голосу». Вони планували з допомогою автомашини вкрасти зерно з колгоспної комори, перевезти до Кривленка додому, після чого машину кинути. Їхні плани не здійснились,

оскільки за сигналом Морозюка машина була зупинена одним з постів ДАІ, а Руденко і Кливленко – затримані. *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант 1: Руденко і Кливленко мали намір після «операції» машину розібрати і запчастини продати.

Варіант 2: Руденку і Кливленку було по 15 років.

Задача 4. Погрожуючи вибухом, Маєвська наказала екіпажу літака «ТУ – 134», що виконував рейс «Київ – Москва», змінити курс і летіти в Стамбул. Побачивши, що виконується ця вимога вона заспокоїлась, екіпаж посадив літак у Симферополі. При затриманні, у Маєвської вилучили згорток з молотком і кухонним ножом, який вона видавала за бомбу. *Кваліфікуйте дії Маєвської. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Водій Беспалов, у кузові керованої ним автомашини, перевозив залізобетонні конструкції, які перевищували габарити по ширині. Для скорочення шляху, Беспалов ухилився від рекомендованого маршруту і, при перетинанні кільцевої дороги, зачепив опори шляхопроводу, чим змістив балку моста, вивівши його з ладу. *Дайте кримінально-правову оцінку діям Беспалова. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант: Наслідком дій Беспалова було також заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом особам.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, система та загальна характеристика транспортних кримінальних правопорушень.
2. Особливості предмета та суб'єкта транспортних кримінальних правопорушень.
3. Порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту. Відмінність від адміністративного правопорушення.
4. Угон або захоплення морського судна. Відмінність від піратства.
5. Відмежування транспортних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи та проти власності.

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом.
2. Кримінальна відповідальність за порушення чинних на транспорті правил.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина: підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

4. Кримінальне право. Особлива частина: навч. посіб. / В.М. Трубников та ін.; за заг. ред. проф. В.М. Трубникова; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Х. : Вид-во ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. 335 с.

5. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

6. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / В.А. Мисливий; Київський національний ун-т внутрішніх справ України. К. : [б. в.], 2005. 36 с.

7. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту : монографія / В. І. Осадчий. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011. 150 с.

8. Кримінальна відповідальність за злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту : навч.-практ. посіб. комент. / Б.В. Романюк, О.Ф. Бантишев; наук. ред. М.В. Костицький. Київ : Крок, 2015. 201 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

2. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

4. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

5. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів. / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Тема 17. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку.

Самостійна робота – 10 / 10 год.

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку.

2. Групове порушення громадського порядку та його відмежування від масових заворушень.

3. Поняття та види хуліганства. Необхідні та кваліфікуючі ознаки, їх зміст.

4. Відмежування хуліганства від кримінальних правопорушень проти здоров'я особи та проти власності.

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку можна визначити як умисні суспільно небезпечні посягання на громадський порядок у різних сферах забезпечення життєдіяльності людей, які взяті під охорону законом про кримінальну відповідальність.

Суспільна небезпечність діянь, що розглядаються у розділі XII Особливої частини КК України, полягає в тому, що вони завдають або ставлять під загрозу заподіяння істотної шкоди громадському порядку і моральним основам життя суспільства. Сукупність цих відносин є *родовим об'єктом* зазначених кримінальних правопорушень.

Громадський порядок – це сукупність суспільних відносин, що забезпечують спокійні умови життя людей у різних сферах суспільне корисної діяльності, відпочинку, побуту і нормальної діяльності підприємств, організацій, установ у цій сфері.

Студенти мають чітко визначити об'єкт посягання вказаних кримінальних правопорушень, а також їх мотив та мету, тому що саме за ними вони відмежовуються від інших кримінальних правопорушень (кримінальних правопорушень проти громадської моральності, життя та здоров'я особи, проти власності).

Студентам треба звернути особливу увагу на необхідні та кваліфікуючі ознаки окремих складів, на відмежування суміжних

складів, а також відмежування від інших кримінальних правопорушень (кримінальних правопорушень проти громадської моральності, життя та здоров'я особи, проти власності).

Студентам необхідно законспектувати постанову Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про хуліганство» від 22 грудня 2006 р. № 10 та засвоїти зміст її положень.

Для закріплення теоретичного матеріалу з цієї теми студентам пропонується **виконати завдання:**

Завдання 1. Скласти схему ознак масових заворушень та прокоментувати її.

Завдання 2. Скласти схему необхідних та кваліфікуючих ознак хуліганства.

Завдання 3. Скласти таблицю з визначенням ознак, за якими хуліганство, передбачене Кримінальним кодексом України (ст. 296 КК), відмежовується від дрібного хуліганства – адміністративного правопорушення.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується **розв'язати задачі.**

Задача 1. Перебуваючи в стані сп'яніння, Чуйко на вулиці підійшов до гурту хлопців, висловлюючись на їхню адресу нецензурними словами. Коли Кушта зробив йому зауваження та зажадав, щоб Чуйко йшов додому, той вдарив Кушту по голові піджаком, у кишені якого лежав молоток. Цим ударом потерпілому було заподіяно легке тілесне ушкодження з короткочасним розладом здоров'я. *Кваліфікуйте дії Чуйка. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. П'яний Томенко зайшов вночі до під'їзду одного з будинків і намагався ключем відчинити двері квартири Бочарової, просив, щоб йому відчинили. Коли йому ніхто не відповів, Томенко почав стукати ногами у двері, пошкодивши їх і замки. Від шуму прокинулись мешканці квартири Бочарової і сусідніх квартир, вийшли на площадку сходів. Томенко пояснив, що переплутав цю квартиру зі своєю, яка в сусідньому будинку, і просив вибачення за порушений спокій. *Дайте кримінально-правову оцінку діям Томенка. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Семенов, напідпитку, у дворі, відправляв природну потребу. На зроблене йому Крюковим та Сальниковим зауваження, він відповів нецензурною лайкою, потім відбив шийку пляшки і ударив нею Сальникова, заподіявши йому легкі тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я. *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант: Семенов ударив Сальникова підібраним з землі відламком скла.

Задача 4. Чайка, за домовленістю з Шумом, о 24 год, зателефонував у чергову частину РУВС м. Києва і, під загрозою вибуху на одному з державних об'єктів, зажадав 500 доларів США. Через півтори години – зателефонував вдруге. У зв'язку з цими дзвінками були сформовані групи для затримання зловмисника, приведений у повну бойову готовність резерв працівників поліції. Всього безпосередньо було задіяно 65 працівників поліції та 12 автопатрулів. Крім безпосередніх учасників операції по затриманню зловмисника, у кожному РУВС м. Києва були сформовані і екіпіровані групи для можливого використання в ході операції по затриманню. *Кваліфікуйте дії Чайки. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. П'яні Корнієнко і Гуліна, на зупинці автобуса, о 23³⁰ год., лаялись між собою нецензурними словами. На відстані 10–15 м від них, на зупинці було п'ять-шість чоловік, деякі з дітьми. Після того, як Корнієнко кинув целофановий кульок у бік автомашини, яка проїжджала повз, до нього підійшов працівник поліції Дуленов і зробив йому зауваження про неправильну поведінку. Корнієнко кілька разів ударив Дуленова, який був у формі працівника поліції, заподіявши тому легке тілесне ушкодження без розладу здоров'я. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку.
2. Поняття хуліганства та його види. Аналіз складу. Особливості кваліфікації.
3. Кваліфікуючі ознаки хуліганства та їх зміст.
4. Масові заворушення. Аналіз складу.

Теми рефератів:

1. Відмежування хуліганства від кримінальних правопорушень проти здоров'я особи.
2. Масові заворушення. Аналіз складу.

Рекомендована література:

Основна

1. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

3. Кримінальне право України (Особлива частина): тести : посібник / Р. Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

4. Кримінальне право України (Особлива частина) : для студ. вищ. навч. закл. / Андрій Шевчук, Марія Дякур; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2013. 471 с.

5. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

6. Злочини проти громадського порядку та моральності : практич. посіб. / В.В. Кузнецов; заг. ред. В.І. Шакун. К. : Видавець Паливода А.В., 2007. 160 с.

7. Кваліфікація злочинів : навчально-методичний посібник для слухачів Інституту підготовки професійних суддів / авт. кол., відп. ред. В.О.Туляков.Одеса : «Фенікс», 2008. 140 с.

8. Левчук, В.В. Проблеми визначення об'єкта хуліганства та його значення при кваліфікації злочинів. *Держава і право. Юрид. і політ. науки*. К. : Ін-т держави і права НАН України, 2008. Вип. 40.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-те вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

4. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Тема 18. Кримінальні правопорушення проти громадської моральності.

Самостійна робота – 5 / 15 год.

1. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської моральності.

2. Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

3. Особливості кваліфікації та відмежування від кримінальних правопорушень проти громадського порядку, а також від кримінальних правопорушень проти власності.

Суспільна небезпечність діянь, що передбачені розділом XII Особливої частини КК України, полягає в тому, що вони завдають або ставлять під загрозу заподіяння істотної шкоди громадському порядку і моральним основам життя суспільства. Сукупність цих відносин є *родовим об'єктом* зазначених кримінальних правопорушень.

Громадська моральність – це система етичних норм, правил поведінки, які склалися в суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість, що визначають умови нормального громадського життя людей.

Злочини проти громадської моральності можна поділити на три види:

1) посягання на основні моральні принципи і цінності у сфері духовного і культурного життя суспільства (статті 297, 298, 298¹, 299 і 300);

2) посягання на основні принципи моральності у сфері статевих відносин (статті 301, 302 і 303);

3) посягання на основні принципи моральності у сфері морального і фізичного розвитку неповнолітніх (ч. 2 ст. 299, частини 2 і 3 ст. 300, частини 2 і 3 ст. 301, ч. 3 ст. 302, частини 3 і 4 ст. 303, ст. 304 КК).

Студенти мають чітко визначати об'єкт посягання вказаних кримінальних правопорушень, а також їх мотив та мету, тому що саме за ними вони відмежовуються від інших кримінальних правопорушень (кримінальних правопорушень проти громадського порядку, життя та здоров'я особи, проти власності).

Студентам треба звернути особливу увагу на необхідні та кваліфікуючі ознаки окремих складів, на відмежування суміжних складів, а також відмежування від інших кримінальних правопорушень (кримінальних правопорушень проти громадського порядку, життя та здоров'я особи, проти власності).

Для закріплення теми студентам пропонується **виконати завдання:**

1. Скласти схему ознак об'єктивної сторони складу – створення або утримання місць розпусти і звідництво (ст. 302 КК).

2. Скласти схему поняття предмету наруги над могилою (ст. 297 КК). Яке значення має це питання для кваліфікації?

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *розв'язати задачі*.

Задача 1. Вчена рада Глухівського педінституту в 2000 р. прийняла рішення про демонтаж гіпсової статуї Івана Франка на території інституту. Через деякий час двоє студентів інституту – Фурса і Нікітенко облили пам'ятник фарбою та поколупали його. *Кваліфікуйте дії Фурси і Нікітенко. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. На квартирі Васиної влаштувались п'яні оргії. Серед учасників оргій були 15-річна Надя та 16-річна Оля, яких втягнув у оплатне надання сексуальних послуг шофер таксі Стадник. *Кваліфікуйте дії Стадника та Васиної. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Вошкін та Бабак вночі проникли на кладовище, розкопали могилу, відкрили труну та зняли з трупа золоті прикраси, після чого ці прикраси продали. *Кваліфікуйте дії Вошкіна та Бабака. Відповідь обґрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Поняття та система кримінальних правопорушень проти громадської моральності.

2. Відмежування кримінальних правопорушень проти громадської моральності від інших кримінальних правопорушень.

3. Втягнення неповнолітніх у кримінально-протиправну діяльність, пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми.

4. Поняття творів, що пропагують культ насильства та жорстокості, а також порнографічних предметів. Значення цього питання для кваліфікації.

5. Наруга над могилою. Особливості кваліфікації.

6. Жорстоке поводження з тваринами. Відмежування від хуліганства.

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за наругу над могилою.

2. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами.

Рекомендована література:

Основна

1. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відпо-

відає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

3. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

4. Гайворонський, Є.П. Незаконні археологічні розкопки та їх зв'язок з контрабандою культурних цінностей. *Проблеми законності*. Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. Вип. 88. С. 171–176.

5. Денисов, С.Ф. Об'єктивна сторона наруги над могилою: проблемні питання. *Життя і право*. 2005. № 1. С. 58–64.

6. Злочини проти громадського порядку та моральності : практич. посіб. / В.В. Кузнецов; заг. ред. В.І. Шакун. К. : Видавець Паливода А.В., 2007. 160 с.

7. Кваліфікація злочинів : навчально-методичний посібник для слухачів Інституту підготовки професійних суддів / авт. кол., відп. ред. В.О.Туляков. Одеса : «Фенікс», 2008. 140 с.

8. Копилян, В.А. Об'єктивна сторона складу злочину жорстокого поводження з тваринами (ст. 299 КК України). *Право і суспільство*. 2008. № 4. С. 102–107.

9. Лихова, С. Правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних з поширенням в Україні продукції, що пропагує культ насильства, жорстокості та сексуальної розпусти. *Вісник прокуратури*. 2008. № 6. С. 115–120.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одісей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-ге вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

4. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

5. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

Тема 19. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

Самостійна робота – 10 / 10 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

2. Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

3. Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи та проти власності.

Кримінальні правопорушення, передбачені розділом XIII Особливої частини Кримінального кодексу України, посягають на здоров'я населення, яке є родовим об'єктом цих кримінальних правопорушень. Обов'язковою ознакою кримінальних правопорушень, що розглядаються (за винятком кримінального правопорушення, передбаченого ст. 325 КК), є наявність предметів, що становлять підвищену небезпеку для здоров'я людей. Вони виступають як предмети або як засоби вчинення цих кримінальних правопорушень. Такими *предметами* є:

1) наркотичні засоби (ст.ст.305–309, 313–320 КК);

2) психотропні речовини (ст.ст. 305–309, 313–314, 315, 317–320 КК);

3) прекурсори (ст.ст. 305, 306, 311, 312, 318, 320 КК);

4) аналоги наркотичних засобів та психотропних речовин (ст.ст. 305–309, 313–315, 317, 320 КК);

5) снотворний мак і конопля (ст. 310 КК);

6) отруйні і сильнодіючі речовини (ст. 321 КК);

7) одурманюючі засоби (ст.ст.322, 324 КК);

8) мікробіологічні та інші біологічні агенти (ст. 326 КК);

9) токсини (ст. 326 КК);

10) допінг (ст. 323 КК);

11) радіоактивно забруднені продукти та інша продукція (ст. 327 КК).

Злочини проти здоров'я населення – це, передбачені кримінальним законом, винні, суспільно небезпечні діяння, які створюють загрозу та заподіюють фактичну шкоду здоров'ю невизначеного кола осіб.

Залежно від безпосереднього об'єкта, особливостей предмету та об'єктивної сторони кримінальні правопорушення, вказані вище, можна поділити на такі *групи*:

1) кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення (ст.ст.305–307, 309–311, 320, 321 КК);

2) кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, а також обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів (ст.ст. 308, 312, 313, 318, 319 КК);

3) кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних і одурманюючих засобів, а також допінгу (ст.ст. 314–317, 322–324 КК);

4) інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення (ст.ст.325–327 КК).

Студентам треба звернути увагу на об'єкт вищевказаних кримінальних правопорушень, їх предмет, від точного встановлення яких залежить правильність кваліфікації.

Крім того, студенти повинні добре засвоїти, що наркотичні засоби – це включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення.

Також студентам необхідно пам'ятати поняття контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК), а також знати, що кримінальні правопорушення, передбачені розділом XIII Особливої частини КК України, вчиняються з прямим умислом.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *скласти схему, таблицю* системи (видів) вищевказаних кримінальних правопорушень.

Студентам пропонується дати кримінально-правову характеристику складів злочину: незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; посів або вирощування снотворного маку чи конопель; викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Студентам пропонується *розв'язати* наступні *задачі*:

Задача 1. Тарасенко на базарі купив у невстановленої слідством особи 2,5 кг. макової соломи, яку приніс додому, подрібнив

і шляхом хімічної обробки одержав екстракційний опій, який потім вживав. *Кваліфікуйте дії Тарасенка. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант: Тарасенко зробив це для збуту.

Задача 2. Топчій у невстановленої слідством особи придбав на базарі 0,42 ацетильованого опію, який привіз додому і вживав. *Кваліфікуйте дії Топчого. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант 1: Топчій увів дозу ацетильованого опію своїй дружині, яка спала.

Варіант 2: Топчій придбав 0,25 г. ацетильованого опію.

Задача 3. Заводський в себе на городі виростив мак. Зерна маку він використав для приготування харчових страв, а із стебел та головок виготовив 2 кг. висушеної макової соломи, яку мав намір споживати сам і продавати. *Кваліфікуйте дії Заводського. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Жухівський та Кузьменко за попередньою домовленістю придбали 30 г. екстракційного опію, який вживали. Через місяць вони придбали 1 кг висушеної макової соломи, яку привезли в гуртожиток і деякий час зберігали, поки цей факт не став відомим правоохоронним органам, які її вилучили. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант 1: Жухівський і Кузьменко звернулись до поліклініки, бажаючи вилікуватись від наркотичної залежності, а макову солому спалили.

Варіант 2: Жухівський і Кузьменко припинили вживання наркотиків, у зв'язку з чим макову солому продали Потецькому.

Задача 5. Григорович, громадянин України, на території Казахстану, в степу, з метою наступного збуту зібрав мішок стебел, листя та насіння коноплі, привіз їх у Чимкент, де через кілька днів з привезеного виготовив 175 г. гашишу, 1,5 кг. маріхуани та 430 г. сировини для виготовлення гашишу. Все це він привіз у Запоріжжя, де і був затриманий. *Кваліфікуйте дії Григоровича. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант: Григорович є громадянином Російської Федерації.

Задача 6. Майзенберг купив у невстановленої слідством особи мішок макових голівок, автомашиною привіз їх додому, де один-два рази на місяць виготовляв екстракційний опій, який споживав. При обшуку у нього було вилучено 110 г. висушеної макової соломи, 10 г. екстракційного опію і предмети для його виготовлення і споживання. *Кваліфікуйте дії Майзенберга. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. Киричок кілька разів у різних осіб на базарі купував гашиш та макову солому, яку привозив на квартиру своєї близь-

кої знайомої Оксень, шість разів виготовляв екстракційний опій. Наркотики Киричок вживав сам, а також разом зі своїми знайомими, серед яких був і 17 – річний Ірчук. На квартирі Оксень були вилучені гашиш, макова солома, екстракційний опій, предмети, призначені для виготовлення і вживання наркотиків. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Оксень під час допиту визнала, що знала про вживання Киричком наркотиків у її квартирі. Спочатку вона заперечувала проти цього, але Киричок переконав її, що без прийняття наркотиків не зможе жити. Тому вона дозволила готувати і вживати наркотики у своїй квартирі Киричку і його знайомим, а сама виходила на цей час до іншої кімнати. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 9. В гаражі громадянина Босака було вилучено 36,6 кг подрібненої макової соломи: в одному мішку – 19 кг., в іншому – 3,4 кг, в рюкзаке – 1,4 кг, в двох целофанових кульках – 1,4 кг і 1,6 кг, в господарській сумці – 2,3 кг, в 16 пакунках із газети – від 160 г до 650 г у кожному. Як розповів Босак, він придбав макову солому за три рази протягом двох місяців для власного споживання, подрібнив і зберігав у гаражі. У справі встановлено, що Босак не хворіє на наркоманію. Босак ніде не працює, споруджує будинок для сім'ї сина. *Кваліфікуйте дії Босака. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 10. Вага, приїхавши в с. Глузди на Чернігівщині до своєї родички Пойди, знайшов у неї 3 кг коробочок маку, які таємно вивіз своєю автомашиною до м. Києва. Дома Вага коробочки подрібнив, маючи на увазі виготовити з них концентрат опію. Пойда пояснила, що вирощувала мак для своїх господарських потреб, а коробочки збиралась спалити.

Варіант: Вага планував концентрат опію продати. Пойда мала на увазі коробочки маку продати заїжджим наркоманам. *Кваліфікуйте дії Ваги. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 11. Тарасенко на базарі купив у раніше незнайомого йому Маринкевича 1,5 кг. висушеної макової соломи, приніс додому і сховав, щоб пізніше перепродати. Маринкевич взяв макову солому на полі радгоспу як пожнивні залишки після збирання врожаю маку.

Варіант: Маринкевич стебла маку зрізав на городі сусідки Городецької, яка вирощувала мак для випічки пиріжків. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 12. Гробовенко на базарі «Чоколовський» у м. Києві купив у незнайомого раніше Смоктала 300 пігулок діоніну (по 10 г) для власного споживання. Споживаючи куплене, Гробовенко

з'ясував, що половина його була пігулками аспірину. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 13. Корчевий в с. Демидове під Києвом купив у мешканки села Прив'ялої 0,5 кг висушеної макової соломи, яку привіз до Києва. 270 г соломи він перекрутив на м'ясорубці і почав піддавати хімічній обробці, щоб одержати екстракційний опій, але його діям було покладено край працівниками поліції. *Кваліфікуйте дії Корчєвого. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 14. Мікєнас і Юдіцкас, які приїхали з м. Каунаса до м. Києва у комерційних справах, зібрали в яру під Києвом головки дикоростучого олійного маку вагою 1,7 кг, а також молодим соком маку в кількості 1,6 г просочили марлеві бантики, які сховали в мильницю. В електричці Київ-Мєронівка вони були затримані. Юдіцкас півтора роки тому був судимий у Литві за виготовлення наркотичних засобів для власного вживання. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 15. Карасик 7 жовтня на базарі у невстановленій слідством особи купив 1 кг висушеної макової соломи, з якої вдома виготував екстракційний опій, який вживав. Три роки тому Карасик засуджувався до виправних робіт за місцем роботи строком на два роки. *Кваліфікуйте дії Карасика. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 16. Мазальцев, з метою придбання 0,05 кг ефедрину, підробив відповідний документ, але, в момент подання його до установи, був викритий.

Варіант. Мазальцеву вдалося придбати ефедрин який він неодноразово використовував для виготовлення метамфаміну. Метамфамін Мазальцев продав. *Кваліфікуйте дії Мазальцева. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 17. Тєнчука викрав з державного підприємства 0,004 кг ергометрину, маючи намір використовувати для виготовлення лізергіду (ЛСД), а останній збувати. *Кваліфікуйте дії Тєнчука. Відповідь обґрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

2. Особливості визначення предмета цих кримінальних правопорушень. Значення його встановлення для кваліфікації.

3. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів. Аналіз складу. Особливості кваліфікації.

4. Створення та утримання місць для вживання наркотичних засобів. Особливості суб'єкта.

5. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів: кримінально-правова характеристика.

6. Спонування неповнолітніх до застосування допінгу: кримінально-правова характеристика.

7. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів. Аналіз складу.

8. Порушення правил поведінки з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами: кримінально-правова характеристика.

9. Заготівля, перероблення або збут радіоактивне забруднених продуктів харчування чи іншої продукції: кримінально-правова характеристика.

Теми рефератів:

1. Поняття та характеристика наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів.

2. Кримінальна відповідальність за контрабанду наркотичних засобів та психотропних речовин.

Рекомендована література:

Основна

1. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

3. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення: проблеми кримінально-правової кваліфікації : практ. посіб. / Ю.О. Данилевська, Д.В. Каменський; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013. 286 с.

4. Кримінальне право України. Особлива частина: підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

5. Мирошниченко Н.А., Козаченко О.В. Кримінально-правова боротьба з розповсюдженням наркоманії : навчальний посібник. 2-ге вид., доп. Одеса : «Юридична література», 2005. 160 с.

6. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

7. Злочини проти здоров'я населення, що порушують право на якісне забезпечення лікарськими засобами : монографія / І.І. Митрофанов, А.М. Притула, Є.Л. Стрельцов. Одеса : Фенікс, 2015. 158 с.

8. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, вчинені із залученням неповнолітніх та щодо неповнолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Луцак Оксана Олексіївна; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2014. 20 с.

9. Застосування кримінально-виконавчого законодавства до осіб, засуджених за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Коломієць Наталія Володимирівна; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Д., 2012. 256 арк.

10. Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони / Є. В. Фесенко. К. : Атіка, 2004. 280 с.

11. Лемешко О.М. Кримінально-правова оцінка легалізації наркодоходів / О. М. Лемешко. Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2004. 121с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

4. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

5. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

6. Про Службу безпеки України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 27, ст. 382 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>

Тема 20. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Самостійна робота – 5 / 5 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

2. Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

3. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

4. Відмежування вказаних складів від державної зради та шпигунства, а також від військових кримінальних правопорушень.

Родовим об'єктом кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації є сукупність суспільних відносин, що забезпечують обороноздатність України, її незалежність, територіальну цілісність та недоторканність. Важливість цього об'єкта обумовлена тим, що відповідно до ст. 17 Конституції України «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу».

Водночас кримінальні правопорушення, об'єднані зазначеним родовим об'єктом, мають різні безпосередні об'єкти. Виходячи з цього, можна визначити таку систему цих складів:

1. Кримінальні правопорушення, які *посягають на відносини у сфері охорони державної таємниці або службової інформації*. Це: розголошення державної таємниці (ст. 328 КК); втрата документів, що містять державну таємницю (ст. 329 КК); передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, яка є власністю держави (ст. 330 КК).

2. Кримінальні правопорушення, які *посягають на недоторканність державного кордону України*. Це: незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК); порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю (ст. 333); порушення правил міжнародних польотів (ст. 334 КК).

3. Кримінальні правопорушення, які *порушують порядок комплектування Збройних Сил України*. Це: ухилення від призову на строкову військову службу (ст. 335 КК); ухилення від призову за мобілізацією (ст. 336 КК); ухилення від проходження служби

цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації (ст. 336–1 КК); ухилення від військового обліку або спеціальних зборів (ст. 337 КК).

Загальним для цих кримінальних правопорушень є їх *безпосередній об'єкт*– суспільні відносини у сфері охорони державної таємниці або службової інформації в різних сферах діяльності держави, що можна охарактеризувати як відносини інформаційної безпеки. При посяганні на цей об'єкт може заподіюватися шкода військовому, економічному, науковому потенціалу держави. Тому зберігання державної таємниці або службової інформації є однією з гарантій незалежності України, недоторканності її кордонів та національної безпеки. Однак, з огляду на єдність об'єкта, ці склади мають певні особливості в предметі, в об'єктивній і суб'єктивній сторони, тому і потребують самостійного аналізу.

Студентам пропонується *скласти схему* системи вищевказаних кримінальних правопорушень та прокоментувати її.

Крім того, студенти повинні пам'ятати, що об'єктом посягань кримінальних правопорушень першої групи (ст.ст.328–330 КК) є цінність у виді таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку. Предметом цих кримінальних правопорушень може бути лише інформація, яка віднесена до державної таємниці або службова інформація у сфері оборони країни.

Також студенти повинні знати, що особа, яка здійснює організацію незаконного переправлення осіб через державний кордон України, усвідомлює, що керує діями інших осіб, спрямованими на незаконне перетинання державного кордону, а також суспільну небезпечність діянь кожної з них, передбачає суспільно небезпечні наслідки цих дій і бажає їх настання, тобто діє з прямим умислом. Для кваліфікації діяння не має значення, з боку яких осіб виходить ініціатива такого переправлення.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *розв'язати задачі*.

Задача 1. Під час перебування за кордоном співробітника одного з науково-дослідних інститутів Коротюка було незаконно затримано поліцією. Там до нього застосували силу та інсценували намір вбити. Злякавшись, Коротюк розповів усе відоме про свій інститут. Інформація, хоч і не становила державної таємниці, але не підлягала розголошенню.

Варіант: Ці відомості були державною таємницею. *Кваліфікуйте дії Коротюка. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Посилаючись на свої релігійні переконання, Козловський ухилився від чергового призову на дійсну військову службу, за що був засуджений. У касаційній скарзі він просив скасувати вирок суду, оскільки його релігійні переконання не дозволяють володіти зброєю. *Кваліфікуйте дії Козловського. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Струля відмовився від призову на строкову військову службу. Два роки тому він був судимий за такі ж дії і відбув покарання. *Дайте кримінально-правову оцінку поведінці Струлі. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Яговий, ігноруючи наказ райвоєнкома про приписку осіб чоловічої статі, які досягли 17 років, не з'являвся до військомату на неодноразові виклики повістками. Пізніше він відмовився від проходження медкомісії, щоб мати змогу ухилитися від строкової військової служби. *Дайте кримінально-правову оцінку поведінці Ягового. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. В одному з чорноморських портів стояло іноземне судно, матрос якого Гостано познайомився з Кравченко. Бажаючи виїхати з України, Кравченко передала Гостано свої документи і частину речей. Вночі, вона вплавав намагалася добратися до судна, але була затримана. *Кваліфікуйте дії Кравченко. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Маматказін та Немченко, маючи намір втекти за кордон, почали збирати різні відомості для використання їх на шкоду інтересам України після переходу кордону. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. До жителя м. Львова Петренка приїхав у гості родич із США Савченко і запропонував йому збирати дані про промисловий потенціал області, розміщення військових частин та передавати такі дані через особу, яка заходить до нього. Петренко погодився, за що отримав 300 євро. Після від'їзду Савченка, Петренко зрозумів небезпечність зробленого ним вчинку, з'явився в органи влади і про все розповів. *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. За розголошення державної таємниці Кліма Варадіна було засуджено до позбавлення волі строком на 5 років. Розслідування по справі вів слідчий Толков. Брат Варадіна, Микола, вирішив помститися тому. За 8000 гривень він підмовив односельчанина Рахова вбити Толкова. Знаючи, з яких мотивів діяв

М. Варадін, останній убив Толкова. Чи можуть Варадін М і Рахов бути притягнуті до відповідальності за посягання на життя державного діяча? Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

2. Кримінальна відповідальність за втрату документів, що містять державну таємницю. Відмежування від державної зради та шпигунства.

3. Кримінальна відповідальність за розголошення державної таємниці. Відмежування від державної зради та шпигунства.

4. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Аналіз складу. Особливості кваліфікації.

5. Ухилення від призову на строкову військову службу. Аналіз складу.

6. Ухилення від призову за мобілізацією. Аналіз складу.

7. Кримінальна відповідальність за ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за втрату документів, що містять державну таємницю.

2. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову за мобілізацією.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Закон України «Про державну таємницю (Відомості Верховної Ради України)» (ВВР), 1994, № 16, ст. 93). Документ 3855-ХІІ, чинний, поточна редакція. Редакція від 24.10.2020, підстава 912-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>

3. Закон України «Про державний кордон України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 2, ст. 5) Документ 1777-ХІІ, чинний, поточна редакція. Редакція від 05.08.2021, підстава 1664-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>

4. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

5. Є.Л. Стрельцов, А.М. Притула. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України: склад злочину. Одеса : Фенікс. 2011.

6. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

7. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

8. Кримінально-правова характеристика розголошення державної таємниці: монографія / Д. С. Усов; за заг. ред. О.М. Литвинова; Кримінол. асоц. України. Харків : Ніка Нова, 2015. 255 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини : навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одісей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

4. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

5. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р. Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

Тема 21. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.

Самостійна робота – 5 / 10 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів.

2. Аналіз конкретних складів, їх відмежування.
3. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

Студенти повинні звернути увагу на об'єкт вищевказаних кримінальних правопорушень та вміти їх відмежовувати від інших (посягань проти життя та здоров'я особи, проти власності). Крім того, треба законспектувати постанови Пленуму Верховного Суду України, які рекомендовані у переліку літератури по даній темі та розібратись в їх положеннях.

Також студентам треба вивчити, що під виконанням службових обов'язків представником влади або працівником правоохоронного органу розуміються дії по охороні громадського порядку, навколишнього природного середовища.

Під виконанням обов'язків щодо охорони громадського порядку розуміється несення постової чи патрульної служби підтримання порядку під час демонстрації, мітингів, при ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха, дій по затриманню правопорушника.

Студентам пропонується **розв'язати задачі**.

Задача 1. Гришко увечері 24 серпня зірвав Державний прапор України з будинку школи, кинув його на землю та замавав його у калюжі. *Дайте кримінальне правове оцінку діям Гришкова. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Перепелиця розпивав спиртні напої в громадському місці і сильно сп'янів. При затриманні його працівниками поліції він не підкорився їхнім вимогам, виривався з рук, відірвавши погон з куртки працівника поліції. *Кваліфікуйте дії Перепелиці. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Суддя виніс постанову про арешт Трохіменка на 15 діб за вчинення дрібного хуліганства. При виконанні цієї постанови дільничим інспектором поліції та двома дружинниками Трохіменко брутально лаявся в їхню адресу.

Варіант. Трохіменко вдарив дільничного інспектора, заподіявши йому тілесне ушкодження середньої тяжкості. *Дайте кримінальне правове оцінку діям Трохіменка. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. 2 липня, приблизно о 13 год., Мастяєв, Москаленко та Галицький в числі інших власників приватних автомобілів, які протягом дня не змогли заправити їх бензином, своїми автомобілями блокували проїжджу частину вулиці Хрещатик навпроти будинку Київради, що потягло за собою припинення руху транспорту по вулиці Хрещатик. Мастяєв, Москаленко та Галицький,

як і ряд інших автомобілістів, відмовились підкоритись вимозі працівників ГІБДД та УМВС в м. Києві звільнити проїжджу частину вулиці Хрещатик, вимагаючи бензину. Приблизно о 16 год автомобілісти-блокувальники роз'їхались по домівках; коли після тривалих попереджень про недопустимість вчинюваних ними дій і вимог роз'їхатись, працівники поліції почали переписувати номери автомобілів, які блокували Хрещатик, а також прийняли лист-вимогу автомобілістів про забезпечення їх бензином. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Василяшко, Чубій і Гринюк, біля будинку міської Ради народних депутатів, під час проведення сесії Ради, організували мітинг. Його учасники почали заповнювати вулицю перед будинком міської Ради, внаслідок чого було заблоковано рух транспорту. Тому працівники міліції зажадали звільнити проїжджу частину вулиці, відтісняючи мітингувачів на хідник. Організатори мітингу закликали його учасників не виконувати вимог працівників поліції, щоб посилити дієвість прийнятого на мітингу звернення до сесії Ради. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Піддані заходам адміністративного стягнення за організацію несанкціонованого мітингу. Бердник і Пиляєв на одному з майданів міста зібрали великий натовп, закликаючи зайняти приміщення головпоштамту для зупинення його роботи, щоб у такий спосіб примусити уряд забезпечити населення міста «чистими» продуктами. Захоплення приміщення головпоштамту було відвернене прибулим нарядом поліції. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. Шемаєв, не маючи прав водія і перебуваючи в стані сп'яніння, роз'їжджав по селу мотоциклом. Старшина поліції Ступа запропонував піти у відділення поліції. Шемаєв відмовився. Коли на місце події прибув державтоінспектор Маркелов, Шемаєва із застосуванням сили було доставлено на пункт швидкої допомоги для медичного освідчування. Там він не давав себе оглянути, чинив опір медперсоналу, а Ступі подряпав обличчя. *Кваліфікуйте дії Шемаєва. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Вагляр і Лопушанський в стані сп'яніння прийшли в кафе, яке вже зачинаялось, і зажадали пива, котрого вже не було. Завідуюча кафе викликала наряд поліції. У відповідь на вимогу працівників поліції пройти в кімнату дільничного інспектора поліції для з'ясування особи, Вагляр наніс кілька ударів працівнику поліції Баграку, заподіявши йому легкі тілесні ушкодження, що викликали короточасний розлад здоров'я. Лопушанський обізвав працівників поліції «мусорами».

Варіант: Вагляр заподіяв Батраку середньої тяжкості тілесне ушкодження. Лопушанський погрожував працівникам поліції «знищити їх нащадків. *Кваліфікуйте дії Вагльра та Лопушанського. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 9. Корсунов, перебуваючи в стані сп'яніння, вступив у конфлікт з працівниками поліції в зв'язку з затриманням останніми його брата, який вчинив дрібне хуліганство. При спробі доставити його в пункт охорони правопорядку Корсунов упирався, хапався за паркан, а також наніс кілька ударів працівникам поліції Нешту та Шуту, спричинивши останньому легкі тілесні ушкодження, які не потягли розладу здоров'я. *Кваліфікуйте дії Коршунова. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 10. Єльнін у стані сп'яніння в барі «Малібуба» заважав працівникам поліції: намагався звільнити свого товариша, затриманого за вчинення правопорушення, збивши з ніг одного з працівників поліції. *Кваліфікуйте дії Єльніна. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 11. Строева, не бажаючи приходити до суду як свідок у кримінальній справі, накинулася з кулаками на працівника поліції Шульгу, заподіявши йому легкі тілесні ушкодження, що не викликали розладу здоров'я. Шульга прибув на квартиру Строевої для виконання постанови судді про її привід.

Варіант: Шульзі було заподіяно середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Кваліфікуйте дії Строева. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 12. Берилков обвинувачувався в тому, що він у стані сп'яніння на вимогу майора поліції Осадчука, який виконував свої службові обов'язки, відмовився йти у райвідділ, нецензурно висловлювався на його адресу, вдарив в плече. Берилков запрошувався Осадчуком у райвідділ для з'ясування питання про виконання вироку стосовно дружини Берилкова та чому той гуляє з дитиною в стані сп'яніння.

Варіант: Берилков фінським ножом наніс Осадчуку удар в область серця, заподіявши тяжке тілесне ушкодження. Потерпілий був доставлений в реанімаційне відділення лікарні. Його життя вдалося врятувати. *Кваліфікуйте дії Берилова. Відповідь обґрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Поняття державного чи громадського діяча як потерпілого від кримінального правопорушення, передбаченого (ст. 346 КК України).

2. Аналіз юридичного складу, передбаченого ст. 352 КК України.
3. Поняття самоправства.
4. Характеристика предмету кримінального правопорушення, передбаченого ст. 358 КК України.
5. Характеристика та особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти журналістів.

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за злочинні посягання на охоронців громадського порядку.
2. Насильство у кримінальних правопорушеннях проти правоохоронної діяльності.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.
3. Кримінальне право України: Особливачастина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.
4. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.
5. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>
6. Антонов С. Проблемні питання кримінально-правової охорони службової особи, її близьких родичів та громадянина, який виконує громадський обов'язок. *Право України*. 2006. № 2. С. 120–125.
7. Давидович І. Окремі питання кваліфікації посягань на працівників правоохоронних органів у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 9. С. 59–69.

8. Дорош Л.В. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян (ст. 338–360) /Л.В. Дорош // Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент. / Ю.В. Баулін В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. 3-тє, переробл. та допов. Х. : ТОВ «Одіссей», 2006. С. 910–964.

9. Залялова І. Суспільно-небезпечні наслідки втручання в діяльність працівника правоохоронного органу. *Адвокат*. 2006. № 10. С. 24–26.

10. Осадчий В.І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності. К. : Атіка, 2004. 336 с.

11. Тучков С. Кваліфікація підроблення документів. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 1. С. 45–49.

12. Шепелева Н.В. До питання про відповідальність за посягання на життя, встановлену спеціальними кримінально-правовими нормами. *Вісн. Верхов. Суду України*. 2005. № 9. С. 33–35.

13. Про Службу безпеки України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1992, № 27, ст. 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>

14. Про Національну поліцію. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2015, № 40–41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Допоміжна

1. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р. Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

2. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одіссей, 2012. 264 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

4. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

5. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Тема 22. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Самостійна робота – 5 / 7 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

2. Аналіз конкретних складів, їх відмежування.

3. Особливості кваліфікації вказаних кримінальних правопорушень.

Студентам треба приділити особливу увагу предмету вказаних кримінальних правопорушень, тому що від правильного його визначення залежить точність кваліфікації.

Предметом закон передбачає: 1) електронно-обчислювальна машина (ЕОМ) – комп'ютер – комплекс електронних технічних засобів, побудованих на основі мікропроцесорів і призначених для автоматичної обробки інформації при вирішенні обчислювальних та інформаційних завдань. ЕОМ складається, як правило, із трьох частин: системного блоку, який включає в себе мікропроцесор та інші пристрої, необхідні для її роботи (накопичувачі даних, блок живлення тощо), клавіатури, за допомогою якої вводяться в ЕОМ символи, та монітора, на якому відображається текстова і графічна інформація; 2) автоматизовані системи (АС) – системи, що здійснюють автоматизовану обробку даних, до складу яких входять технічні засоби їх обробки (засоби обчислювальної техніки і зв'язку), а також методи і процедури, програмне забезпечення. До складу АС входить принаймні одна ЕОМ та периферійні пристрої, що працюють на основі такої ЕОМ: принтер, сканер, модем, мережевий адаптер та ін.; АС включають у себе комп'ютерні мережі і мережі електрозв'язку; 3) комп'ютерні мережі (мережа ЕОМ) – це об'єднання кількох комп'ютерів (ЕОМ) і комп'ютерних систем, взаємопов'язаних і розподілених за фіксованою територією та орієнтованих на колективне використання загальномережевих ресурсів. Комп'ютерні мережі передбачають спільне використання ресурсів обчислювальних центрів (ОЦ), запуск загальних програм, що входять до комп'ютерних систем; ЕОМ можуть включати дві чи більше автоматизованих комп'ютерних системи (АКС) як сукупність взаємопов'язаних ЕОМ, периферійного

устаткування та програмного забезпечення, призначених для автоматизації прийому, збереження, обробки, пошуку та видачі інформації споживачам. Комп'ютерні системи можуть бути регіонального і галузевого характеру; 4) мережі електрозв'язку – це сукупність технічних засобів та споруд зв'язку, з'єднаних у єдиний технологічний процес забезпечення інформаційного обміну – маршрутизації, комунікації, передачі, випромінювання або прийому знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, провідних, оптичних або інших електромагнітних системах. До них належать, зокрема, телефонний, телеграфний, телетайпний та факсимільний зв'язок. Предмети мережі електрозв'язку включають телефони, факси, телетайпи, телеграфи, інші апарати, пристрої і обладнання мереж електрозв'язку, призначені для передачі й обміну інформацією; 5) комп'ютерна інформація – це текстова, цифрова, графічна чи інша інформація (дані, відомості) про осіб, предмети, події, явища, що існує в електронному вигляді і знаходиться в ЕОМ, АС чи в комп'ютерній мережі, а також зберігається на відповідних електронних носіях, до яких належать гнучкі магнітні диски (дискети), жорсткі магнітні диски (вінчестери), касетні магнітні стрічки (стрімери), магнітні барабани, магнітні карти та ін. Інформація носіїв може використовуватися, оброблятися чи змінюватися за допомогою ЕОМ (комп'ютерів); 6) інформація, що передається мережами електрозв'язку (телекомунікаційними мережами) – будь-які відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, зображень чи в інший спосіб (телефонні повідомлення, радіо- та телепередачі тощо), у тому числі і за допомогою комп'ютера, якщо вона передається через мережі електрозв'язку.

Студентам пропонується **розв'язати задачі:**

Задача 1. Іванченко, співробітник ТОВ «Темп», з хуліганських мотивів запровадив у комп'ютерну систему ТОВ програмний вірус, який призвів до перекурення інформації, що зберігалась в файлах з розширенням «сіос».

Варіант. Програмно-технічною експертизою було встановлено, що на відновлення файлів, інформації в яких було завдано шкоди, ТОВ «Темп» необхідно витратити 15 тис. грн. *Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Іванченка? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Керівник служби безпеки банку Головченко, використовуючи право доступу до захищеної комп'ютерної мережі банку, скопіював на дискету клієнтську базу даних банку, в якій містився перелік номерів кредитних карток фізичних осіб – клієнтів банку, з метою подальшого використання у власних інтересах.

Варіант 1. Головченко, зателефонувавши в банк і погрожуючи оприлюднити відомі йому номери кредитних карток, вимагав виплатити йому 5 тис. доларів США.

Варіант 2. Головченко за винагороду передав скопійовану інформацію відомому йому раніше програмісту Швачку, який запровадив вказану базу даних в мережу Інтернет.

Кваліфікуйте дії Головченка та Швачка. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 3. Адміністратор мережі агентства з продажу нерухомості «АЛЬТА» Рак, за попередньою домовленістю з безробітним Гольдом, не вжив необхідних заходів щодо захисту інформації, яка містила відомості про нерухомість, правом ексклюзивного продажу якої володіло дане агентство. Того ж вечора Гольд здійснив несанкціонований доступ до комп'ютерної мережі агентства «АЛЬТА», скопіював незахищений файл з клієнтською базою, після чого знищив його в комп'ютерній системі власника. Отриману клієнтську базу Гольд і Рак продали іншому агентству з продажу нерухомості. *Кваліфікуйте дії Гольда і Рака. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. 5-річний Серьогін, «скачавши» з мережі Інтернет: програмний вірус-відмичку у вигляді прикріплення до електронного листа, надіслав його електронною поштою на адресу одного з банків. Надісланим вірусом було інфіковано комп'ютерну систему банку, внаслідок чого пінк-коди дебетних карток клієнтів та інша секретна інформація були розповсюджені в мережі Інтернет і набули загального доступу. *Чи підлягає кримінальній відповідальності Серьогін? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Ятченко, попереджений про звільнення з посади програміста АЕС за порушення трудової дисципліни, з мотивів помсти підмовив свого колишнього співробітника Бурого закласти в контрольно-захисну комп'ютерну систему АЕС шкідливу комп'ютерну програму, яка повинна була вимкнути систему в день звільнення Ятченка. Закладка програми була виявлена адміністратором комп'ютерної мережі АЕС і зупинку системи захисту було попереджено. *Кваліфікуйте дії Ятченка і Бурого. Відповідь обґрунтуйте.*

Варіант. Захисник Бурого в процесі досудового слідства довів, що шкідлива комп'ютерна програма не є комп'ютерним вірусом. Чи підлягають кримінальній відповідальності у такому випадку Ятченко та Бурій? *Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Безробітний програміст Бучма протягом року тричі намагався зламати захисні системи окремих банків. Його було затримано під час чергової спроби підбору паролю доступу

до комп'ютерної системи. *Кваліфікуйте дії Бучми. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. З метою подальшого отримання інформації, що становила предмет комерційної таємниці МП «ДЗВОНИ», Хижняк підмовив секретаря цього підприємства Котаєву за плату надати йому відомості, що компрометують генерального директора МП «ДЗВОНИ» Власова. Погрожуючи оприлюднити такі відомості, Хижняк намагався отримати у Власова дискету з секретною інформацією. Котаєва не була обізнана про те, як саме Хижняк використовуватиме надані нею відомості. *Кваліфікуйте дії Хижняка.*

Варіант. Хижняк повідомив Котаєвій, що завдяки наданим нею відомостям він планує отримати дискету, на якій викладена комерційна таємниця МП «ДЗВОНИ». *Кваліфікуйте дії Хижняка і Катаєвої. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. З метою наживи, голова правління комерційного банку Іванченко лобіював установку в своєму банку неякісної захисної системи. Внаслідок несправності цієї системи Романюк, який був найнятий Іванченком, з власного комп'ютера, отримав доступ до рахунків банку і здійснив перерахунок 50 тис. доларів США на рахунок зятя Іванченка в швейцарський банк. Отримані кошти Романюк поділив зі своїм зятем. *Кваліфікуйте дії цих осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 9. Внаслідок необережного порушення правил експлуатації комп'ютерної мережі аеропорту адміністратором Оніщенком, в диспетчерську систему аеропорту потрапив комп'ютерний вірус, який викликав блокування системи керування польотами. У результаті один з пасажирських літаків потерпів аварію при посадці, при якій загинуло 156 пасажирів та 5 членів екіпажу літака.

Варіант. Оніщенко умисно не вжив належних заходів безпеки, які регламентовані правилами експлуатації комп'ютерної мережі аеропорту. *Кваліфікуйте дії Оніщенка. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 10. Агутін, розважаючись через світову мережу «Інтернет», проник у комп'ютерну систему банку «Арго». Спрацювала система захисту, що визначила адресу, з якої було здійснено несанкціонований доступ. *Чи підлягає Агутін кримінальній відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 11. Трушкін, який працював в електронно-обчислювальному центрі МВС України, втратив дискети з інформацією про діяльність спецпідрозділів МВС. Ці дискети потрапили до журналістів і вся інформація, яка згідно з законодавством

України не має статусу державної таємниці, була оприлюднена. Як потрібно кваліфікувати дії Трушкіна? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 12. Під час сварки між власником фірми «Транс» Сіренком та бухгалтером Пінчуком, останній схопив і кинув у вогонь 7 дискет з інформацією про закордонну діяльність фірми. Ця інформація зберігалась тільки в одному примірнику на дискетах. Кваліфікуйте дії Пінчука. Відповідь обґрунтуйте.

Питання для самоконтролю:

1. Викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: поняття та характеристика.
2. Порушення правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних систем. Аналіз складу.

Теми рефератів:

1. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України.
2. Кримінальна відповідальність за привласнення комп'ютерної інформації.

Рекомендована література:

Основна

1. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.
2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.
3. Кримінальне право України. Особлива частина: підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.
4. Голубев В.А. Новые формы информационного обмена и организация взаимодействия в борьбе с транснациональной компьютерной преступностью. *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2003. 217с. С. 69–72.
5. Гуцалюк М.В. Створення міжвідомчого банку даних статистичної інформації правоохоронних органів України. *Інформаційне*

забезпечення протидії організованій злочинності : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2003. 217 с. С. 78–83.

6. Біленчук П.Д., Козир М.В., Коротеєв І.Н. Питання запобігання комп'ютерним злочинам, вчинених за допомогою вірусних програм. *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2003. 217 с. С. 151–158.

7. Поплавський І.Г. Деякі питання протидії використанню новітніх інформаційних технологій міжнародними організованими злочинними формуваннями. *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2003. 217с. С. 188–196.

8. Карчевський М.В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Нац. акад. внутр. справ. К., 2013. 36 с.

9. Карчевський М.В. Ефективність кримінально-правового регулювання в Україні: інформаційно-аналітичні матеріали за результатами опитування експертів / М. В. Карчевський. Суми : [б. в.], 2015. 48 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р. Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

2. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одісей, 2012. 264 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

4. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

5. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Тема 23. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Самостійна робота – 5 / 15 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

2. Поняття службової особи та службового кримінального правопорушення.

3. Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації.

4. Поняття неправомірної вигоди.

5. Відмежування зловживання владою або службовим становищем від перевищення влади або службових повноважень.

6. Службова недбалість. Необхідні та кваліфікуючі ознаки. Відмінність службової недбалості від зловживання владою або службовим становищем.

7. Службове підроблення. Особливості кваліфікації.

8. Відмінність службового підроблення від підроблення документів.

Службові кримінальні правопорушення характеризуються тим, що одні з них (статті 364 і 367 КК) можуть бути вчинені як шляхом дії, так і бездіяльності, тоді як інші (статті 365, 366, 368, 368¹, 369, 369¹, 370 КК) – лише шляхом активної поведінки – дії. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони більшості з цих діянь (за винятком передбачених статтями 369 та 369–1 КК) є наявність безпосереднього зв'язку між діянням особи та її службовою діяльністю, бо вони завжди обумовлені службовим становищем суб'єкта і вчинюються всупереч інтересам служби. Питання про істотність шкоди, яка полягає у заподіянні наслідків нематеріального характеру, вирішується у кожному окремому випадку з урахуванням конкретних обставин справи. Зокрема, така шкода визнається істотною, якщо полягає у порушенні конституційних прав та свобод людини і громадянина (права на свободу й особисту недоторканність, виборчі, трудові, житлові права тощо); у підриві престижу та авторитету органів державної влади чи місцевого самоврядування; грубому порушенні громадської безпеки та громадського порядку; створенні обстановки, що суттєво утруднює чи перешкоджає юридичним особам виконувати свої основні функції (п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р.).

Істотною визнається і шкода, яка є результатом використання службового становища для:

- а) сприяння чи потурання вчиненню діяння;
- б) вчинення поряд зі службовим іншого кримінального правопорушення;
- в) приховування раніше вчиненого кримінального правопорушення.

Крім того, студентам треба звернути увагу на суб'єкта цих кримінальних правопорушень (як правило, ним є службова особа або представник влади, за видом суб'єкт є спеціальним), тому що від цього залежить правильність кваліфікації.

Студентам пропонується *скласти схему* відмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 364, 365, 367 КК України.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *розв'язати задачі*.

Задача 1. Інженер Сухий працював на одному з заводів міста. Використавши підроблений диплом про закінчення ВУЗу, він влаштувався директором заводу в іншому місті, одержавши підйомні і проїзні на дружину і двох дітей, які постійно проживали в тому місті, де Сухий одержав місце директора, і нікуди звідти не виїжджали. Крім того, Сухий, вже як директор заводу, дав вказівку виплатити своїй дружині Ромашевській по лікарняному листку за післяпологовий період 805 грн., хоча вона на заводі не працювала. *Кваліфікуйте дії Сухого. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Лісник Вготов з рушниці вистрілив в Круглота й Кисельова, які підпилювали дерево в лісі. Частина заряду дробу застряла в одязі Кисельова, сам він залишився неушкодженим. *Дайте кримінально-правову оцінку Вготова. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Повертаючись з роботи додому, Ейлера був збитий таксі і від одержаних травм помер. Його дружина Допінгова почала збирати документи для призначення пенсії в зв'язку з втратою годувальника на чотирьох дітей, старшому з яких було сім років. Контора, в якій працював її чоловік, знаходилась в 200 км від місця її проживання. Їй довелось їздити туди чотири рази в зв'язку з тим, що начальник контори Пак та головний інженер Гречків видали лише довідку про заробіток потерпілого, заявивши, що більше нічого не потрібно. Вони відмовились видати акт про нещасний випадок та засвідчити його копію печаткою, не відповідали на телеграми. Всі необхідні документи вони оформили лише після того, як

втрутився прокурор області, викликавши для цього Допінгову, хоча могли це зробити і без неї. *Чи можна Пака й Гречкіна притягти до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Проведеною ревізією в гастрономі було виявлено недостачу товарів на велику суму. Причиною цього було погане ставлення виконуючого обов'язку директора гастрономом Гамалії до зберігання й обліку товарів та мішкотари: тару здавали на склад несвоєчасно, не завжди оформляли належним чином відпуск товарів, в документах неправильно проставлялись їх ціна й кількість. *Дайте кримінально-правову оцінку поведінці Гамалії. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Касир комбінату комунальних підприємств Кохановська та бухгалтер розрахункового відділу Поправка вступили в злочинну змову і протягом двох років систематично підробляли підписи в платіжних відомостях на виплату зарплати, робили дописки і виправлення цифр, включали у відомості вигаданих осіб, розписуючись за них в одержанні грошей тощо Викрадені суми списувались по касі Загальна сума викраденого склала 12470 грн. Старший бухгалтер Лужецький не викрив злочинних дій Кохановської та Поправки, оскільки не приділяв належної уваги контролю за використанням коштів підприємства з його вини в бухгалтерії порушувались Положення про ведення обліку праці і зарплати, Положення про головних і старших бухгалтерів. Через недбалість Лужецького було здано в утиль документи первинного бухгалтерського обліку, які мали зберігатися протягом п'яти років з часу складання. *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Старший інспектор міського відділу соціального захисту населення Антипович відповідала за нарахування і виплату допомоги багатодітним і одиноким матерям Вона включала у відомості на виплату допомоги осіб, які виїхали з міста, матерів, які уже зареєстрували шлюб з батьком дитини, а також тих, діти яких переросли вікову межу, до якої за законом мала виплачуватися допомога Відомості надходили у відділення Ощадного банку касирові Іваненко. Антипович підробляла підписи незаконно включених у відомості осіб у спеціальних бланках, які служили виправданим документом для видачі допомоги. Вона передавала розписки Іваненко, котра вилучала гроші, які злодійки ділили між собою Всього вони обернули на свою користь 128 тис грн. Відповідно до існуючої інструкції завідувачі і головні бухгалтери відділів соціального захисту населення до підписання відомостей

на виплату допомоги багатодітним та самотнім матерям і надіслання їх у відділення Ощадного банку повинні перевіряти відповідність сум, зазначених у відомостях, сумах, нарахованим в особових рахунках Однак Дудко і головний бухгалтер Лисянко цього не робили. Крім того, вони систематично залишали Антипович незаповнені бланки відомостей з печаткою і своїми підписами. *Як кваліфікувати дії названих осіб? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. Контролери електрозбуту Козачок і Гурненко виявили в будинках Вершиніної, Ельстерне та Шалашник електроприлади, підключені не через електролічильники. Одержавши від згаданих осіб по 1000 грн., вони знищили складені акти про накладення штрафу. *Кваліфікуйте дії Козачка та Гурненка. Відповідь обґрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Відмежування зловживання владою або службовим становищем від перевищення влади або службових повноважень.
2. Службова недбалість. Необхідні та кваліфікуючі ознаки. Відмінність службової недбалості від зловживання владою або службовим становищем.
3. Службове підроблення. Особливості кваліфікації.
4. Відмінність службового підроблення від підроблення документів.
5. Значення вказаних питань теми для правозастосовної діяльності працівника поліції.

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за корупційні кримінальні правопорушення.
2. Поняття неправомірної вигоди.

Рекомендована література:

Основна

1. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.
2. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. Литвинова О.М. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 528 с. (за станом на 5 вересня 2017 р.).

4. Кузнецов В.В., Савченко А.В. Теорія кваліфікації злочинів : підручник / за заг. ред. д. ю.н., проф. В.І. Шакуна. 5-те вид. перероб. К. : Алерта, 2013. 320 с.

5. Кримінальне право України (Особлива частина) : для студ. вищ. навч. закл. / Андрій Шевчук, Марія Дякур; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2013. 471 с.

6. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

7. Кибальник А. Будет ли борьба с коррупцией более эффективна? *Уголовное право*. № 4. 2009. С. 117–121.

8. Свіденко К. Новий антикорупційний закон: перші кроки до реалізації. *Голос України*. № 125 (5125) 13 липня 2011 р. С. 5.

9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С.Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко та ін.; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернєя. К.: Юрінком Інтер, 2017. 1104 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

2. Кваліфікація злочинів : навчально-методичний посібник для слухачів Інституту підготовки професійних суддів / авт. кол., відп. ред. В.О.Туляков. Одеса : «Фенікс», 2008. 140 с.

3. Давыденко Л.М., Давыденко М.Л., Литвинов А.Н. Противодействие преступности: вопросы теории и практики : курс лекций. Харьков : Тимченко, 2009. 152 с.

4. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

5. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини : навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одіссей, 2012. 264 с.

6. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

Тема 24. Кримінальні правопорушення проти правосуддя. *Самостійна робота – 5 / 15 год.*

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя.

2. Аналіз конкретних складів кримінальних правопорушень проти правосуддя, їх відмежування та особливості кваліфікації.

3. Відмежування кримінальних правопорушень проти правосуддя від кримінальних правопорушень проти громадського порядку, життя та здоров'я особи, а також від кримінальних правопорушень проти власності.

Студенти повинні звернути увагу на поняття правосуддя, яке фігурує у назві розділу XVIII Особливої частини КК України та порівняти його з поняттям правосуддя у Конституції України.

Усі передбачені у цьому розділі кримінальні правопорушення, виходячи з їх безпосередніх об'єктів, можуть бути розподілені на такі *групи*:

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на конституційні принципи діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду;

2. Кримінальні правопорушення, які посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, власність суддів, народних засідателів, присяжних та інших учасників судочинства;

3. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та істинних висновків у справі;

4. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують своєчасне розкриття та припинення злочинних посягань;

5. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують належне виконання рішень, вироків, ухвал, постанов суду.

Студентам пропонується скласти *схему* системи кримінальних правопорушень проти правосуддя та прокоментувати її.

Особливу увагу слід звернути на родовий та безпосередній об'єкти цих складів, а також на їх суб'єктивну сторону.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *виконати задачі*.

Задача 1. Суддя Сидорчук одержав матеріали про хуліганство, вчинене Васильєвим. Той почав просити суддю не порушувати кримінальної справи, пообіцяв віддячити його матеріально.

Сидорчук не порушив проти Васильєва кримінальної справи, а Васильєв передав Сидорчуку 2,5 тис. у. о. *Кваліфікуйте дії вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Справа по обвинуваченню Роценка надійшла в суд і була прийнята до провадження суддею Баранчиковою. Під час розгляду справи Баранчикова у своїй поштовій скриньці знайшла анонімного листа з порадою не проявляти заповзяття при розгляді справи Роценка, пам'ятаючи, що в неї є донька, яка повертається із школи пізно і може бути зґвалтована. Було встановлено, що записку написав спільник Роценка по злочинній діяльності Брайловський. *Кваліфікуйте дії Брайловського. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Климчук, перебуваючи в стані сп'яніння і внаслідок цього не впоравшись з керуванням закріпленим за ним по роботі автомобілем, виїхав на тротуар, спричинивши середньої тяжкості тілесне ушкодження пішоходу Федорчуку, після чого втік з місця наїзду. Він відігнав автомобіль в ліс, а сам написав заяву до районного відділу внутрішніх справ про те, що хтось вкрав закріплений за ним автомобіль в той час, коли він зайшов до їдальні пообідати, залишивши його на вулиці. *Кваліфікуйте дії Климчика. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. П'яний Федорчук забув у електричці піджак, в кишені якого лежала одержана у цей день його заробітна плата. Щоб уникнути в сім'ї неприємних ускладнень, він заявив у РВВС, що був пограбований двома невідомими. *Чи є в діях Федорчука склад злочину?*

Варіант: Викладене в заяві Федорчук підтвердив під час допиту його після порушення кримінальної справи по факту пограбування.

Задача 5. Порошина заявила усно, а потім і написала на ім'я начальника РВВС про те, що її намагався зґвалтувати Волинець. При цьому вона пред'явила порване плаття і просила притягти Волинця до відповідальності. В ході розслідування з'ясувалось, що Порошина обмовила Волинця через те, що той не виконав обіцянку одружитись з нею після інтимних стосунків між ними. Зміст заяви вона підтвердила на допитах її як потерпілої. *Дайте кримінально-правову оцінку діям Порошиної. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Чугунов був засуджений за те, що ударом ногою в живіт спричинив Гордовському тяжке тілесне ушкодження, внаслідок якого потерпілий помер. Серед очевидців злочину був Іванов, який на попередньому слідстві розповів про всі обставини вчинення злочину. Під час судового слідства Іванов почав твердити, що у цій справі він нічого не знає. Як з'ясувалось, Чугунов

обіцяв виколоти Іванову очі і відрізати язика, якщо він не буде його «тримати за зубами». *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. У процесі розслідування справи по обвинуваченню Каплюка у вчиненні злочину, було призначено судово-медичну експертизу. Експерт Напалков дав завідомо неправдивий висновок про причину смерті потерпілого. Повторна експертиза спростувала його висновок. Як було з'ясовано в процесі слідства, Напалкова підкупив родич обвинуваченого – Лопата. Останній також підмовляв свідка Савенка (очевидця вчинення злочину) давати неправдиві показання. Савенко на допиті заявив слідчому, що йому у справі нічого невідомо. *Дайте кримінально-правову оцінку діям вказаних осіб. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Набедрик, допитаний як свідок на попередньому слідстві, дав вичерпні показання про вчинення особливо злісного хуліганства Нечитайлом, які підтвердив на очній ставці з останнім. В судовому засіданні Набедрик почав твердити, що Нечитайло вчинив хуліганство без застосування чи спроби застосування ножа для нанесення потерпілому тілесних ушкоджень.

Варіант 1. Набедрик ухилився від явки в судове засідання.

Варіант 2. У судовому засіданні Набедрик заявив, що він відмовляється давати показання.

Варіант 3. У судовому засіданні Набедрик заявив, що йому у справі нічого не відомо, а викриваючи Нечитайла показання щодо вчинення тим особливо злісного хуліганства він дав на попередньому слідстві у зв'язку з тим, що слідчий погрожував йому розправою.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Набедрики. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 9. Бочарову, Галкіну і Тараришкіну було пред'явлено обвинувачення у тому, що вони за попередньою домовленістю вчинили чотири квартирні крадіжки. В зв'язку з тимчасовим розладом душевної діяльності Тараришкіна суд справу щодо нього виділив в окреме провадження і направив його на примусове лікування, а щодо Бочарова і Галкіна виніс обвинувальний вирок. Розглядаючи справу стосовно Тараришкіна після його одужання, суд допитав як свідків засуджених Бочарова і Галкіна. Попереджені про відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань Бочаров і Галкін показали, що Тараришкін не брав участі у вчиненні квартирних крадіжок, що не відповідало дійсності.

Чи можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності за дачу завідомо неправдивих показань Бочаров і Галкін? Відповідь обґрунтуйте.

Питання для самоконтролю:

1. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень, що посягають на інтереси всебічного, повного, об'єктивного попереднього розслідування та судового розгляду справи.

2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень, що посягають на безпеку, честь та гідність суддів.

3. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень, що посягають на інтереси своєчасного присікання та розкриття протиправних діянь.

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за примушування давати показання.

2. Загальна характеристика та система кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Про судоустрій і статус суддів. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, № 31, ст. 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

3. Про Службу безпеки України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 27, ст. 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>

4. Про Національну поліцію. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 40–41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

5. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 03 листопада 2014 року: (Відповідає офіц. текстові). К. : Алерта, 2014. 284 с.

7. Албул С.В. Кримінальний процес України : навч. посібник / С.В. Албул, С.Л. Деревянкін, О.В. Поліщук. Одеса : ОДУВС, 2015. 476 с.

8. Молдован А.В. Кримінальний процес України : навч. посіб. / А.В. Молдован, С.М. Мельник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 368 с.

9. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с.

10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 4-те вид., переробл. та доповн. / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К. : Юридична думка, 2008. 1184 с.

11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (2002–2012). URL: <http://www.scourt.gov.ua>

12. Квасневська Н. Кримінальне законодавство України про злочини проти правосуддя: історичні аспекти формування. *Вісник прокуратури*. 2009. № 4. С. 116–123.

13. Кваша О.О. Кримінально-правова охорона незалежності суду від протиправного впливу на осіб, які беруть участь у відправленні правосуддя. *Кримінальне право України*. 2006. № 6. С. 17.

14. Кваша О.О. Поняття злочинів проти правосуддя. *Правова держава*. Вип. 16. 2005. С. 38.

15. Ігнатов О.М. Насильницькі злочини, що вчиняються працівниками органів внутрішніх справ України: криминологічна характеристика, детермінація та попередження : монографія. Х. : ТОВ «Вид-во «Формат Плюс», 2008. 296 с.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одісей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-те вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

4. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / Упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

Тема 25. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби.

Самостійна робота – 5 / 10 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби.

2. Поняття військовослужбовця та військового кримінального правопорушення.

3. Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації.

Студентам треба звернути увагу на об'єкт військових кримінальних правопорушень, на вид суб'єкту, на вік кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення. Крім того, студенти повинні відрізнити військові кримінальні правопорушення, які передбачені розділом XIX Особливої частини Кримінального Кодексу України, та інші кримінальні правопорушення, які скоюються військовослужбовцями. В останньому випадку треба застосовувати норми, які передбачені іншими розділами Кримінального Кодексу, наприклад, розділом II, III, IV, V, VI Особливої частини Кримінального Кодексу України.

Студенти повинні вивчити поняття військового кримінального правопорушення, яке вказане у частині 1 ст. 401 КК, а також перелік кримінальних правопорушень, які відносяться до військових.

Військовими кримінальними правопорушеннями, згідно зі ст. 401 КК, визнаються діяння проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних (перевірних) або спеціальних зборів.

Родовим об'єктом військових кримінальних правопорушень є встановлений порядок несення або проходження військової служби, під яким розуміють врегульовані правовими нормами суспільні відносини, що виникають та існують при проходженні служби різними категоріями військовослужбовців у процесі їх службової та бойової діяльності. Цей порядок заснований на Конституції України, окремих законах, військових статутах, положеннях військової присяги, наказах міністра оборони України та інших нормативних актах. Конкретні військові кримінальні правопорушення посягають на окремі сфери цього порядку, що є безпосередніми об'єктами цих посягань.

Ряд військових кримінальних правопорушень характеризується такими ознаками, як вчинення діяння в умовах воєнного стану, в бойовій обстановці, під час бою, в районі бойових дій. Ці ознаки свідчать про підвищену суспільну небезпеку діяння.

Суб'єктивна сторона військових кримінальних правопорушень характеризується або умисною виною (статті 402, 404, 406 КК та ін.), або виною необережною (статті 403, 412 КК та ін.), деякі військові кримінальні правопорушення можуть вчинятися як умисно, так і необережно (статті 418, 419, 420 КК та ін.).

Суб'єктами військових кримінальних правопорушень можуть бути:

- а) військовослужбовці Збройних Сил України;
- б) військовослужбовці Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України;
- в) військовослужбовці військових формувань, утворених відповідно до законів України;
- г) військовослужбовці Державної спеціальної служби транспорту;
- д) особи, щодо яких є спеціальна вказівка в законодавстві України;
- е) військовозобов'язані під час проходження ними навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів.

Таким чином, закон визначає два види суб'єктів військових кримінальних правопорушень – військовослужбовців і військовозобов'язаних під час проходження ними навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується *розв'язати задачі*.

Задача 1. Книш і Рак, які були у відпустці, вирішили до місця військової служби не повертатись. Вони виїхали до районів Крайньої Півночі, влаштувалися на роботу лісорубами і через два роки повернулись додому, де були затримані (весь цей час вони значились в розшуку). *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 2. Панчоха і Оріх проходили військову службу в Києві. Вони вирішили зустріти Новий рік у Львові, де проживали їхні знайомі дівчата. 30 грудня вони залишили військову частину, вийшли на трасу Київ – Львів, зупинили автомашину і запропонували водію відвезти їх до станції Тетерів. Водій відмовився.

Вони виштовхали водія з машини, побили його й кинули в кювет, а самі сіли в машину, доїхали до Тетерева, залишили машину біля залізничної станції, взяли квитки до Львова й прибули туди 31 грудня. Зустріли Новий рік і 3 січня повернулися до військової частини. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 3. Рядовий Санько отримав від матері листа, в якому вона просила його приїхати до неї і полагодити дах будинку, який дуже протікає. Санько подав рапорт своєму командирі з проханням надати йому відпустку на 14 днів. Командування військової частини повідомило Саньку, що відпустка може бути надана йому не раніше ніж через місяць. Санько самовільно залишив місце служби, приїхав до матері й 10 днів латав дах будинку. На одинадцятий день він був затриманий. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 4. Рядовий Зуб одержав від батьків посилку з продуктами та солодощами. Частиною він поділився зі своїми друзями. Молодий сержант Аргон запропонував Зубу взяти участь у спільному вживанні спиртних напоїв і віддати для цього отримані ним продукти. Зуб відмовився від участі в такому «банкеті» та продуктів не дав. Аргон підмовив Кизю і Сулу провчити Зуба. Кизя і Сула жорстоко побили Зуба, який протягом 22 днів був на лікуванні в госпіталі. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 5. Військовослужбовець Друк, будучи в стані сп'яніння, в казармі брутально лаявся, говорив непристойні слова на адресу чергового по роті. Присутні не реагували на поведінку Друка, тоді він зняв з себе гімнастерку і розірвав її. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 6. Новик протягом десяти днів вісім разів (інколи двічі на день) самовільно відлучався з частини. За весь цей час він був відсутній частині 26 годин. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 7. Військовослужбовець Дрозд залишив свою частину, щоб ухилитися від військової служби. Він обміняв свою військову форму на цивільну, підробив паспорт брата на своє ім'я і переховувався у друзів. Через три доби Дрозд був затриманий. *Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Відповідь обґрунтуйте.*

Задача 8. Бум залишив військову частину з метою зовсім ухилитися від військової служби, але через 12 діб добровільно повернувся до військової частини. Суд, виходячи з того, що Бум добровільно

від мовився від дезертирства, визнав Бума винним у самовільному залишенні військової частини. *Чи правильно рішення суду? Відповідь обгрунтуйте.*

Питання для самоконтролю:

1. Кримінальні правопорушення проти порядку несення різних видів військової служби: поняття та характеристика.
2. Кримінальні правопорушення проти порядку збереження військової таємниці та військові службові кримінальні правопорушення: поняття та характеристика.
3. Кримінальні правопорушення проти порядку ведення бойових дій, дотримання законів і звичаїв війни: поняття та характеристика.

Теми рефератів:

1. Кримінальна відповідальність за нестатутні взаємовідносини.
2. Поняття військового кримінального правопорушення.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові) К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.
3. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 608 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolovPravoOsob.pdf
4. Міністерство внутрішніх справ України, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, факультет підготовки фахівців для органів досудового розслідування, кафедра кримінального права та кримінології, конспект лекцій з навчальної дисципліни «Кримінальне право» спеціальність 081 «Право» для здобувачів вищої освіти 3 курсів факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування, факультету економіко-правової безпеки, які навчаються на першому бакалаврському рівні вищої освіти Дніпро 2019. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kpk/12.pdf>

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с. URL: https://dakor.kiev.ua/wp-content/uploads/%D0%9D%D0%9F%D0%9A-%D0%9A%D0%9A_%D0%A5%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8E%D0%BA_11_sayt.pdf

6. Кримінальне право України. Особлива частина: навч. посіб. / І. І. Сливич, Я.В. Ступник; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 655 с.

7. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

8. Карпенко М. Кримінальна відповідальність за нестатутні взаємовідносини. *Право України*, 2002, № 3. С. 42–44.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одиссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

4. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

5. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р.Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

Тема 26. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Самостійна робота – 5 / 10 год.

1. Поняття, система та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

2. Аналіз конкретних складів, їх відмежування та особливості кваліфікації.

3. Відмежування вказаних кримінальних правопорушень від кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Студентам треба приділити увагу встановленню об'єкта вказаних кримінальних правопорушень, їх системі, особливостям кваліфікації. Також необхідно визначити поняття злочинів міжнародного характеру.

Студентам пропонується **скласти схему** системи кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, уяснити її зміст, а також запам'ятати, до якої групи належить той чи інший склад, передбачений розділом XX Особливої частини КК України. Потім студенти мають розкрити особливості кожної групи кримінальних правопорушень.

Для закріплення теоретичного матеріалу по темі «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку», студентам пропонується **розв'язати задачі**.

Задача 1. Ніколайченко, член релігійної секти з метою зараження місцевості на якій компактно проживало кримськотатарське населення використовуючи шантаж, придбавав у працівників хім. комбінату компоненти трьох-основної хімічної бінарної речовини. *Кваліфікуйте дії Ніколайченка. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 2. Громадянин України викрав посла іноземної держави з помешкання, де той жив, вимагаючи повернути сина, який після розлучення батьків за рішенням іноземного суду залишився проживати з матір'ю в державі, яку представляє в Україні потерпілий. *Кваліфікуйте дії вищевказаної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 3. Капітан іноземного корабля, що наблизився до кордону виключної економічної зони України, віддав наказ про захоронення відходів хімічного виробництва, в наслідок розгерметизації контейнерів сталось масове отруєння морських тварин, птахів та загибель промислових морських рослин, що знаходилися у відкритому морі та у виключній, економічній зоні України. *Кваліфікуйте дії вищевказаної особи. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 4. Екіпаж шхуни у складі 5 осіб – громадян України, у відкритому морі, підплив до маломірного судну іноземної держави і, погрожуючи застосуванням вогнепальної зброї, заволодів вантажем та вивів з ладу радіонавігаційне обладнання судна. Після цього шхуна повернула в територіальні води України. *Дайте кримінально-правову оцінку діям членам екіпажу судна. Відповідь обгрунтуйте.*

Задача 5. Воєначальник, під час збройного нападу на Україну, віддав наказ для відбиття нападу використовувати хімічну зброю, чим було виведено з ладу військовий підрозділ нападаючої сторони. *Кваліфікуйте дії воєначальника. Відповідь обгрунтуйте.*

Теми рефератів:

1. Відповідальність за піратство за Кримінальним кодексом України.
2. Поняття та характеристика злочинів міжнародного характеру.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / І.І. Сливич, Я.В. Ступник; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 655 с.

4. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студентів юрид. ВНЗ / Ю.В. Баулін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 5-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015.

5. Адельхакян Р. Уголовная ответственность за вербовку наемников. *Законность*. 2002. № 1. С. 44–46.

6. Загороднюк С.О. Піратство і тероризм. *Актуальні проблеми держави та права* : зб. наук. праць Одеська Національна юридична академія. 2000. Вип. 8. С. 118–122.

7. Дремина Н.В. Актуальные проблемы международной уголовной юрисдикции. *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Бібліотека журналу «Юридичний вісник». Одеса : ФЕНІКС, 2003. 217 с. С. 128–135.

Допоміжна

1. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини : навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид.2-ге, допов. та перероб. Х. : Одіссей, 2012. 264 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

3. Кримінальне право України. Практикум : навч. посіб. / за ред. С.С. Яценка. 3-тє вид., перероб. і допов. К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 640 с.

4. Теорія кваліфікації злочинів : навчальний посібник для підготовки до іспитів / упорядники: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 104 с.

5. Кримінальне право України (Особлива частина) : посібник / Р. Л. Максимович, Г.З. Яремко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 187 с.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття зброї масового знищення.
2. Аналіз юридичних складів екоциду та геноциду.
3. Аналіз юридичного складу посягання на життя представника іноземної держави.
4. Поняття та ознаки піратства.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ПО ВСІМ ТЕМАМ

Тема 1. Поняття Особливої частини кримінального права, її система. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень.

Завдання 1. Чи допускається аналогія при застосуванні кримінально-правових норм?

- а) не допускається;
- б) допускається без обмеження;
- в) допускається лише за наявності прогагин у законодавстві.

Завдання 2. Що є об'єктом кваліфікації?

- а) кримінально-правова норма;
- б) особа, яка вчинила кримінальне правопорушення;
- в) вчинене суспільно небезпечне діяння.

Завдання 3. Якщо має місце конкуренція загальної і спеціальної норми, то:

- а) застосовується спеціальна норма;
- б) застосовується загальна норма;
- в) застосовується обидві норми.

Завдання 4. Скільки розділів містить Особлива частина Кримінального кодексу України?

- а) 15 розділів;
- б) 20 розділів;
- в) 18 розділів.

Завдання 5. Під конкуренцією кримінально-правових норм розуміється випадки, коли:

- а) декілька дій охоплюються декількома нормами;
- б) одне діяння охоплюється декількома нормами;
- в) декілька діянь охоплюються однією нормою.

Завдання 6. Наведіть приклади роз'яснювальних норм Особливої частини КК України.

а) Примітка до ст. 185 КК (У статтях 185–186, 189–191 КК повторним визнається кримінальне правопорушення, вчинене особою, яка раніше вчинила будь-яке з кримінальних правопорушень, передбачених цими статтями або статтями 187, 262 КК);

б) ч. 2ст.185 КК (крадіжка, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб);

в) ч. 3ст.185 КК (крадіжка, поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище).

Завдання 7. При кваліфікації злочинів застосовуються:

- а) тільки норми Загальної частини КК;
- б) тільки норми Особливої частини КК;
- в) норми обох частин КК.

Завдання 8. Критерієм об'єднання норм Особливої частини КК у розділах є:

- а) родовий об'єкт злочинних посягань;
- б) характер суспільно-небезпечних наслідків.
- в) форма вини.

Завдання 9. Види норм, з яких складається Особлива частина КК України:

- а) забороняючі, колізійні, амнітуючі;
- б) забороняючі, дозволяючі, регулюючі;
- в) забороняючі, заохочувальні, роз'яснювальні.

Завдання 10. Що віднесено до предмета Особливої частини кримінального права як галузі права?

- а) норми законодавства, які передбачають відповідальність за конкретні діяння;
- б) причини та умови вчинення злочинів;
- в) особа злочинця.

Завдання 11. Сукупність правових норм відрізняється від конкуренції правових норм тим, що:

- а) при сукупності кількох скоєних винним діянь охоплюється відповідно декількома нормами, а при конкуренції – одне скоєне винним діяння охоплюється кількома нормами.
- б) при сукупності норми передбачають різні злочини, а при конкуренції тотожні злочини;
- в) при сукупності норми передбачають злочини різних розділів Особливої частини КК України, а при конкуренції тільки у межах одного розділу.

Завдання 12. Взаємозв'язок Особливої та Загальної частин кримінального права є у наступному:

- а) єдність Загальної та Особливої частин кримінального права у процесі застосування кримінального законодавства;
- б) обидві ці частини передбачають кримінально-правові норми з ознаками злочинів;
- в) обидві вказані частини вказують у своїх нормах на форми вини, на спрямованість умислу винного, мотив та мету останнього.

Завдання 13. Задача. Борисов був притягнутий до кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ч. 1 ст. 215 КК України (1960 року прийняття) – «Угон транспортних засобів», у травні

2002 р., а відданий до суду 14 жовтня 2002 року. Чи підлягає його діяння перекваліфікації у зв'язку зі зміною кримінального закону?

- а) так, обов'язково;
- б) ні, не підлягає;
- в) підлягає тільки в тому випадку, коли новий закон усуває або пом'якшує покарання.

Тема 2. Злочини проти основ національної безпеки України.

Завдання 1. Задача. Пілот військового літака-винищувача (нової конструкції) Рам прийшов на аеродром, сів у літак і здійснив переліт до іншої держави, в якій він просив політичного притулку. Як слід кваліфікувати дії Рама?

- а) державна зрада (ст. 111 КК);
- б) розголошення державної таємниці (ст. 328 КК);
- в) складу злочину немає;
- г) розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю (ст. 422 КК).

Завдання 2. Державна зрада відмежується від шпигунства:

- а) за суб'єктом;
- б) за формою вини;
- в) за метою.

Завдання 3. Способом диверсії може бути:

- а) підпали;
- б) пошкодження майна;
- в) погроза знищення майна.

Завдання 4. Суб'єктом шпигунства може бути:

- а) тільки іноземець;
- б) як іноземець, так і особа без громадянства;
- в) громадянин України.

Завдання 5. Які дії не охоплюються об'єктивною стороною диверсії?

- а) зараження невиліковною інфекційною хворобою багатьох людей;
- б) радіоактивне забруднення;
- в) поширення епідемії холери.

Завдання 6. Основним безпосереднім об'єктом посягання на життя державного чи громадського діяча є:

- а) внутрішня безпека держави;
- б) нормальна діяльність державних органів;
- в) життя державного діяча.

Завдання 7. За державну зраду настає кримінальна відповідальність:

- а) з 14-ти років;
- б) з 16-ти років;
- в) з 18-ти років.

Завдання 8. Задача. Завербовані іноземною розвідкою, за її завданням, під виглядом автотуристів подружжя Вернери – громадяни США фотографували на території України військові об'єкти, аеродроми, шосейні шляхи. Кваліфікуйте дії вказаних осіб:

- а) шпигунство(ст.114 КК);
- б) державна зрада (ст. 111 КК);
- в) складу злочину немає.

Завдання 9. Об'єктом диверсії є:

- а) майно будь-якої форми власності;
- б) економічна та воєнна могутність держави;
- в) господарська діяльність.

Завдання 10. Задача. У громадянина іноземної держави Брука під шкіряною обкладинкою альбому та у подвійному дні сумки було виявлено літературу, привезену ним з-за кордону для розповсюдження серед громадян України. Література містила вказівки щодо насильницького повалення конституційного ладу. Кваліфікуйте дії Брук.

а) ч. 2 ст. 109 КК (публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади);

б) ч. 2. ст. 109 КК (розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади);

в) складу злочину немає.

Завдання 11. Задача. Під час перебування за кордоном співробітника одного з науково-дослідних інститутів Коротюка було незаконно затримано поліцією. Там до нього застосували силу та інсценували намір вбити. Злякавшись, Коротюк розповів усе відоме про свій інститут. Інформація становила державну таємницю. Як кваліфікувати діяння Коротюка?

а) державна зрада (ст. 111 КК)

б) Коротюк не підлягає кримінальній відповідальності, тому що до нього було застосовано фізичний та психічний примус (ст. 40 КК);

в) Коротюк звільняється від кримінальної відповідальності на підставі ч. 2 ст. 111 КК.

Завдання 12. Які відомості не можуть бути предметом шпигунства?

- а) інформація у сфері зовнішніх відносин;
- б) інформація про аварії на важливих державних об'єктах;
- в) інформація у сфері виробництва військового спорядження.

Завдання 13. Задача. 15-ти річний Петров вчинив декілька злочинів: диверсію, посягання на життя державного діяча, посягання на територіальну цілісність і недоторканість України. За вчинення якого злочину особу не можна притягувати до кримінальної відповідальності?

- а) за диверсію;
- б) за посягання на життя державного чи громадського діяча;
- в) за посягання на територіальну цілісність і недоторканість України.

Завдання 14. Задача. Поселенко встановив вибуховий пристрій на військовому заводі, на якому він працював інженером. Його метою було ослабити оборонний потенціал держави. Дайте кримінально-правову оцінку діям Поселенка.

- а) диверсія (ст. 113 КК);
- б) умисне знищення майна (ст. 194 КК);
- в) державна зрада (ст. 111 КК).

Завдання 15. Визначте основний безпосередній об'єкт при посяганні на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК).

- а) внутрішня безпека держави;
- б) нормальна діяльність державних органів;
- в) життя державного діяча.

Завдання 16. Для яких дій, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу (ст. 109 КК), характерний насильницький спосіб вчинення злочину?

- а) дій, вчинених з метою зміни конституційного ладу;
- б) дій, вчинених з метою зміни меж території держави;
- в) розповсюдження матеріалів із закликком щодо захоплення державної влади.

Завдання 17. Визначте родовий об'єкт злочинів проти основ національної безпеки України.

- а) громадська безпека;
- б) внутрішня безпека держави;
- в) державна безпека у будь-якій сфері.

Завдання 18. Які дії не охоплюються об'єктивною стороною диверсії?

- а) зараження вірусом імунодефіциту декількох осіб;

- б) радіоактивне забруднення;
- в) поширення епідемії холери.

Завдання 19. *Хто з цих осіб не може бути потерпілим при посяганні на життя державного діяча?*

- а) керівник політичної партії;
- б) голова Національного Банку України;
- в) голова Адміністрації Президента.

Завдання 19. *Визначте предмет шпигунства (ст. 114 КК):*

- а) відомості, які є комерційною таємницею;
- б) відомості, які є службовою таємницею;
- в) відомості, які становлять державну таємницю.

Завдання 20. *Форма вини при скоєнні державної зради (ст. 111КК) може виражатися:*

- а) у виді прямого та непрямого умислу;
- б) у змішаній формі вини;
- в) тільки у виді прямого умислу.

Тема 3. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.

Завдання 1. *Зараження венеричною хворобою вважається закінченим злочином:*

- а) з моменту поставлення у небезпеку зараження венеричною хворобою;
- б) з моменту виникнення у потерпілого венеричної хвороби;
- в) з моменту вступу у статевий зв'язок особи, яка знає про наявність в неї венеричної хвороби, з потерпілою особою.

Завдання 2. *Під ознакою тяжкого тілесного ушкодження – небезпечність для життя у момент заподіяння, розуміється:*

- а) спроба нанести удари у життєво важливі органи людини;
- б) ураження життєво важливих органів людини;
- в) спричинення ушкодження у будь-які органи людини.

Завдання 3. Задача. Медсестри Ч. та Р., під час взяття крові у донорів, вилучали кров у великій кількості. Надлишок вони потім оформили як здану від вигаданих осіб, а гроші забрали собі. Кваліфікуйте дії вказаних осіб.

- а) насильницьке донорство, вчинене за попередньою змовою групою осіб з метою продажу (ч. 3 ст. 144 КК);
- б) порушення прав пацієнта (ст. 141 КК);
- в) незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 КК).

Завдання 4. Задача. Мазур, захищаючись від нападу двох осіб, наніс їм тяжкі тілесні ушкодження залізним прутом, якого підібрав

на дорозі. До якої оцінки прийшов слідчий внаслідок кваліфікації цієї дії?

а) діяння, передбачене кримінальним законом, але вчинене при обставинах, що усувають суспільну небезпеку і протиправність вчиненого;

б) у вчиненому відсутні ознаки будь-якого злочину, передбаченого кримінальним законом;

в) має місце злочин, передбачений ст. 124 КК перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Завдання 5. Задача. Чипков, працюючи бригадиром будівельників, наказав робітникам Петіну та Гаркуші наглушити риби в річці за допомогою електроструму, давши їм моток дроту. Під час глушіння риби струмом напругою 380 вольт був смертельно травмований Латиш, який приєднався до вищевказаних осіб. Чи можна притягнути Чипкова до кримінальної відповідальності за смерть потерпілого?

а) так, можна притягнути Чипкова до кримінальної відповідальності за смерть потерпілого;

б) ні, неможна притягнути Чипкова до кримінальної відповідальності за смерть потерпілого;

в) можна притягнути Чипкова до кримінальної відповідальності за смерть потерпілого при певних умовах;

Завдання 6. Під боями (ст. 126 КК) слід розуміти:

а) особливий вид тілесних ушкоджень;

б) не є особливим видом тілесних ушкоджень, а характеризується нанесенням потерпілому декількох(трьох і більше) ударів;

в) нанесення потерпілому двох ударів.

Завдання 7. Ознаками тілесних ушкоджень середньої тяжкості є:

а) відсутність небезпеки для життя у момент заподіяння;

б) короткочасний розлад здоров'я;

в) втрата працездатності не менш чим на одну третину.

Завдання 8. Суб'єктом залишення в небезпеці може бути:

а) особа, яка сама поставила потерпілого в небезпечний для життя стан;

б) стороння для потерпілого особа, яка побачила, що людина перебуває у небезпечному для життя стані;

в) особа, яка хоча й не мала змоги надати допомогу потерпілому, але не сповістила про небезпечний для життя стан потерпілого у відповідні служби.

Завдання 9. Кваліфікуючими ознаками незаконного проведення абортів є:

- а) безплідність потерпілої;
- б) легке тілесне ушкодження з короткочасним розладом здоров'я потерпілої;
- в) загальна непрацездатність потерпілої становила 6 днів.

Завдання 10. Відповідальність за ст. 120 КК (доведення до самогубства) може нести:

- а) тільки особа, від якої потерпілий знаходився у матеріальній чи іншій залежності;
- б) при відсутності вищевказаних ознак, але у випадку, коли це сталося внаслідок жорстокого поводження винного з потерпілим чи систематичним приниженням його гідності;
- в) у випадку, коли має місце матеріальна чи інша залежність потерпілого від винного та тільки у разі, коли самогубство потерпілого сталося внаслідок жорстокого поводження винного з потерпілим чи систематичним приниженням його гідності.

Завдання 11. Залишення у небезпеці матір'ю своєї новонародженої дитини є:

- а) однією з необхідних ознак злочину, передбаченого ст. 135 КК;
- б) кваліфікуючою ознакою вищевказаного злочину;
- в) утворює самостійний склад злочину.

Завдання 12. Задача. Кочегар Швидко через неприязні стосунки зіштовхнув двоюрідного брата Кизю в дренажний колодязь глибиною 18 м., де той утопився. Коли дружина загиблого через 3 дні прийшла до котельної спитати про свого чоловіка, Швидко вбив її молотком і труп кинув у той самий колодязь. Потерпіла була на 8-місяці вагітності. Кваліфікуйте дії Швидка.

- а) умисне вбивство двох осіб (ст. 115 ч. 2 п. 1 КК)
- б) умисне вбивство, вчинене повторно (ст. 11 ч. 2 п. 13 КК)
- в) умисне вбивство з метою приховати інший злочин (ст. 115 ч. 2 п. 9 КК)
- г) за сукупністю п. 2 та п. 13 ч. 2 ст. 115 КК.

Завдання 13. Залишення у небезпеці (ст. 135 КК) може вчинюватись:

- а) тільки у формі бездіяльності;
- б) тільки у формі дії;
- в) як у формі дії, так і бездіяльності.

Завдання 14. Ненадання допомоги особі, яка перебуває у небезпечному для життя стані настає:

- а) коли внаслідок такої бездіяльності спричинені тяжкі тілесні ушкодження потерпілому;

б) коли внаслідок такої бездіяльності спричинені середньої тяжкості тілесні ушкодження потерпілому;

в) коли внаслідок такої бездіяльності спричинені легкі тілесні ушкодження потерпілому.

Завдання 15. Вбивство може вчинюватись:

а) як у формі дії так і бездіяльності;

б) тільки у формі дії;

в) тільки у формі бездіяльності.

Завдання 16. Відповідальність за умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125 КК) настає:

а) з 16-ти років;

б) з 14-ти років;

в) з 18-ти років.

Завдання 17. Суб'єкт залишення у небезпеці (ст. 135 КК) за видом є:

а) загальним;

б) спеціальним;

в) може бути як загальним, так і спеціальним.

Завдання 18. Відповідальність настає за ч. 1 ст. 115 КК (умисне вбивство) у разі, коли мотивом злочину є:

а) хуліганські спонування;

б) помста;

в) помста за діяльність представника влади.

Завдання 19. Якщо володар собаки не зміг стримати її та собака, покусав людину, чим спричинив їй легкі тілесні ушкодження, то володар собаки:

а) до кримінальної відповідальності не притягується за спричинену шкоду;

б) притягується до кримінальної відповідальності за спричинену шкоду;

в) притягується до кримінальної відповідальності тільки у випадку, коли він натравив собаку на потерпілу особу.

Завдання 20. Як умисне вбивство з особливою жорстокістю (ст. 115 ч. 2 п. 4 КК) слід кваліфікувати:

а) отруєння потерпілого отрутою довгої дії, яка спричиняє мучення для потерпілої особи;

б) підпал трупу;

в) знущання над трупом потерпілої особи у присутності її сусідів за місцем її проживання.

Завдання 21. Закон визначає поняття умисного вбивства так:

- а) вбивство – це умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині;
- б) вбивство – це винне протиправне заподіяння смерті людині;
- в) вбивство-заподіяння смерті іншій людині при посяганні на її життя.

Завдання 22. Якоцінити вбивство «на прохання» потерпілого?

- а) відсутність складу злочину;
- б) умисне вбивство, передбачене ч. 1 ст. 115 КК (просте умисне вбивство);
- в) умисне вбивство, передбачене ст. 116 КК (умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання).

Завдання 23. Відповідальність за необережне тяжке тілесне ушкодження (ст. 128 КК) настає:

- а) з 14-ти років;
- б) з 16-ти років;
- в) з 18-ти років.

Завдання 24. Поняття тяжкого тілесного ушкодження передбачає такі ознаки:

- а) втрата працездатності строком понад 17-ти днів;
- б) знівечення обличчя;
- в) виникнення психічної хвороби внаслідок заподіяння тілесного ушкодження.

Завдання 25. Чи має значення для умисного вбивства з корисливих мотивів (ст. 115 ч. 2 п. 6 КК), чи досяг винний тої матеріальної вигоди, якої він прагнув?

- а) так. має значення;
- б) ні, не має значення;
- в) має значення при певних умовах.

Завдання 26. Вбивство вважається закінченим злочином з моменту:

- а) спричинення смерті потерпілому;
- б) посягання на життя потерпілого;
- в) вчинення діяння, коли життя потерпілого знаходиться у небезпеці.

Завдання 27. Необережне легке тілесне ушкодження є:

- а) злочином;
- б) цивільно-правовим деліктом;
- в) адміністративним правопорушенням;
- г) кримінальним проступком.

Завдання 28. Факт знівечення обличчя (як необхідної ознаки тяжкого тілесного ушкодження) встановлює:

- а) суддя;
- б) будь-який медичний працівник;
- в) судово-медичний експерт.

Завдання 29. Задача. Кожного року С. відправляв листа до П., в якому він погрожував йому вбивством. Як кваліфікувати дії С.?

- а) як замах на умисне вбивство; (ст. 15, 115 ч. 1 КК);
- б) як погрозу вбивством (ст. 129 КК);
- в) складу злочину немає.

Завдання 30. Умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125 КК) може бути:

- а) одного виду;
- б) двох видів;
- в) трьох видів.

Завдання 31. Життєво важливими органами людини для визначення необхідної ознаки тяжкого тілесного ушкодження – небезпека для життя у момент заподіяння, є:

- а) шия;
- б) кінцівки;
- в) хребет.

Завдання 32. Видом необережності при скоєні необережного вбивства (ст. 119 КК) може бути:

- а) тільки недбалість;
- б) тільки самовпевненість;
- в) як недбалість, так і самовпевненість.

Завдання 33. Задача. Медична сестра хірургічного відділення лікарні Медунець помилково ввела хворій замість гіпертонічного розчину, розчин формаліну, після чого через день хвора померла. Як кваліфікувати вчинене Медунець?

- а) необережне вбивство (ст. 119 КК);
- б) неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником (ст. 140 КК);
- в) складу злочину немає.

Завдання 34. Ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 КК) є закінченим злочином якщо:

- а) настали тяжкі наслідки для хворого;
- б) могли настати тяжкі наслідки, але не настали;
- в) медичний працівник не надав допомоги хворому.

Завдання 35. Необхідною ознакою побойів (ст. 126 КК) є:

- а) систематичність;

- б) нанесення двох і більше ударів;
- в) будь-які дії, які завдали фізичного болю.

Завдання 36. Особа, яка перешкоджає потерпілому чинити опір при скоєнні вбивства (ст. 115 КК), є:

- а) пособником;
- б) співвиконавцем;
- в) підбурювачем.

Завдання 37. Задача. Равлюк завагітніла від Прокопчука. Останній радив їй зробити аборт або позбавити життя дитини, яка народиться, інакше він її покине. Одразу ж після пологів Равлюк задушила дитину. Як кваліфікувати дії Равлюк?

- а) за ст. 117 КК (умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини);
- б) за ст. 115 ч. 2 п. 2 КК (умисне вбивство малолітньої дитини);
- в) за ст. 115 ч. 1 КК (умисне вбивство).

Завдання 38. Незаконне проведення абортів (ст. 134 КК) відноситься до злочинів:

- а) проти життя особи;
- б) проти здоров'я особи;
- в) злочин, який ставить у небезпеку життя особи.

Завдання 39. Відповідальність за зараження венеричною хворобою (ст. 133 КК) настає:

- а) у разі, коли винний знав про наявність в нього венеричної хвороби;
- б) у будь-якому разі;
- в) у разі, коли винний передбачав про наявність в нього венеричної хвороби.

Завдання 40. Задача. Гайтан, у стані алкогольного сп'яніння, зайшов у квартиру Довгої і, зламавши їй опір, зґвалтував. Довга пригрозила, що «посадить» Гайтана. Злякавшись погрози, останній сильно вдарив кулаком кілька разів Довгу по голові, внаслідок чого вона померла. Який злочин слід інкримінувати винному?

- а) зґвалтування (ст. 152 КК)
- б) зґвалтування та вбивство (ст. 152, 115 КК);
- в) умисне вбивство поєднане з зґвалтуванням (ст. 115 ч. 2. п. 10 КК).

Завдання 41. Спричинення легкого тілесного ушкодження можливо розцінювати як злочин:

- а) тільки якщо має місце умисна форма вини;
- б) якщо має місце необережна форма вини;
- в) діяння вчинюється як умисно, так й необережно.

Завдання 42. Загальна непрацездатність потерпілого при тілесному ушкодженні середньої тяжкості тягнеться:

- а) понад 21 день;
- б) понад 6 днів;
- в) понад 12 днів.

Завдання 43. Доведення до самогубства (ст. 120 КК) – це злочин з:

- а) тільки формальним складом;
- б) тільки матеріальним складом;
- в) як з формальним, так і з матеріальним складами.

Завдання 44. Суб'єкт незаконної лікувальної діяльності (ст. 138 КК) за видом є:

- а) загальним;
- б) спеціальним;
- в) може бути як загальним, так і спеціальним.

Завдання 45. Відповідальність за необережне вбивство (ст. 119 КК) настає з:

- а) 14-річного віку;
- б) 16-річного віку;
- в) 18-річного віку.

Завдання 46. Задача. Під час сварки п'яний Панченко побив свою дружину, яка мала 7-місячну вагітність, завдавши кількох ударів у живіт. У лікарні, куди доставили потерпілу, вона народила мертву дитину. Як оцінити дії Панченка?

- а) відсутність у його діях злочину;
- б) умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122 КК);
- в) умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК).

Завдання 47. Задача. Долгунов оточив грядку з цибулею оголеним дротом під напругою 220 вольт. Підліток Сергєєв торкнувся до дроту рукою і був смертельно травмований електрострумом. Дайте кримінально-правову оцінку діям Долгунова.

- а) необережне вбивство (ст. 119 КК);
- б) складу злочину немає;
- в) умисне вбивство з непрямым умислом (ст. 115 КК).

Завдання 48. Задача. Гулевич зустрічалась з Коперенком, від якого завагітніла. Коли постало питання про шлюб, Коперенко умовою його укладення поставив вимогу зробити аборт. На прохання Гулевич аборт їй зробила лікар-офтальмолог Пузик. Як кваліфікувати дії Пузика?

- а) за ст. 138 КК (незаконна лікувальна діяльність);
- б) за ст. 134 КК (незаконне проведення абортів);
- в) Пузик не підлягає кримінальній відповідальності.

Тема 4. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.

Завдання 1. Мотивом підміни дитини (ст. 148 КК) може бути:

- а) лише корисливі мотиви;
- б) помста;
- в) хуліганські спонування.

Завдання 2. Необхідною ознакою торгівлі людьми (ст. 149 КК) є:

- а) лише корисливий мотив;
- б) інша особиста зацікавленість;
- в) помста.

Завдання 3. Кримінальний закон України передбачає:

- а) викрадення тільки дорослої людини;
- б) викрадення тільки малолітньої особи;
- в) викрадення як дорослої, так і малолітньої особи.

Завдання 4. Суб'єктом незаконного поміщення в психіатричний заклад (ст. 151 КК) є:

- а) будь-яка особа;
- б) тільки службова особа психіатричного закладу;
- в) медик-психіатр, до обов'язків якого входить прийняття рішення про необхідність поміщення потерпілого у психіатричний заклад на лікування.

Завдання 5. Безпосереднім об'єктом незаконного позбавлення волі (ч. 1 ст. 146 КК) є:

- а) подвійним;
- б) не є подвійним;
- в) може бути як подвійним, так і ні.

Завдання 6. Задача. Романов програв у карти свою дружину Петрову. Петров примусив її займатися проституцією. Романов про це тільки здогадувався. Чи буде Романов притягнутий до кримінальної відповідальності за продаж дружини (ст. 149 КК):

- а) так, Романов буде притягнутий до кримінальної відповідальності за продаж дружини (ст. 149 КК);
- б) ні, Романов не буде притягнутий до кримінальної відповідальності за продаж дружини (ст. 149 КК);
- в) так, якщо дружина Романова не була згодна з таким рішенням чоловіка.

Завдання 7. Що є основним безпосереднім об'єктом незаконного позбавлення волі (ст. 146 КК)?

- а) здоров'я особи;

- б) честь та гідність особи;
- в) воля людини.

Завдання 8. Підміна дитини (ст. 148 КК) може вчинюватись:

- а) через необережність;
- б) тільки з прямим умислом;
- в) з будь-яким видом умислу.

Завдання 9. Потерпілими від експлуатації дітей (ст. 150 КК) можуть бути:

- а) діти віком до 18 років;
- б) діти 14-ти річного віку;
- в) діти 15-ти річного віку.

Завдання 10. Необхідною ознакою захоплення заручників (ст. 147 КК) є:

- а) спеціальна мета, яку переслідує винний;
- б) відсутність вищевказаної мети, а лише сам факт захоплення особи, як заручника;
- в) мета – позбавлення волі потерпілого.

Завдання 11. Чи може продаж людини (ст. 149 КК) бути вчинений з метою вилучення у потерпілого нирки?

- а) може, якщо особа не дає згоди на трансплантацію нирки;
- б) не може, бо такі дії охоплюються іншим складом злочину;
- в) може, незалежно від наявності чи відсутності згоди на це потерпілого.

Завдання 12. Задача. Слідчий завідомо незаконно затримав Р. Чи є в його діях ознаки незаконного позбавлення волі (ст. 146 КК)?

- а) так;
- б) ні;
- в) так, якщо його дії оскаржить Р.

Завдання 13. Хто розуміється під дитиною під час підміни дитини (ст. 148 КК)?

- а) дитина, яка не досягла 7-річного віку;
- б) немовля, яке батьки не повною мірою можуть ідентифікувати;
- в) немовля, яке батьки повною мірою можуть ідентифікувати.

Завдання 14. Якими є обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони експлуатації дітей (ст. 150 КК)?

- а) прямий та непрямий умисел, мотив та спеціальна мета;
- б) прямий умисел;
- в) прямий умисел та спеціальна мета.

Завдання 15. Задача. Суркова примушувала свою 8-річну доньку займатися жебрацтвом. Всі отримані гроші вона забирала собі. Дайте кримінально-правову оцінку діям Суркової.

- а) експлуатація дітей (ч. 2 ст. 150 КК);
- б) втягнення неповнолітньої у злочину діяльність (ст. 304 КК);
- в) експлуатація дитини (ч. 2 ст. 150 КК).

Тема 5. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

Завдання 1. Група осіб при зґвалтуванні (ст. 152 КК) у якості кваліфікуючої ознаки має місце у разі:

- а) коли є попередня змова співучасників;
- б) коли група осіб діяла за змовою з метою скоєння насильницького статевих акту з потерпілою особою;
- в) коли група мала на меті вступ у статевий акт кожного з них з різними потерпілими.

Завдання 2. Задача. Гайтан у стані алкогольного сп'яніння зайшов у квартиру Довгої і, зламавши її опір, зґвалтував. Довга пригрозила, що «посадить» Гайтана. Злякавшись погрози, останній сильно вдарив кулаком кілька разів Довгу по голові, внаслідок чого вона померла. Який злочин слід інкримінувати винному?

- а) зґвалтування (ст. 152 ч. 4 КК);
- б) зґвалтування та вбивство (ст. 152 ч. 1, 115 ч. 1 КК);
- в) умисне вбивство поєднане з зґвалтуванням (ст. 115 ч. 2 п. 10 КК).

Завдання 3. Розпусні дії щодо неповнолітнього, які передбачені ст. 156 КК, містять:

- а) скоєння статевих акту з неповнолітньою особою;
- б) скоєння статевих акту у присутності неповнолітнього;
- в) демонстрацію еротичних творів.

Завдання 4. Потерпілою особою при примушуванні до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК) може бути:

- а) тільки жінка;
- б) тільки чоловік;
- в) як чоловік, так і жінка.

Завдання 5. Повторність при зґвалтуванні (ст. 152 ч. 2 КК) утворюється:

- а) тільки тотожними злочинами;
- б) будь-якими злочинами, передбаченими розділом IV Особливої частини КК;
- в) будь-якими статевими злочинами, крім розбещення неповнолітніх.

Завдання 6. Зґвалтування (ст. 152 КК) передбачає:

- а) насильницькі статеві зносини з потерпілою особою;
- б) добровільний статевий акт з потерпілою особою;
- в) вступ у статеві стосунки з потерпілою шляхом обману.

Завдання 7. Особа, яка перешкоджає потерпілому чинити опір при зґвалтуванні, є:

- а) пособником;
- б) співвиконавцем;
- в) не є співвиконавцем зґвалтування.

Завдання 8. Задача. Зарубенко мешкав зі своєю подругою та її донькою Ганною 11-ти років. Погрожуючи не давати дівчинці їжу, Зарубенко примусив Ганну вступати з ним у статевий зв'язок. Кваліфікуйте дії Зарубенка.

- а) зґвалтування малолітньої (ч. 4 ст. 152 КК);
- б) статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст. 155 КК);
- в) розбещення малолітньої (ст. 156 ч. 2 КК);
- г) примушування до вступу у статевий зв'язок (ст. 154 КК).

Завдання 9. Зґвалтування слід вважати скоєним з використанням безпорадного стану потерпілої особи у випадках:

- а) коли вона за своїм фізичним та психічним станом не могла розуміти характеру скоєних з нею дій;
- б) коли вона була у стані алкогольного сп'яніння;
- в) коли вона хворіла будь-якою хворобою.

Завдання 10. Потерпілою особою при розбещенні неповнолітніх (ст. 156 КК) може бути особа, яка:

- а) не досягла 18-ти років;
- б) не досягла 16-ти років;
- в) не досягла 14-ти років.

Завдання 11. Потерпілою особою при зґвалтуванні (ст. 152 КК) є:

- а) тільки особа жіночої статі;
- б) особа будь-якої статі;
- в) особа тільки чоловічої статі.

Завдання 12. Під малолітньою особою при зґвалтуванні (ч. 4 ст. 152 КК) розуміється:

- а) особа до 14-річного віку;
- б) особа до 18-річного віку;
- в) особа до 10-річного віку.

Завдання 13. Під особливо тяжкими наслідками при зґвалтуванні (ч. 4 ст. 152 КК) розуміється:

- а) доведення потерпілої особи до самогубства;
- б) спричинення середньої тяжкості тілесного ушкодження;
- в) зараження потерпілої особи венеричною хворобою.

Завдання 14. Примушування до вступу у статевий зв'язок (ст. 154 КК) вчинюється:

- а) із застосуванням фізичного впливу;
- б) добровільно з боку потерпілої особи;
- в) із застосуванням психічного примусу.

Завдання 15. Задача. Азізов у стані алкогольного сп'яніння завів свою 10-річну дочку Раю в парк, де вступив з нею у статевий контакт. Рая опору не чинила. Внаслідок статевого акту їй було заподіяні легкі тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я. Кваліфікуйте дії Азізова.

- а) зґвалтування малолітньої (ст. 152 ч. 4 КК);
- б) статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, скоєні батьком (ч. 2 ст. 153 КК);
- в) розбещення неповнолітніх стосовно малолітньої та скоєне батьком (ч. 2 ст. 156 КК).

Завдання 16. У випадках, коли зґвалтування поєднане з насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом (ст.ст. 152, 153 КК), дії винного мають кваліфікуватись:

- а) за сукупністю цих злочинів (ст.ст. 152, 153 КК);
- б) тільки за ст. 153КК (насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом;
- в) тільки за ст. 152 КК (зґвалтування).

Завдання 17. Хто може бути потерпілим від сексуального насильства (ст. 153 КК)?

- а) тільки жінка;
- б) як жінка, так і чоловік;
- в) тільки чоловік.

Завдання 18. Задача. 14-ти річний Петро разом з 13-тирічним Романом вчинили зґвалтування Марії. Кваліфікуйте дії цих осіб.

- а) дії Петра слід кваліфікувати як зґвалтування, а Роман не буде притягатись до кримінальної відповідальності;
- б) дії Петра слід кваліфікувати як зґвалтування, вчинене групою осіб, а Роман не буде притягатись до кримінальної відповідальності;
- в) дії Петра та Романа слід кваліфікувати як зґвалтування вчинене групою осіб.

Завдання 19. Чим відрізняється згвалтування від сексуального насильства?

- а) суб'єктом;
- б) моментом закінчення злочину;
- в) способом вчинення злочину.

Завдання 20. Які дії не охоплюються примушуванням до вступу в статевий зв'язок?

- а) примушування до вступу в статевий зв'язок, поєднане з погрозою викрадення майна;
- б) примушування до вступу в статевий зв'язок з погрозою розголошення відомостей, що ображають честь потерпілої особи;
- в) примушування до вступу в статевий зв'язок з погрозою заподіяти тілесні ушкодження.

Завдання 21. Задача. 16-річний Т., для сексуального «виховання» своєї малолітньої сестри, здійснював при ній статеві акти зі своєю знайомою Н. Дайте кримінально-правову оцінку діям Т.:

- а) розбещення неповнолітньої (ст. 156 ч. 2 КК);
- б) хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК);
- в) складу злочину немає.

Тема 6. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Завдання 1. Формою вини при скоєнні кримінальних правопорушень проти виборчих прав громадян є:

- а) тільки прямий умисел;
- б) змішана форма вини;
- в) необережна форма вини.

Завдання 2. Потерпілими від ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК) можуть бути:

- а) тільки непрацездатні діти;
- б) тільки неповнолітні діти;
- в) як неповнолітні, так і непрацездатні діти.

Завдання 3. Задача. Під час голосування виборців на дільниці представник кандидата в народні депутати України Р. постійно заважав виборцям, намагаючись дізнатися за кого вони голосують. Кваліфікуйте дії Р.:

- а) порушення таємниці голосування (ст. 159 КК);
- б) перешкоджання здійсненню виборчого права (ст. 157 КК);
- в) складу злочину немає.

Завдання 4. Який мотив є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони грубого порушення законодавства про працю (ст. 172 КК):

- а) тільки корисливий;
- б) тільки особистий;
- в) будь-який мотив.

Завдання 5. Задача. Працівники поліції отримали інформацію, що С. зберігає у дома пістолет, але наступного дня він його продасть іншій особі. Тому, отримавши усну згоду заступника прокурора, вони провели обшук квартири, але нічого не знайшли. Чи будуть працівники поліції притягнуті до кримінальної відповідальності?

- а) вони будуть притягнуті до кримінальної відповідальності за порушення недоторканості житла (ст. 162 КК);
- б) вони не будуть притягнуті до кримінальної відповідальності;
- в) вони будуть притягнені до кримінальної відповідальності за перевищення влади (ст. 365 ч. 1 КК).

Завдання 6. Яким способом може бути вчинено перешкодження здійсненню виборчого права (ст. 157 КК)?

- а) тільки шляхом насильства;
- б) тільки шляхом обману;
- в) будь-яким шляхом.

Завдання 7. Хто може бути суб'єктом перешкодження здійсненню виборчого права (ст. 157 КК)?

- а) будь-яка особа;
- б) член виборчої комісії;
- в) службова особа.

Завдання 8. Злочини проти виборчих прав людини вчинюються:

- а) будь-якою особою;
- б) тільки службовою особою;
- в) особою, яка є членом виборчої комісії.

Завдання 9. Задача. Свитунов згідно рішення суду був зобов'язаний сплачувати аліменти на утримання своїх двох дітей. Протягом 4-х місяців він їх не сплачував, тому що кинув роботу на підприємстві, а працював за приватними угодами у різних громадян. Як кваліфікувати дії Свистунова?

- а) складу злочину немає;
- б) ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК);

в) Свистунова можна притягнути до кримінальної відповідальності за ст. 164 КК після попередження державним законодавцем про сплату аліментів.

Завдання 10. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 171 КК(перешкоджання законній професійній діяльності журналістів), виражається:

- а) у прямому умислі;
- б) у будь-якому виді умислу;
- в) у змішаній формі вини.

Завдання 11. Суб'єктом грубого порушення угоди про працю (ст. 173 КК) може бути:

- а) будь-яка особа;
- б) тільки службова особа підприємства, установи, організації незалежно від форми власності;
- в) як службова особа підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, так й уповноважена особа, яка уклала з працівником угоду про працю.

Завдання 12. Порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176 КК) може вчинюватись:

- а) тільки за корисливим мотивом;
- б) за будь-яким мотивом;
- в) лише за мотивом помста.

Завдання 13. Яка форма власності закладу охорони здоров'я повинна бути при порушенні права на безоплатну медичну допомогу (ст. 184 КК)?

- а) приватне та державне;
- б) державне чи комунальне;
- в) будь-яка форма власності.

Тема 8. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.

Завдання 1. Предметом контрабанди (ст. 201 КК) є:

- а) будь-які товари;
- б) будь-яка вогнепальна зброя;
- в) наркотичні засоби;
- г) отруйні речовини.

Завдання 2. Контрабанда (ст. 201 КК) вважається здійсненим злочином з моменту:

- а) переміщення певних предметів через митний кордон;
- б) під час митного огляду;
- в) начала переміщення певних предметів через митний кордон.

Завдання 3. Предметом злочину, передбаченого ст. 199 КК (Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту підроблених грошей) є:

- а) тільки національна валюта;

б) як національна, так і іноземна валюта;

в) банкноти, які вийшли з обороту.

Завдання 4. Склад злочину, передбаченого ст. 199 КК (Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотеї) має місце при:

а) виготовленні грошей з метою збуту;

б) самому факті виготовлення підроблених грошей;

в) при збуті грошей з грубою підробкою.

Завдання 5. Склад злочину, передбаченого ст. 212 КК (ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів), за видом є:

а) формальним;

б) відсічним;

в) матеріальним.

Завдання 6. Розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК) вчинюється:

а) тільки умисно;

б) з необережності;

в) лише з прямим умислом.

Завдання 7. Формою вини злочину, передбаченого ст. 212 КК (Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів) є:

а) необережність;

б) умисел (як прямий так і непрямий);

в) лише прямий умисел.

Завдання 8. Відповідальність за ст. 212 КК (Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів) може настати лише:

а) за сукупністю умов:

• несплати податків, зборів, які входять у систему оподаткування;

• об'єкт оподаткування, передбачений відповідним законом;

• платник податку, збору, визначений як такий відповідним законом;

• механізм справляння податків і зборів, їх ставка визначені законами про оподаткування;

б) за наявності хоча б однієї з вищевказаних умов;

в) за сукупністю умов:

- несплати податків, зборів, які входять у систему оподаткування;

- об'єкт оподаткування, передбачений відповідним законом;

Завдання 9. Суб'єктами ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів(ст.212 КК) можуть бути:

а) службові особи підприємства, установи, організації, незалежно від форм власності, на яких покладено обов'язок ведення бухгалтерського обліку;

б) керівник підприємства, установи, організації;

в) будь-яка службова особа;

г) лише приватна особа.

Завдання 10. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК) може бути вчинено шляхом:

а) лише приховування об'єктів оподаткування;

б) неподання документів, пов'язаних із їх обчисленням та сплатою до бюджетів чи державних цільових фондів;

в) лише при сукупності вищевказаних діянь.

Завдання 11. Під заниженням сум податків, зборів, інших обов'язкових платежів слід розуміти:

а) умисне неправильне обчислення тих їх сум, що підлягають сплаті до бюджетів чи державних цільових фондів при правильному відображенні об'єктів оподаткування при заниженні чи приховуванні останніх;

б) умисне неправильне обчислення тих їх сум, що підлягають сплаті до бюджетів чи державних цільових фондів при правильному відображенні об'єктів оподаткування без заниження чи приховування останніх;

в) вищевказане діяння (пункт б) вчинюється з необережною формою вини.

Завдання 12. Надання платником податків завідомо неправдивої інформації про наявність пільг з оподаткування чи з метою їх одержання за відсутності відповідних підстав слід кваліфікувати:

а) за ч. 1 ст. 222 КК (шахрайство з фінансовими ресурсами);

б) за ст. 212 КК (ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів);

в) за ст. 190 КК (шахрайство);

г) за ст. 192 КК (заподіяння майнової шкоди шляхом обману).

Завдання 13. *Така кваліфікуюча ознака злочину, передбаченого ст. 212 КК (Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів), як група осіб за попередньою змовою застосовується:*

а) лише в разі, коли в ньому брали участь як співвиконавці дві особи чи більше, які до вчинення діяння домовилися не сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі;

б) коли в ньому брали участь будь-які співучасники у кількості двох осіб чи більше, які до вчинення діяння домовилися не сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі;

в) коли в ньому брали участь як співвиконавці у кількості двох осіб чи більше, які під час вчинення діяння домовилися не сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі.

Завдання 14. *Склад злочину, передбачений ст. 212 КК (Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів), за видом є:*

а) формальним;

б) матеріальним;

в) формально-матеріальним;

г) відсичним.

Завдання 15. *Якщо метою незаконного переміщення предметів через митний кордон України було ухилення від сплати податків, зборів, скоєне слід кваліфікувати:*

а) за ст. 212(Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів), ст. 201 КК (Контрабанда);

б) лише за ст. 201 КК (Контрабанда);

в) лише за ст. 212 КК (Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів).

Завдання 16. *Умисну несплату декількома громадянами – фізичними особами податків, зборів, які повинні сплачувати їх сумісно, необхідно кваліфікувати:*

а) за ч. 2 ст. 212 КК (за ознакою вчинення за попередньою змовою групою осіб);

б) за ч. 1 ст. 212 КК.(Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів).

Завдання 17. *Кримінальна відповідальність за контрабанду(ст.201 КК) настає з:*

а) 14 років;

б) 16 років;

в) 18 років.

Завдання 18. Під переміщенням предметів поза митним контролем (ст. 201 КК – Контрабанда) слід розуміти:

а) їх переміщення через митний кордон поза місцем розташування митниці та поза часом здійснення митного оформлення (у сукупності вказаних ознак);

б) достатньо однієї вищевказаних ознак.

Завдання 19. Під групою осіб, як кваліфікуючої ознаки контрабанди (ч. 2 ст. 201 КК), слід розуміти:

а) дві чи більше особи, які спеціально об'єдналися для вчинення одного чи декількох незаконних переміщень предметів через митний контроль;

б) дві чи більше особи, які об'єдналися для вчинення як контрабанди, так і інших злочинів.

Завдання 20. У випадках коли предмети умисно ввозяться в Україну під виглядом транзиту через її територію, а фактично – з метою їх реалізації в Україні, такі дії утворюють склад злочину, передбаченого:

а) ст. 201 КК (Контрабанда);

б) складу злочину, передбаченого ст. 201 КК, немає;

в) є склад злочину, передбаченого ст. 201 КК, при певних умовах.

Завдання 21. Незаконне переміщення на територію України предметів контрабанди (ст. 201 КК), які виявлено під час митного контролю, утворює:

а) закінчений склад злочину;

б) замах на контрабанду;

в) готування до контрабанди;

г) склад злочину відсутній.

Завдання 22. Форма вини при вчиненні контрабанди (ст. 201 КК) може бути:

а) тільки у виді прямого умислу;

б) як у виді прямого, так і непрямого умислу;

в) необережність (у виді недбалості).

Завдання 23. Злочин, передбачений ч. 1 ст. 222 КК (Шахрайство з фінансовими ресурсами), вважається закінченим з моменту:

а) коли винній особі вдалося одержати субсидії, субвенції, дотації, кредити, пільги щодо податків;

б) надання винною особою завідомо неправдивої інформації незалежно від того, чи вдалося їй у такий спосіб одержати субсидії, субвенції, дотації, кредити, пільги щодо податків.

Завдання 24. Кримінальна відповідальність за ч. 1 ст. 209 КК (Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом) настає у випадку:

а) вчинення хоча б однієї з таких дій, що передували легалізації доходів;

б) вчинення вищевказаних дій у сукупності.

Завдання 25. Місце одержання коштів внаслідок вчинення злочину – на території України чи за її межами:

а) для кваліфікації значення не має;

б) для кваліфікації має значення.

Завдання 26. Під збутом підроблених грошей чи державних цінних паперів (ст. 199 КК) розуміється:

а) будь-яка форма їх відчуження;

б) лише їх продаж;

в) використання їх як засобу платежу.

Завдання 27. Виготовлення підроблених грошей, державних цінних паперів може бути кваліфіковано за ст. 199 КК:

а) лише за наявності в діях винної особи мети збуту;

б) при наявності саме факту їх виготовлення;

в) лише при наявності їх збуту після виготовлення.

Завдання 28. Передача підроблених грошей в борг і в рахунок покриття боргу, програш в азартних іграх:

а) охоплюється поняттям збуту підроблених грошей чи державних цінних паперів;

б) не охоплюється вищевказаним поняттям.

Завдання 29. Фальшивомонетництво (ст. 199 КК) є закінченим злочином з моменту:

а) лише збуту підроблених грошей;

б) виготовлення з метою збуту, а так само збуту хоча б одного грошового знака чи державного цінного паперу.

Завдання 30. У тих випадках, коли очевидна невідповідність грошового знака справжнім виключає його участь в обігу, такі дії мають кваліфікуватись:

а) як шахрайство (ст. 190 КК);

б) як фальшивомонетництво (ст. 199 КК);

в) складу злочину не містять.

Завдання 31. Заволодіння особою внаслідок збуту підроблених грошей майном додаткової кваліфікації за статтями, які передбачають відповідальність за викрадення цього майна:

а) потребує;

б) не потребує.

Завдання 32. Чи може визнаватись обріз гладко ствольної мисливської зброї предметом контрабанди (ст. 201 КК Контрабанда)?

- а) так, може;
- б) ні не може;
- в) так, може, але тільки нарізної мисливської зброї.

Завдання 33. Предметом контрабанди (ст. 201 КК Контрабанда) може бути:

- а) будь-який товар у великих розмірах;
- б) будь-який товар незалежно від розміру;
- в) культурні цінності, зброя та боєприпаси.

Завдання 34. Відповідальність за ст. 233 КК (Незаконна приватизація державного, комунального майна) настає стосовно:

- а) лише державного та комунального майна;
- б) лише приватного майна;
- в) як державного, так й комунального, так й приватного майна.

Тема 9. Кримінальні правопорушення проти довілля.

Завдання 1. Суб'єктом злочину проти довілля може бути:

- а) тільки службова особа;
- б) як службова, так і приватна особа;
- в) тільки приватна особа.

Завдання 2. Більшість диспозицій статей розділу VIII Особливої частини КК є:

- а) бланкетними;
- б) простими;
- в) відсилочними.

Завдання 3. Під загибеллю людей (ст.ст.236,237, ч. 2 ст.ст.238–243, ч. 2 ст. 245, ч. 2 ст. 253 КК) треба розуміти:

- а) смерть двох осіб;
- б) смерть однієї особи;
- в) смерть більше двох осіб.

Завдання 4. Відповідальність за ст. 236 КК (Порушення правил екологічної безпеки) настає за умови, що воно спричинило екологічне забруднення:

- а) значних територій;
- б) будь-яких територій;
- в) територій, які виходять за межі України.

Завдання 5. Незаконною порубка дерев і чагарників (ст. 246 КК) визнається, якщо вона вчинена:

- а) лише у разі відсутності відповідного дозволу;

- б) за дозволом, виданим із порушенням чинного законодавства;
- в) незалежно від наявності дозволу порубка є незаконною.

Завдання 6. Порубка дерев і чагарників (ст. 246 КК) на території, не віднесених до лісового фонду:

- а) не тягне відповідальності за ст. 246 КК;
- б) тягне кримінальну відповідальність за ст. 246 КК
- в) не тягне відповідальності за ст. 246 КК, але за наявності відповідних підстав, дії можуть бути кваліфіковані, як крадіжка, самоуправство.

Завдання 7. Кримінальна відповідальність за полювання (ст. 248 КК), незаконність якого полягає в порушенні встановлених правил, настає лише за умови:

- а) заподіяння істотної шкоди;
- б) у будь-якому випадку;
- в) при відсутності заподіяння істотної шкоди.

Завдання 8. За незаконне полювання (ст. 248 КК) в заповідниках, кримінальна відповідальність настає:

- а) при відсутності шкідливих наслідків;
- б) лише при умові настання шкідливих наслідків;
- в) у будь-якому випадку.

Завдання 9. Незаконне полювання (ст. 248 КК) вважається вчиненим із використанням транспортних засобів, коли такий засіб було застосовано:

- а) для вистежування, переслідування, добування звірів і птахів;
- б) з будь-якою метою;
- в) лише для добування звірів і птахів, тобто коли звірів птахи вбиваються у заборонений час.

Завдання 10. Незаконним вважається рибний промисел (ст. 249 КК):

- а) заборонених знарядь лову, з перевищенням установлених лімітів і норм вилову, при умові сукупності вказаних ознак;
- б) при умові будь-якої з однієї з вищевказаних ознак;
- в) при відсутності вищевказаних ознак;
- г) без належного на те дозволу, у недозволених місцях.

Завдання 11. У справах про лісопорушення розмір заподіяної шкоди обчислюється:

- а) за відповідними таксами;
- б) у відповідності із цінністю породи дерева;
- в) в залежності від кількості дерева;

Завдання 12. Термін «забруднення» та «псування», які надані в диспозиції ч. 1 ст. 239 КК (Забруднення або псування земель), вказують:

- а) на зміст і характер злочинного діяння;
- б) на діяння, суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок між ними;
- в) на суспільно небезпечні наслідки.

Завдання 13. Предметом злочину, передбаченого ст. 240 КК (Порушення правил охорони надр), є:

- а) корисні копалини в природному стані;
- б) корисні копалини, після їх видобування та обробки;
- в) корисні копалини як в природному стані, так і після видобування та обробки.

Завдання 14. Чи віднесене місце вчинення злочину, передбаченого ст. 243 КК (Забруднення моря), до обов'язкових ознак об'єктивної сторони?

- а) так, це повинен бути морський простір в межах кордонів та нейтральних вод;
- б) так, це морський простір у межах кордонів України;
- в) так, це морський простір у межах вод виключної морської економічної зони України.

Завдання 15. Приховування відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (ст. 238 КК) означає:

- а) неповідомлення будь-якої інформації про екологічний стан та захворюваність населення належним адресантам;
- б) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення такої інформації;
- в) неповідомлення, несвоєчасне повідомлення або повідомлення завідомо неправдивої інформації про забруднення, що становить реальну загрозу для здоров'я людей та навколишнього середовища.

Завдання 16. Умисне знищення зелених насаджень вздовж залізниці, яке сталося під час випалювання стерні на полях, потрібно кваліфікувати:

- а) ч. 1 ст. 245 КК (знищення зелених насаджень вздовж залізниці);
- б) ч. 2 ст. 252 КК (умисне пошкодження, шляхом підпалу території, взятої під охорону держави);
- в) ч. 2 ст. 194 КК (умисне знищення, шляхом підпалу чужого майна у великих розмірах).

Завдання 17. Приховування відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (ст. 238 КК) означає:

- а) неповідомлення будь-якої інформації про екологічний стан та захворюваність населення належним адресантам;

б) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення такої інформації;

в) неповідомлення, несвоєчасне повідомлення або повідомлення завідомо неправдивої інформації про забруднення, що становить реальну загрозу для здоров'я людей та навколишнього середовища.

Завдання 18. Термін «забруднення» та «псування», які надані в диспозиції ч. 1 ст. 239 КК (Забруднення або псування земель), вказують:

а) на зміст і характер злочинного діяння;

б) на діяння, суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок між ними;

в) на суспільно небезпечні наслідки.

Завдання 19. Предметом злочину, передбаченого ст. 240 КК (Порушення правил охорони надр), є:

а) корисні копалини в природному стані;

б) корисні копалини, після їх видобування та обробки;

в) корисні копалини як в природному стані, так і після видобування та обробки.

Завдання 20. Чи віднесене місце вчинення злочину, передбаченого ст. 243 КК (Забруднення моря), до обов'язкових ознак об'єктивної сторони?

а) так, це повинен бути морський простір в межах кордонів та нейтральних вод;

б) так, це морський простір у межах кордонів України;

в) так, це морський простір у межах вод виключної морської економічної зони України.

Завдання 21. Приховування відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (ст. 238 КК) означає:

а) неповідомлення будь-якої інформації про екологічний стан та захворюваність населення належним адресантам;

б) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення такої інформації;

в) неповідомлення, несвоєчасне повідомлення або повідомлення завідомо неправдивої інформації про забруднення, що становить реальну загрозу для здоров'я людей та навколишнього середовища.

Завдання 22. Умисне знищення зелених насаджень вздовж залізниці, яке сталось під час випалювання стерні на полях, потрібно кваліфікувати:

а) ч. 1 ст. 245 КК (знищення зелених насаджень вздовж залізниці);

б) ч. 2 ст. 252 КК (умисне пошкодження, шляхом підпалу території, взятої під охорону держави);

в) ч. 2. ст. 194 КК (умисне знищення, шляхом підпалу чужого майна у великих розмірах).

Тема 10. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Завдання 1. Наявність банди передбачає наступні ознаки:

- а) лише озброєність;
- б) озброєність, згуртованість і стійкість;
- в) озброєність і згуртованість;
- г) згуртованість і стійкість.

Завдання 2. Організатор банди притягується до кримінальної відповідальності:

- а) за правилом кваліфікації організатора;
- б) за правилом кваліфікації виконавця;
- в) за обома правилами.

Завдання 3. Створення злочинної організації (ст. 255 КК) переслідує мету:

- а) вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину;
- б) вчинення будь-якого злочину;
- в) вчинення будь-якого кримінального правопорушення.

Завдання 4. Під викраданням вогнепальної зброї, боєприпасів (ст. 262 КК) розуміється:

- а) лише крадіжка;
- б) як крадіжка, так і грабіж;
- в) лише грабіж.

Завдання 5. Зберігання холодної зброї:

- а) створює склад злочину;
- б) не створює складу злочину;
- в) не створює складу злочину, лише при умові, якщо особа має дозвіл на її зберігання.

Завдання 6. До вогнепальної зброї, як предмета злочинів (ст.ст. 262, 263 КК) відноситься:

- а) пневматична зброя;
- б) спортивна зброя;
- в) гладкоствольна мисливська зброя.

Завдання 7. Об'єктивна сторона незаконного поводження з холодною зброєю (ст. 263 КК) виражається:

- а) у носінні, виготовленні, ремонті, збуті;
- б) у носінні та збуті;
- в) у виготовленні, ремонті, збуті.

Завдання 8. За незаконне поводження зі зброєю (ст. 263 КК) законом:

- а) передбачається звільнення від кримінальної відповідальності, за наявності певних умов;
- б) не передбачається спеціальний вид звільнення;
- в) передбачається звільнення від кримінальної відповідальності, стосовно лише вогнепальної зброї.

Завдання 9. Основною, характерною ознакою зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв та радіоактивних матеріалів є їх призначення:

- а) ураження живої цілі;
- б) знищення чи пошкодження оточуючого середовища;
- в) все вищевказане.

Завдання 10. Зброя, вибухові пристрої, вибухові речовини можуть бути:

- а) виготовлені лише серійним, промисловим способом;
- б) як саморобними, так і виготовлені промисловим способом;
- в) лише переробленими.

Завдання 11. До вогнепальної зброї, яка є предметом злочинів, передбачених ст.ст. 262–264 (ст. 262 КК Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем; ст. 263 КК Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами; ст. 264 КК Недбале зберігання вогнепальної зброї або боєприпасів), 410 КК (Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем) належать:

- а) усі види бойової, спортивної, нарізної мисливської зброї;
- б) лише усі види бойової зброї;
- в) як бойова, так і нарізна мисливська зброя.

Тема 11. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.

Завдання 1. Що є безпосереднім основним об'єктом злочину порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК)?

- а) життя і здоров'я робітників;
- б) безпека виробництва;
- в) громадська безпека.

Завдання 2. Які ознаки об'єктивної сторони порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК)?

- а) діяння, час вчинення злочину, наслідки, причинний зв'язок
- б) діяння чи бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок
- в) діяння, наслідки, причинний зв'язок, місце вчинення злочину

Завдання 3. Хто не може бути суб'єктом порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК)?

- а) директор підприємства;
- б) приватний підприємець;
- в) бухгалтер.

Завдання 4. Які ознаки об'єктивної сторони порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК) є обов'язковими?

- а) діяння, час вчинення злочину, наслідки, причинний зв'язок місце вчинення злочину;
- б) дія чи бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок спосіб вчинення злочину;
- в) діяння, наслідки, причинний зв'язок, місце вчинення злочину.

Завдання 5. Хто не може бути суб'єктом порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК)?

- а) 17 річна особа;
- б) 18 річна особа;
- в) службова особа.

Завдання 6. Хто не може бути потерпілим при порушенні правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК)?

- а) особа, яка не має відношення до виробництва чи підприємництва;
- б) особа, яка має відношення до виробництва чи підприємництва;
- в) особа, яка сама порушила ці правила безпеки.

Завдання 7. З якою формою вини порушуються правила безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК)?

- а) з умисною;
- б) з необережною;
- в) зі змішаною формою вини.

Завдання 8. Які наслідки не охоплюються тяжкими наслідками при порушенні правил ядерної або радіаційної безпеки (ч. 2 ст. 274 КК)?

- а) завдання середньої тяжкості тілесного ушкодження особі;
- б) велика матеріальна шкода, завдана підприємству;

в) тривалий простій підприємства.

Завдання 9. Які наслідки не охоплюються завданням шкоди здоров'ю потерпілого при порушенні правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ч. 1 ст. 272 КК)?

а) завдання особі умисного легкого тілесного ушкодження без короточасного розладу здоров'я (ч. 1 ст. 125 КК);

б) завдання особі умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження (ст. 122 КК);

в) завдання особі умисного легкого тілесного ушкодження з незначною втраченою працездатності (ч. 2 ст. 125 КК).

Завдання 10. Що не може бути предметом порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель та споруд (ст. 275 КК)?

а) міст;

б) бензин;

в) виловлена, але не перероблена риба.

Завдання 11. Задача. П., працюючи інженером СТО, під час виконання робіт в оглядовій ямі, нехтуючи наявністю пально-мастильних матеріалів, запалив сірники, через що виникла пожежа, внаслідок якої В., який знаходився поруч, отримав середньої тяжкості тілесне ушкодження. Кваліфікуйте дії П.

а) дії особи слід кваліфікувати як порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ч. 1 ст. 272 КК) і як службова недбалість (ч. 1 ст. 367 КК);

б) дії особи слід кваліфікувати як порушення встановленим законодавством вимог пожежної безпеки (ч. 1 ст. 270 КК) і як службова недбалість (ч. 1 ст. 367 КК);

в) дії особи слід кваліфікувати як службова недбалість (ч. 1 ст. 367 КК).

Завдання 12. Хто не може бути суб'єктом порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК)?

а) директор підприємства;

б) приватний підприємець;

в) бухгалтер.

Завдання 13. Які ознаки об'єктивної сторони порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК) є обов'язковими?

а) діяння, час вчинення злочину, наслідки, причинний зв'язок, місце вчинення злочину;

б) дія чи бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок спосіб вчинення злочину;

в) діяння, наслідки, причинний зв'язок, місце вчинення злочину.

Тема 12. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Завдання 1. Чи віднесені маломірні судна (човни, байдарки, яхти) до водного транспорту у розумінні ст. 276 КК (Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту)?

а) так, віднесені маломірні судна (човни, байдарки, яхти) до водного транспорту у розумінні ст. 276 КК;

б) ні, не віднесені маломірні судна (човни, байдарки, яхти) до водного транспорту у розумінні ст. 276 КК;

в) так, за умови наявності двигуна.

Завдання 2. Предметом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 279 (Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства), можуть бути:

а) автобус із пасажирами на аеродромі;

б) пасажирський потяг;

в) річковий порт.

Завдання 3. Способом примушування працівника транспорту до невиконання службових обов'язків (ст. 280 КК) є:

а) вбивство працівника;

б) підкуп працівника;

в) знищення майна рідної сестри працівника.

Завдання 4. Задача. Водій Гунько порушив правила проїзду перехрестя, внаслідок чого 15 пасажирів автобуса, з яким зіткнувся його автомобіль, отримали легкі тілесні ушкодження. Кваліфікуйте дії Гунька:

а) ч. 1 ст. 286 КК, (Порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту особами, які керують транспортні засобами);

б) ч. 1 ст. 125 КК або ч. 2 ст. 125 КК (Умисне легке тілесне ушкодження) в залежності від наслідків;

в) будь-який склад злочину в діях Гунька відсутній.

Завдання 5. Задача. 17-річний Філенко без дозволу взяв автомобіль, що належав батькові, і під час руху смертельно травмував пішохода. Як кваліфікувати його дії?

а) ч. 1 ст. 119 КК (необережне вбивство);

б) ч. 2 ст. 286 КК (порушення правил безпеки руху, що спричинило смерть потерпілого);

в) має місце сукупність вищевказаних злочинів.

Завдання 6. Що не віднесено до предмета злочину, передбаченого ст. 292 КК (Пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів)?

- а) насосні станції нафтоперекачки;
- б) телефонні лінії спеціального призначення;
- в) цистерни для перевозки нафти.

Завдання 7. При недоброякісному ремонті транспортних засобів, колій, споруд на них, засобів сигналізації та зв'язку (ст. 276 КК) предметом злочину може бути:

- а) лише такі механізми та обладнання, яке забезпечує безпеку руху та експлуатації транспортних засобів;
- б) будь-які механізми та обладнання.

Завдання 8. Якщо примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків (ст. 280 КК), вчиняє службова особа щодо своїх підлеглих, то скоєне кваліфікується таким чином:

- а) лише за ст. 280 КК (примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків);
- б) за сукупністю ст.ст. 280, 364 КК;
- в) лише за ст. 364 КК (зловживання службовим становищем).

Завдання 9. Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 281 КК (Порушення правил повітряних польотів) може бути:

- а) будь-яка особа;
- б) пілот або член екіпажу повітряного судна, який не є працівником повітряного транспорту;
- в) пілот або член екіпажу повітряного судна, який є працівником повітряного транспорту.

Завдання 10. Предметом злочину, передбаченого ст. 292 КК (Пошкодження об'єктів магістральних, нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів), може бути:

- а) водопроводи;
- б) каналізаційні мережі;
- в) меліоративні мережі;
- г) газопроводи, які є непридатними для функціонування;
- д) відводи від магістральних газопроводів.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.

Завдання 1. Вік кримінальної відповідальності за хуліганство (ст. 296 КК) становить:

- а) 14 років;
- б) 16 років;
- в) 18 років.

Завдання 2. Під особливою зухвалістю як ознаки хуліганства (ст. 296 КК) розуміється:

а) вираз своїми діями явної неповаги до суспільства, супроводжується насильством з заподіянням тілесних ушкоджень або знущання над особою, яке тривалий час і вперто не припинялось (при наявності всіх вищевказаних ознак в суспільстві);

б) достатньо однієї з вищевказаних ознак;

в) дії, що супроводжувались проявом безсоромності, знущання над хворими, старими, особами, які знаходяться у безпорадному стані.

Завдання 3. Опір працівнику поліції, вчинений щодо особи, яка клала край хуліганським діям (ст. 296 КК), охоплюється:

а) складом хуліганства;

б) потребує додаткової кваліфікації за іншими статтями КК;

в) складу злочину не містить.

Завдання 4. Опір працівнику поліції, вчинений після припинення хуліганських дій (ст. 296 КК), підлягає кваліфікації:

а) лише за хуліганство (ст. 296 КК);

б) за сукупністю злочинів (ст.ст. 296, 342 КК);

в) за злочин проти здоров'я особи.

Завдання 5. За ч. 3 ст. 296 КК (Хуліганство) дрібне хуліганство, пов'язане з опором працівнику поліції, повинне кваліфікуватися:

а) має кваліфікуватись за ч. 3 ст. 296 КК;

б) не може кваліфікуватись за ч. 3 ст. 296 КК.

Завдання 6. Кваліфікуюча ознака хуліганства, яка передбачена ч. 2 ст. 296 КК, передбачає:

а) попередню змову учасників групи;

б) відсутність попередньої змови учасників групи;

в) згуртованість учасників групи.

Завдання 7. Необережне вбивство (ст. 119 КК), вчинене під час хуліганства (ст. 296 КК), треба кваліфікувати:

а) за сукупністю вказаних злочинів (ст.ст. 119, 296 КК);

б) лише за необережне вбивство (ст. 119 КК);

в) скоєне охоплюється складом хуліганства і не потребує додаткової кваліфікації (ст. 296 КК).

Завдання 8. Застосування або спроба застосування предметів, підібраних на місці злочину:

а) не можуть бути підставою для кваліфікації дій за ч. 4 ст. 296 КК (Хуліганство за ознакою застосування предметів спеціально пристосованих або заздалегідь заготовлених для нанесення тілесних ушкоджень);

б) можуть бути підставою для кваліфікації дій за ч. 4 ст. 296 КК (Хуліганство за вищевказаною ознакою).

Завдання 9. Хуліганські дії (ст. 296 КК), що супроводжувались погрозою вбивством, належить кваліфікувати:

- а) тільки за відповідною частиною ст. 296 КК (Хуліганство);
- б) за сукупністю вказаних злочинів (ст.ст. 296, 129 КК);
- в) скоєне охоплюється ст. 129 КК (Погроза вбивством) і не потребує додаткової кваліфікації.

Завдання 10. Хуліганські дії (ст. 296 КК), що супроводжувались заподіянням побойв (ст. 126 КК) належить кваліфікувати:

- а) за сукупністю вказаних злочинів (ст.ст. 296, 126 КК);
- б) охоплюється ст. 126 КК (Побой та мордування) і вчинене не потребує додаткової кваліфікації;
- в) за ст. 296 КК (Хуліганство).

Завдання 11. Хуліганські дії (ст. 296 КК), що супроводжувались заподіянням умисних тяжких тілесних ушкоджень (ст. 121 КК), належить кваліфікувати:

- а) за сукупністю вказаних злочинів (ст.ст. 296, 121 КК);
- б) лише за ст. 121 КК (Умисне тяжке тілесне ушкодження);
- в) лише за ст. 296 КК (Хуліганство).

Завдання 12. Формою вини при вчиненні хуліганства (ст. 296 КК) є:

- а) необережність;
- б) лише прямий умисел;
- в) як прямий, так і непрямий умисел;
- г) змішана форма вини.

Завдання 13. Хуліганські дії (ст. 296 КК), що супроводжувались заподіянням умисних чи необережних тілесних ушкоджень середньої тяжкості (ст.ст. 122, 128 КК) слід кваліфікувати:

- а) за сукупністю вказаних злочинів;(ст.ст. 296, 122 КК);
- б) лише за ст. 296 КК (Хуліганство);
- в) лише за відповідними статтями – ст. 122 КК чи ст. 128 КК (Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, необережне середньої тяжкості тілесне ушкодження).

Завдання 14. Хуліганські дії (ст. 296 КК), що супроводжувались пошкодженням чужого майна (ст. 194 КК) без обтяжуючих обставин, слід кваліфікувати:

- а) лише за ст. 296 КК (Хуліганство);
- б) за сукупністю вказаних злочинів (ст.ст. 296, 194 КК);
- в) за ст. 194 КК (Умисне знищення або пошкодження чужого майна).

Завдання 15. Хуліганські дії (ст. 296 КК), що супроводжувались заподіянням побоїв (ст. 126 КК), вчинених в сім'ї, квартирі відносно родичів, знайомих і викликані неправильними діями потерпілих, повинні кваліфікуватись:

- а) за ст. 126 КК (побої);
- б) за ст. 296 КК (хуліганство);
- в) за сукупністю вищевказаних злочинів (ст.ст. 126, 296 КК).

Завдання 16. Дії, що супроводжувались заподіянням умисних легких тілесних ушкоджень (ст. 125 КК) з короткочасним розладом здоров'я, вчинені в сім'ї, квартирі відносно родичів, знайомих і викликані особистими неприязними відносинами, слід кваліфікувати:

- а) лише за ст. 296 КК (Хуліганство);
- б) лише за ст. 125 КК (умисне легке тілесне ушкодження з короткочасним розладом здоров'я);
- в) за сукупністю вказаних злочинів (ст.ст. 296, 125 КК).

Завдання 17. Організатор масових заворушень (ст. 294 КК) несе відповідальність за правилами кваліфікації дій:

- а) виконавця;
- б) організатора;
- в) підбурювача.

Завдання 18. Склад злочину, передбачений ст. 294 КК (Масові заворушення), за видом є:

- а) матеріальним;
- б) формальним;
- в) відсічним.

Завдання 19. Групове порушення громадського порядку (ст. 293 КК) передбачає наявність групи у кількості:

- а) більше двох осіб;
- б) 10 та більше осіб;
- в) десятки та сотні осіб;
- г) більше трьох осіб.

Завдання 20. Знуцання над тваринами, вчинене з хуліганських мотивів, слід кваліфікувати:

- а) за ст. 296 КК (хуліганство);
- б) за ст. 299 КК (жорстоке поводження з тваринами);
- в) за сукупністю вказаних злочинів (ст.ст. 296, 299 КК.)

Завдання 21. Предметом злочину, передбаченого ст. 299 КК (Жорстоке поводження з тваринами), може бути:

- а) будь які тварини;
- б) тварини, що відносяться до хребетних;
- в) лише ссавці.

Завдання 22. Ч. 2 ст. 299 КК (Жорстоке поводження з тваринами) застосовується, якщо потерпілий є:

- а) неповнолітнім;
- б) малолітнім;
- в) будь-якого віку.

Завдання 23. Віком кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 304 КК (Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність) є:

- а) 16 років;
- б) 18 років;
- в) 14 років.

Завдання 24. Дії дорослого, який втягнув у крадіжку (ст. 185 КК) неповнолітнього (при цьому дорослий не є співвиконавцем) кваліфікуються:

а) за ст. 304 КК (Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність) та за ст.ст. 27 КК (Види співучасті) та 185 КК (Крадіжка);

б) лише за ст. 304 КК (Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність);

в) лише за ст.ст. 27 та 185 КК.

Завдання 25. Формою вини при втягненні неповнолітнього у злочинну діяльність може бути:

- а) лише прямий умисел;
- б) як прямий так і непрямий умисел; л
- в) необережність.

Завдання 26. Кримінальній відповідальності за ст. 304 КК (Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність) підлягає особа, яка:

а) не знала про неповнолітній вік втягнуваного, але за обставинами справи повинна була або могла про це знати;

б) лише особа, яка достовірно знала про неповнолітній вік втягнуваного.

Завдання 27. Злочин, передбачений ст. 304 КК (Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність), вважається закінченим з моменту:

а) здійснення винною особою дій, спрямованих на втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність;

б) скоєння неповнолітнім злочину, у скоєння якого його втягнув дорослий.

Завдання 28. Втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність (ст. 304 КК) службовою особою кваліфікується:

а) лише за ст. 304 КК (Втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність);

б) за сукупністю злочинів, передбачених ст. 304 КК та ст. 364 КК чи ст. 365 КК;

в) лише за ст. 364 КК (Зловживання владою або службовим становищем) чи за ст. 365 КК (Перевищення влади або службових повноважень).

Завдання 29. Коли неповнолітній добровільно відмовився від вчинення злочину або не закінчив його, винна доросла особа несе відповідальність:

а) за втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність (ст. 304 КК) і за співучасть у незакінченому злочині (ст. 26 КК);

б) лише за втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність (ст. 304 КК).

Завдання 30. Ч. 1 ст. 296 КК (Хуліганство) застосовується:

а) лише при настанні тяжких наслідків;

б) при настанні особливо тяжких наслідків;

в) при відсутності наслідків.

Тема 14. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

Завдання 1. Під незаконним виробництвом наркотичних засобів, психотропних речовин (ст. 307 КК) слід розуміти:

а) рафінування та екстракцію, в результаті яких одержуються наркотичні засоби, психотропні речовини;

б) дії, пов'язані з незаконним одержанням нарковмісної сировини з рослин, які їх містять.

Завдання 2. Придбання наркотичних засобів або психотропних речовин за виданим рецептом:

а) визнається законним;

б) визнається незаконним;

в) скоєне кваліфікується за ст. 319 КК (незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин).

Завдання 3. Необхідною ознакою незаконного перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів (ст. 307 КК) є:

а) використання будь-якого транспортного засобу;

б) використання лише автомобілів;

в) використання транспортного засобу не є необхідною ознакою вищевказаного злочину.

Завдання 4. У випадках, коли нарковмісний засіб, психотропну речовину або їх аналоги було одночасно виготовлено і для особистого вживання і для збуту, вчинене кваліфікується:

а) за ст. 309 КК (Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту);

б) за ст. 307 КК (Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів);

в) за сукупністю злочинів, передбачених ст.ст. 307, 309 КК.

Завдання 5. Під незаконним збутом нарковмісних засобів, прекурсорів, психотропних речовин або їх аналогів, прекурсорів потрібно розуміти:

а) будь-які оплатні чи безоплатні форми їх реалізації всупереч закону;

б) лише оплатні форми їх реалізації;

в) обопільне введення ін'єкцій нарковмісного засобу, психотропної речовини чи їх аналогів особами, які їх придбали за спільні кошти.

Завдання 6. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів і незаконне перевезення або пересилання їх за межі території України необхідно кваліфікувати:

а) за ст. 305 КК (Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів);

б) за сукупністю злочинів, передбачених ст. 307 КК чи ст. 309 КК, і як контрабанду за ст. 305 КК;

в) за ст. 309 КК (Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту); чи ст. 307 КК (Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів).

Завдання 7. Відповідальність за ст. 314 КК (незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів) настає, коли в організм іншої особи було введено наркотичний засіб, психотропну речовину чи їх аналоги:

а) проти її волі будь-яким способом;

б) за її бажанням будь-яким способом.

Завдання 8. Злочин, передбачений ст. 314 КК (незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів) вважається закінченим з моменту:

- а) спричинення шкоди здоров'ю особи;
- б) введення наркотичних засобів, психотропних речовин.

Завдання 9. Під незаконним публічним вживанням наркотичних засобів (ст. 316 КК) слід розуміти:

- а) вживання їх таємним способом;
- б) вживання їх відкритим способом;
- в) вживання їх демонстративно, очевидним для інших осіб.

Завдання 10. Для відповідальності за вживання наркотичних засобів групою осіб (ст. 316 КК):

- а) не має значення, вживали її учасники наркотики при інших особах чи в їх відсутності;
- б) має значення, вживали її учасники наркотики при інших особах чи в їх відсутності.

Завдання 11. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 317 КК (Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів) характеризується виною:

- а) у виді прямого умислу;
- б) у виді як прямого, так і непрямого умислу.

Завдання 12. Злочин, передбачений ст. 317 КК (Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів) має місце у випадку:

- а) надання будь-якого приміщення для вищевказаних цілей;
- б) надання приміщення для отримання прибутку для сплати комунальних послуг.

Завдання 13. Під місцями для незаконного вживання, виробництва та виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів розуміються:

- а) лише житлові приміщення;
- б) як житлові, так і нежитлові приміщення за умови, що вони призначені для використання з метою вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Завдання 14. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК) може бути вчинено:

- а) лише умисно;
- б) як умисно, так і необережно;
- в) зі змішаною формою вини.

Завдання 15. Відповідальність за ст. 320 КК (Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів) несуть:

- а) лише службові особи;
- б) будь-які особи;
- в) як службові, так інші особи, які у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків повинні додержуватись зазначених правил.

Завдання 16. Незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту (ст. 309 КК) в невеликих розмірах є:

- а) адміністративним правопорушенням;
- б) злочином;
- в) кримінальним проступком.

Завдання 17. Відповідальність за злочин, передбачена ст. 305 КК (Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів), настає з:

- а) 14 років;
- б) 16 років;
- в) 18 років.

Завдання 18. Поняття великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів визначається:

- а) експертами;
- б) працівниками правоохоронних органів;
- в) спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я.

Завдання 19. Склад злочину, передбачений ст. 310 КК (Посів або вирощування снотворного маку чи конопель) за видом є:

- а) формальним;
- б) матеріальним;
- в) відсічним.

Завдання 20. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого статтею 317 КК (Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів) може виражатися:

- а) лише в організації або утриманні місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів;
- б) як в організації так і в утриманні вищевказаних місць, так і в наданні приміщень з зазначеною метою;

в) лише в наданні приміщень.

Завдання 21. У якості кваліфікуючої ознаки ч. 2 ст. 316 КК (Незаконне публічне вживання наркотичних засобів) передбачас:

- а) повторність злочинів;
- б) спеціальний рецидив злочинів.

Тема 15. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, забезпечення призову та мобілізації.

Завдання 1. Розголошення державної таємниці (ч. 1 ст. 328 КК) вважається закінченим злочином:

- а) з моменту розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, тобто, коли вони стали відомі сторонній особі;
- б) з моменту, коли відомості, що становлять державну таємницю, стали відомі багатьом людям;
- в) коли відомості, що становлять державну таємницю, використовуються на шкоду інтересам України.

Завдання 2. Хто, зокрема, є суб'єктом розголошення державної таємниці (ст. 328 КК)?

- а) будь-яка особа;
- б) особа, якій зазначені відомості стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків;
- в) особа, яка перебувала у державній установі і випадково підслухала розмову щодо відомостей, які становлять державну таємницю, і яка потім їх розголосила.

Завдання 3. Задача. Сахно працював з документами, що містять державну таємницю. Бажаючи достроково закінчити доручене завдання, він, всупереч інструкції, взяв зазначені документи додому. Вийшовши з державної установи з кількома сумками, що містять державну таємницю. Перехожий помітив факт втрати Сахном сумки, підняв її і, не розкриваючи, повернув Сахнові. Вчинене Сахном:

- а) є втратою документів, що містять державну таємницю (ч. 1 ст. 329 КК);
- б) складу злочину не містять;
- в) є службовою недбалістю (ч. 1 ст. 367 КК).

Завдання 4. Задача. Волинець, який працював з документами, що містять державну таємницю, на порушення встановленого законом порядку поводження із зазначеними документами, не закрив їх у сейф, а залишив на столі. Документ зник. Вчинене Волинцем:

- а) є втратою документів, що містять державну таємницю (ч. 1 ст. 329 КК);

б) є службовою недбалістю (ч. 1 ст. 367 КК);

в) є перевищенням влади або службових повноважень (ч. 1 ст. 365 КК).

Завдання 5. Задача. Іноземний турист, перебуваючи в Україні, відвідував бібліотеки, де з періодичних видань черпав відомості науково-технічного характеру для передачі їх іноземному підприємству. Дії іноземного туриста утворюють:

а) склад державної зради (ч. 1 ст. 111 КК);

б) склад збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави (ч. 1 ст. 330 КК);

а) складу злочину не утворюють.

Завдання 6. Хто може бути суб'єктом передачі або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію (ст. 330 КК), яка є власністю держави?

а) будь-яка особа;

б) особа, якій ці відомості довірені;

в) тільки іноземний громадянин.

Завдання 7. Задача. Зінчук демобілізувався із Збройних Сил України і у визначений термін на військовий облік не став. Вчинене Зінчуком:

а) складу злочину не утворює;

б) містить склад ухилення від військового обліку (ч. 1 ст. 227 КК);

в) є самоправством (ст. 356 КК).

Завдання 8. Суб'єктом ухилення від призову на строкову військову службу (ст. 335 КК) є:

а) особа чоловічої статі, якій виповнилося на день призову 18 років;

б) особа жіночої статі, якій виповнилося на день призову 18 років;

в) особа без громадянства, якій виповнилося на день призову 18 років.

Завдання 9. Ухилення від призову на строкову військову службу (ст. 409 КК) є закінченим злочином:

а) з моменту, коли особа прийняла рішення ухилитись від призову на строкову військову службу;

б) з моменту, коли їй виповнилося 18 років;

в) з моменту неявки особи, яку призвали на строкову військову службу, до військового комісаріату для відправки до військової частини.

Завдання 10. Задача. Громадянин України (призовник), якому виповнилося 18 років, переїхав на інше місце проживання у зв'язку

з тривалим відрядженням. З обліку у військовому комісаріаті знятий не був. Переїжджаючи, він попросив свого родича негайно його інформувати у випадку отримання повістки про призов до Збройних Сил. З'ясувалось, що на адресу старого місця проживання призовнику надійшло три повістки з військкомату, але через хворобу родича призовник своєчасно поінформований не був. Дайте кримінально-правову оцінку подіям:

а) у діях призовника є склад ухилення від призову на строкову військову службу, адже повістки про його призов були надіслані на адресу, яку він вказав у військкоматі;

б) дії призовника складу злочину не містять;

в) дії призовника утворюють склад ухилення від військової служби (ч. 1 ст. 409 КК).

Завдання 11. Суб'єктом кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 335 КК, не є:

а) призовник;

б) будь-який військовозобов'язаний;

в) особи офіцерського складу, які знаходяться у запасі.

Тема 16. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.

Завдання 1. Злісна непокоря працівникові правоохоронного органу вважається:

а) злочином;

б) адміністративним правопорушенням;

в) дисциплінарним вчинком;

г) кримінальним проступком.

Завдання 2. Під погрозою насильством слід розуміти:

а) погрозу заподіяти потерпілому побоїв;

б) погрозу заподіяти потерпілому тілесних ушкоджень;

в) погрозу заподіяти смерті потерпілому.

Завдання 3. Як погрозу знищення майна (ст. 195 КК) слід кваліфікувати:

а) погрозу знищити будь-яке майно повністю;

б) погрозу знищити майно частково.

Завдання 4. Під посяганням на життя, передбаченого ст. 348 КК (Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського

порядку і державного кордону або військовослужбовця) належить розуміти:

- а) умисне вбивство;
- б) замах на умисне вбивство;
- в) готування до умисного вбивства;
- г) виявлення умислу на умисне вбивство.

Завдання 5. Замах на умисне вбивство осіб, зазначених у диспозиції ст. 348 КК (Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця) може бути вчинено:

- а) лише з прямим умислом;
- б) як з прямим, так із непрямым умислом;
- в) зі змішаною формою вини.

Завдання 6. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу (ст. 347 КК) може вчинятись за мотивом:

- а) особистих неприязних стосунків;
- б) хуліганських спонукань;
- в) помсти працівникові правоохоронного органу за його діяльність.

Завдання 7. Ст.353 КК (Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи) може застосовуватись:

- а) самостійно;
- б) лише у сукупності з іншими статтями Кримінального кодексу;
- в) з іншими статтями Кодексу про адміністративні правопорушення.

Завдання 8. Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 354 КК (Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації) є:

- а) службова особа;
- б) неслужбова особа;
- в) як службова, так і неслужбова особа.

Завдання 9. Для застосування ст. 354 КК (Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації) потрібно, щоб винагорода була:

- а) у великому розмірі; і
- б) у значному розмірі;
- в) в особливо великому розмірі.

Завдання 10. Склад злочину, передбаченого ст. 356 КК (Самоправство) за видом вважається:

- а) формальним;
- б) матеріальним;
- в) формально-матеріальним.

Завдання 11. Предметом злочину, передбаченого ст. 358 КК (Підrobлення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підrobлених документів) є:

- а) лише офіційні документи;
- б) будь-які документи;
- в) документи, які видаються чи посвідчуються підприємством, установою, організацією.

Завдання 12. Злочин, передбачений ч. 3 ст. 358 КК (Підrobлення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підrobлених документів), скоюється:

- а) лише з прямим умислом;
- б) зі змішаною формою вини;
- в) як з прямим, так і непрямим умислом.

Завдання 13. Ознака публічності злочину, передбаченого ст. 338 КК (Наруга над державними символами), є:

- а) необхідною ознакою злочину;
- б) кваліфікуючою ознакою злочину;
- в) не є будь-якою ознакою злочину.

Завдання 14. Способом вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 347 КК (Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу), може бути:

- а) скоєння вибуху;
- б) застосування вибухових пристроїв;
- в) застосування транспорту.

Завдання 15. Віком відповідальності за злочин, передбачений ст. 338 КК (Наруга над державними символами), є:

- а) 14 років;
- б) 16 років;
- в) 18 років.

Завдання 16. Якщо при опорі працівникові правоохоронного органу були заподіяні тілесні ушкодження середньої тяжкості з боку винної особи, то його дії слід кваліфікувати:

- а) за ст. 342 ч. 2 КК (опір працівникові правоохоронного органу);
- б) за ст. 343 КК ч. 1 КК (втручання в діяльність працівника правоохоронного органу);
- в) за ст. 342 ч. 2, ст. 345 ч. 2 КК (опір працівникові правоохоронного органу, умисно заподіяння тілесних ушкоджень середньої тяжкості).

Завдання 17. Задача. Борчук прилюдно спалив на площі прапор іноземної держави. Дайте кримінально-правову оцінку діям Борчука.

а) наруга над державним прапором іноземної держави (ч. 2 ст. 338 КК);

б) хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК);

в) пропаганда війни (ст. 436 КК).

Завдання 18. Ст. 348 КК (Посягання на життя працівника правоохоронного органу) передбачає:

а) вбивство або замах на вбивство працівника правоохоронного органу;

б) готування до вбивства або замаху на вбивство працівника правоохоронного органу;

в) вбивство працівника правоохоронного органу.

Завдання 19. Захоплення працівника правоохоронного органу як заручника (ст. 349 КК) вважається закінченим злочином з моменту:

а) його захоплення з метою спонукання державної чи іншої установи, підприємства, організації або службової особи вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умові звільнення заручника;

б) коли службова особа вчиняє або утримується від вчинення дії, що вимагає особа, яка захопила працівника правоохоронного органу як заручника;

в) коли особа, яка захопила працівника правоохоронного органу як заручника доведено до відома службової особи державної чи іншої установи, підприємства вимоги про вчинення або утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника.

Тема 17. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Завдання 1. Службовими особами можуть визнаватись:

а) лише громадяни України;

б) як громадяни України, так і іноземці та особи без громадянства;

в) лише громадяни України та іноземці.

Завдання 2. Послуги, пільги, які не мають майнового характеру:

а) не можуть визнаватись предметом неправомірної вигоди;

б) можуть визнаватись предметом неправомірної вигоди;

в) можуть визнаватись предметом неправомірної вигоди при певних умовах.

Завдання 3. Організаторами, підбурювачами, пособниками перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК) можуть визнаватись:

- а) лише службові особи;
- б) як службові, так і неслужбові особи;
- в) лише неслужбові особи.

Завдання 4. Перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК) може скоюватись:

- а) лише умисно;
- б) зі змішаною формою вини;
- в) з необережності.

Завдання 5. Суб'єктом зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК) може бути:

- а) лише службова особа;
- б) будь-яка особа;
- в) службова особа чи представник влади.

Завдання 6. Насильство при перевищенні влади або службових повноважень (ст. 365 КК) може бути:

- а) лише фізичним;
- б) як фізичним, так і психічним;
- в) шантажом.

Завдання 7. Вчинення необережного вбивства (ст. 119 КК) при перевищенні влади або службових повноважень (ст. 365 КК) кваліфікується:

- а) за ч. 3 ст. 365 КК і додатковою кваліфікацією за ст. 119 КК не потребує;
- б) за сукупністю вищевказаних злочинів;
- в) за ст. 119 КК (Вбивство через необережність).

Завдання 8. Умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК) при перевищенні влади або службових повноважень (ст. 365 КК) кваліфікується:

- а) за ст. 121 КК (Умисне тяжке тілесне ушкодження);
- б) за ст.ст.365 ч. 3, 121 КК (перевищенні влади або службових повноважень та умисне тяжке тілесне ушкодження);
- в) лише за ч. 3 ст. 365 КК (Кваліфікований склад перевищення влади або службових повноважень).

Завдання 9. Умисне заподіяння смерті при перевищенні влади або службових повноважень(ст.365 КК) кваліфікується:

- а) за ст.ст. 365 ч. 3, 115 КК (Умисне заподіяння смерті при перевищенні влади або службових повноважень та умисне вбивство);
- б) лише за ст. 115 КК (умисне вбивство);

в) лише за ч. 3 ст. 365 КК (кваліфікований склад перевищення влади або службових повноважень).

Завдання 10. Формою вини злочину, який передбачений ст. 367 КК (службова недбалість) може бути:

- а) лише необережність;
- б) змішана форма вини;
- в) непрямий умисел.

Завдання 11. Суб'єктом службового підроблення (ст. 366 КК) може бути:

- а) будь-яка особа;
- б) службова особа чи представник влади;
- в) лише службова особа.

Завдання 12. При зловживанні владою або службовим становищем (ст. 364 КК) винний:

- а) виходить за межі своєї компетенції;
- б) не виходить за межі своєї компетенції;
- в) вищевказане не має значення.

Завдання 13. Якщо наслідком зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК) стала смерть потерпілого, скоєне:

- а) охоплюється ч. 2 ст. 364 КК і не потребує додаткової кваліфікації;
- б) не охоплюється ч. 2 ст. 364 КК і слід додатково кваліфікувати скоєне за ст. 119 КК (Вбивство через необережність);
- в) кваліфікується за ст. 119 КК (Вбивство через необережність) чи ст. 115 КК (умисне вбивство).

Завдання 14. Предметом службового підроблення (ст. 366 КК) можуть бути:

- а) лише офіційні документи;
- б) будь-які документи;
- в) документи, які видаються державними організаціями або зберігаються в державних організаціях.

Тема 18. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.

Завдання 1. Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 372 КК (Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності) може бути:

- а) суддя;
- б) прокурор;
- в) оперуповноважений карного розшуку.

Завдання 2. Склад злочину, передбачений ст. 379 КК (Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя) за видом є:

- а) формальний;
- б) відсічний;
- в) формально-матеріальний;
- г) матеріальний.

Завдання 3. Ст.383 КК (Завідомо неправдиві повідомлення за вчинення злочину) може застосовуватися у випадку, коли завідомо неправдиве повідомлення стосується:

- а) лише злочину;
- б) адміністративного правопорушення;
- в) як злочину, так і адміністративного правопорушення.

Завдання 4. Відповідальність за ст. 396 КК (Приховування злочину) настає за приховування:

- а) будь-якого злочину;
- б) лише особливо тяжкого злочину;
- в) як тяжкого так і особливо тяжкого злочину.

Завдання 5. Не підлягають кримінальній відповідальності за приховування злочину (ст. 396 КК):

- а) лише члени сім'ї особи, яка вчинила злочин;
- б) як члени сім'ї так і близькі родичі винної;
- в) будь-які родичі особи, яка вчинила злочин.

Завдання 6. Відповідальність за ст. 394 КК (втеча із спеціалізованого лікувального закладу) настає:

- а) лише при втечі із спеціалізованого лікувального закладу;
- б) як при втечі із спеціалізованого лікувального закладу так і по дорозі до нього.

Завдання 7. Мотивами злочину, передбаченого ст. 400 КК (Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги) може бути:

- а) особисті неприязні стосунки;
- б) помста;
- в) бажання винного припинити діяльність захисника особи.

Завдання 8. Склад злочину передбаченого ст. 400 КК (Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги) за видом є:

- а) формальний;

- б) матеріальний;
- в) відсіченим;
- г) формально-матеріальним.

Завдання 9. *Злочин, передбачений ст. 398 КК(Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи) вчиняється:*

- а) лише з прямим умислом;
- б) з будь-яким видом умислу;
- в) зі змішаною формою вини.

Завдання 10. *Вік кримінальної відповідальності за втечу з місця позбавлення волі або з-під варти (ст. 393 КК) складає:*

- а) 14 років;
- б) 18 років;
- в) 16 років.

Завдання 11. *Відповідальність за ст. 393 КК(Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти) настає при умові відбуття покарання у виді:*

- а) позбавлення волі;
- б) виправних робіт;
- в) арешту;
- г) обмеження волі.

Завдання 12. *Якщо дії притягнутої до відповідальності особи були реакцією на незаконні діяння судді, вчинене потрібно кваліфікувати:*

- а) як злочин проти особи;
- б) як злочин проти правосуддя;
- в) хуліганство.

Завдання 13. *Втручання в діяльність судових органів (ст. 376 КК) може виявлятися в:*

- а) шантажуванні потерпілого;
- б) проханні до потерпілого.

Тема 19. Військові кримінальні правопорушення

Завдання 1. *Суб'єктом злочинів проти встановленого порядку несення військової служби є:*

- а) працівник поліції;
- б) військовослужбовець внутрішніх військ МВС України;
- в) військовозобов'язаний.

Завдання 2. *Військовими службовими особами не є:*

а) військові начальники, інші військовослужбовці які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків;

б) військові начальники, інші військовослужбовці, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарчих обов'язків;

в) військові начальники, інші військовослужбовці, яким постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади.

Завдання 3. Задача. Лейтенант Корухін під час пілотування літака порушив правила польотів. Дії Корухіна кваліфікуються:

а) за ч. 1 ст. 276 КК (порушення правил безпеки руху повітряного транспорту);

б) за ст. 416 КК (порушення правил польотів);

в) за ч. 1 ст. 414 КК (порушення правил поведінки з предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення).

Завдання 4. Задача. Призовник Демченко, що не служив у Збройних Силах України, покалічив собі руку. Дії Демченко слід кваліфікувати:

а) за ч. 1 ст. 409 КК (ухилення від військової служби шляхом самокалічення);

б) за ст. 335 КК (ухилення від призову на строкову військову службу);

в) за ст. 356 КК (самоправство).

Завдання 5. Задача. Рядового Громова били, примушували виконувати вночі різні роботи, принижували його гідність. Громов не витримав знущань і втік з військової частини. Через тиждень Громов був затриманий. Дії Громова слід кваліфікувати:

а) ч. 1 ст. 407 КК (самовільне залишення військової частини);

б) ч. 1 ст. 408 КК (дезертирство);

в) складу злочину не містять.

Завдання 6. Військовими злочинами визнаються:

а) злочини проти військового законодавства порядку несення та проходження військової служби, які скоєні лише військовослужбовцями;

б) передбачені розділом XIX Особливої частини КК України (злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби які скоєні військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними учбових або спеціальних зборів);

в) злочини в сфері забезпечення призову та мобілізації, які скоєні призовниками а також військовозобов'язаними під час проходження ними учбових або спеціальних зборів.

Завдання 7. Склад злочину, передбачений ст. 404 КК (Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків) за видом с:

- а) матеріальним;
- б) формальним;
- в) відсічним.

Завдання 8. Непокора з боку військовослужбовця (ст. 402 КК) вважається:

- а) злочином;
- б) адміністративним правопорушенням;
- в) дисциплінарним вчинком;
- г) кримінальним проступком.

Завдання 9. Якщо підлеглий військовослужбовець погрожує вбивством своєму начальнику у зв'язку з виконанням ним обов'язків по військовій службі, його дії кваліфікуються:

- а) за ст. 129 КК (погроза вбивством);
- б) за ст. 405 КК (погроза або насильство відносно начальника);
- в) за ст.ст. 15, 115 ч. 2 п. 8 КК (замах на умисне вбивство особи у зв'язку з виконанням нею службового обов'язку).

Завдання 10. Якщо військовослужбовець строкової служби вчинив опір начальникові, внаслідок чого останнього було вбито, дії військовослужбовця слід кваліфікувати таким чином:

- а) опір начальникові, пов'язаний з вбивством (ч. 4 ст. 404 КК);
- б) насильство щодо начальника (ч. 2 ст. 405 КК) та умисне вбивство особи у зв'язку з виконанням нею службового обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК);
- в) умисне вбивство особи у зв'язку з виконанням нею службового обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК).

Завдання 11. Якщо військовослужбовець строкової служби не виконує наказу про виконання конкретного військового завдання, який надає йому начальник, дії військовослужбовця:

- а) складу злочину не утворюють;
- б) утворюють склад непокори (ч. 1 ст. 402 КК);
- в) утворюють склад невиконання наказу (ч. 1 ст. 403 КК).

Завдання 12. Задача. Прапорщик Романченко продав виданий йому комплект обмундирування, а вилучені гроші витратив на свої потреби. Дії Романченко кваліфікуються:

- а) як марнотратство (ч. 1 ст. 413 КК);
- б) як самоправство (ст. 356 КК);
- в) складу злочину не утворюють.

Тема 20. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Завдання 1. Склад пропаганди війни (ст. 436 КК) за конструкцією об'єктивної сторони є:

- а) формальним складом злочину;
- б) матеріальним складом злочину;
- в) формально-матеріальним складом злочину.

Завдання 2. Задача. Громадянин іноземної держави на території України виготовив без їх мети розповсюдження матеріали із закликами до агресивної війни проти своєї країни. Дайте кримінально-правову оцінку діям цієї особи:

- а) дії особи складу злочину не утворюють;
- б) дії особи утворюють склад пропаганди війни (ст. 436 КК);
- в) дії особи є готуванням до посягання на територіальну цілісність України (ч. 1 ст. 14, ч. 1 ст. 110 КК).

Завдання 3. Задача. Військовослужбовець жорстко поведився з військовополоненим і умисно його вбив. Дії військовослужбовця можна кваліфікувати як:

- а) погане поводження, з військовополоненим (ст. 434 КК);
- б) порушення законів та звичаїв війни (ч. 2 ст. 438 КК);
- в) умисне вбивство вчинене з особливою жорстокістю (п. 4 ч. 2 ст. 115 КК).

Завдання 4. Задача. Шмаленко викрав особу, що має міжнародний захист, з метою вимоги викупу. Дії Шмаленка є:

- а) злочином проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ч. 1 ст. 444 КК);
- б) викраденням людини (ч. 2 ст. 146 КК);
- в) вимаганням (ст. 189 КК).

Завдання 5. Позбавлення життя людини при геноциді (ч. 1 ст. 442 КК) кваліфікується:

- а) як геноцид (ч. 1 ст. 442 КК);
- б) як геноцид (ч. 1 ст. 442 КК) та умисне вбивство (п. 1 ч. 2 ст. 115 КК);
- в) як геноцид (ч. 1 ст. 442 КК) та порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної незалежності або ставлення до релігії (ч. 3 ст. 161 КК).

Завдання 6. Як склад найманства (ч. 1 ст. 447 КК) слід визнавати:

- а) вербування найманців;
- б) навчання найманців з метою використання у збройних конфліктах інших держав;
- в) матеріальне забезпечення найманців.

Завдання 7. Назвіть суб'єкта найманства, передбаченого ч. 1 ст. 447 КК:

- а) особа, яка вербує найманців;
- б) особа, яка завербована для підготовки в якості найманця;
- в) особа, яка навчає найманців з метою використання у збройних конфліктах інших держав.

Завдання 8. Задача. Громадянин України Граматик виїхав за кордон як турист. Без дозволу відповідних органів державної влади взяв участь у збройному конфлікті іншої держави. Дії Граматика:

- а) утворюють склад найманства (ч. 2 ст. 447 КК);
- б) складу злочину не утворюють;
- в) утворюють склад державної зради (ч. 1 ст. 111 КК).

Завдання 9. Масове знищення рослинного світу слід кваліфікувати:

- а) як екоцид (ст. 441 КК);
- б) як порушення законів та звичаїв війни (ч. 1 ст. 438 КК);
- в) знищення або пошкодження лісових масивів (ч. 1 ст. 245 КК).

Завдання 10. Задача. У громадянина України Биковського, який вилітав за кордон із аеропорту «Бориспіль», було вилучено 200 грамів збагаченого урану. Дії Биковського утворюють:

- а) транспортування зброї масового знищення (ст. 440 КК);
- б) контрабанду (ч. 1 ст. 201 КК);
- в) порушення чинних на транспорті правил (ст. 291 КК).

Завдання 11. Задача. Із житлового приміщення осіб, які мають міжнародний захист, таємно викрадено оргтехніку, особисте майно. Сκοєне має класифікуватись як:

- а) порушення недоторканості житла (ч. 1 ст. 162 КК);
- б) злочин проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ч. 1 ст. 444 КК);
- в) крадіжка з проникненням в житло (ч. 3 ст. 185 КК).

Завдання 12. Задача. Іноземний бізнесмен був убитий, бо відмовився від сплати певної суми грошей. Такі дії кваліфікуються наступним чином;

- а) умисне вбивство із корисливих мотивів (п. 6 ч. 2 ст. 115 КК);
- б) посягання на життя представника іноземної держави (ст. 443 КК);
- в) злочин проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ч. 1 ст. 444 КК).

Завдання 13. В якій з наведених статей КК (основні склади) відсутній усічений склад злочину?

а) незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (ст. 445 КК);

б) піратство (ст. 446 КК);

в) найманство (ст. 447 КК).

Завдання 14. Ведення агресивної війни або агресивних воєнних дій (ч. 2 ст. 437 КК) є закінченим злочином:

а) з початку вчинення агресивної війни або агресивних воєнних дій;

б) після перших людських жертв;

в) після захоплення певної території чи певних об'єктів.

Завдання 15. Який із наведених злочинів може бути вчинений з необережності?

а) пропаганда війни (ст. 436 КК);

б) застосування зброї масового знищення (ст. 439 КК);

в) геноцид (ст. 442 КК).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ

1. Абакіна-Пілявська Л.М. Причетність до злочину в кримінальному праві України: становлення, сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / Л.М. Абакіна-Пілявська. Одеса : Юридична література, 2015. 296 с.

2. Альбрехт Петер-Алексіс. Забута свобода: принципи кримінального права в європейській дискусії про безпеку : монографія. Одеса : Астропринт, 2006. 160 с.

3. Баланюк А.В. До поняття та структури механізму злочину. *Боротьба зі злочинністю та права людини* : зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. Б-ка журн. «Юридичний вісник». О. : Фенікс, 2006. 295 с.

4. Балобанова Д. Формування інституту кримінальних проступків. *Юридичний вісник України*. № 33 (894). 18–24 серпня 2012 року. С. 5.

5. Балобанова Д.О. Гармонізація кримінального законодавства України з положеннями міжнародного права (в контексті законопроекту «Про внесення змін до кримінального кодексу України щодо забезпечення його гармонізації з положеннями міжнародного права»). *Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики* : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції НУ «ОМА». Вип. 11. О. : НУ «ОМА», 2017. 298 с. С. 136–138.

6. Берзін П.С. Суспільна небезпечність діяння: загальна характеристика. *Альманах кримінального права* : збірник статей / відповід. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. К. : «Правова єдність», 2009. Вип. 1. 424 с.

7. Бернюков А.М. Юридична реальність як онтогносеологічна форма існування права (філософсько-методологічний аналіз) : автореф. ... доктора юрид. наук : спеціальність 12.00.12. Львів. 2018. 36 с.

8. Бондаренко А.І. Концепт правозахисної діяльності сучасної держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Одеса. 2018. 20 с.

9. Борисов В. Проблеми запровадження у законодавство України інституту кримінального проступку. *Кримінальне право*. № 9. Вересень 2012. С. 104–107.

10. Groшевий Ю. Проблеми реформування кримінального судочинства. *Право України*. 2009. № 2. С. 10.

11. Гуренко Д.Ю. Загальне поняття об'єкта злочину у сучасній кримінально-правовій науці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 3. 2013. С. 292–298.

12. Демидова Л.М., Пащенко О.О. Ефективність застосування кримінально-правових норм органами досудового слідства та прокурором: поняття, критерії, показники та шляхи підвищення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 4. 2008. С. 258–266.

13. Допілка В.О. Кримінальне правопорушення як предмет кримінального права. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 2. 2012. С. 39–40.

14. Дручек О.В. Принципи та зміст діяльності поліції при забезпеченні прав і свобод людини. *Боротьба з молодіжною злочинністю* : тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (27 вересня 2013 р.). Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2013. 238с.

15. Дрьомін В.М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : автореф. дис. ... доктора юрид. наук, спеціальність 12.00.08. Одеса: 2010, 40 с.

16. Дячкін О.П. Суспільна небезпечність злочину – ознака об'єктивна. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 3. 2013. С. 299–307.

17. Євген Крапивін. Кримінальні проступки: панацея від дрібних злочинів чи обмеження прав? *Юридичний вісник України*. № 24 (1197). 15–21 червня 2018 року. С. 11.

18. Житний О.О. Просторові аспекти чинності національного кримінального закону: деякі проблеми регламентації. *Вісник кримінологічної асоціації України* : збірник наукових праць. Харківський університет внутрішніх справ. № 3 (11) 2015. С. 59–69.

19. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII. *Голос України*. № 79 (7085) 24 квітня 2019 року. С. 11–14.

20. Кареклас С., Пашковський М.І. Кримінальне право ЄС. Адаптація кримінального і кримінально-процесуального законодавства України до права ЄС : навчальний посібник. О. : Одеська національна юридична академія, 2004. 162 с.

21. Карчевський М.В., Кудінов А.С. Ефективність кримінально-правового регулювання в Україні: інформаційно-аналітичні матеріали за результатами опитування експертів / М.В. Карчевський, А.С. Кудінов; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2016. 44 с.

22. Катеринчук І.П. Правоохоронна діяльність: проблеми визначення та здійснення. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1. 2011. С. 57–60.

23. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Г.М. Анісімов, О.О. Володіна, І.О. Зінченко та ін.; за ред. М.І. Панова. Х. : Право, 2016. 356 с.

24. Кельман Л.М. До питання про співвідношення понять правозастосовної діяльності та реалізації права: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Львівського Держ. університету внутр. справ*. Вип. 4. 2017. С. 31–41.

25. Книженко О.О. Кримінально-правова санкція як юридична конструкція. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 4. 2011. С. 314–320.

26. Конопельський В.Я. Конституювання української політичної нації у перехідному суспільстві : автореф. дис... канд. політ. наук : спеціальність 23.00.02 – політичні інститути та процеси: Одеса. 2002. 16 с.

27. Конопельський В.Я. Про ефективність застосування принципу диференціації та індивідуалізації покарань у контексті його взаємодії з іншими принципами права. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1, 2015. С. 37–41.

28. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

29. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів : навч. посібник / вид. 3-тє доповнене і перероблене. К. : Атіка, 2007. 592 с.

30. Кормич А.І. Стратегія державного розвитку: сутність та принципи. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. праць. Одеса : «Фенікс», 2008. Вип. 34. 344 с.

31. Кос О.Д. Кримінальний проступок як структурний елемент політики в сфері боротьби зі злочинністю. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Спеціальний випуск № 5*. 2011. Проблеми реформування кримінальної юстиції: український контекст і міжнародний досвід. С. 130–134.

32. Костенко О.М. Роль доктрини в кримінальному праві / Олександр Миколайович Костенко. *Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали міжвузівської наукової студентської конференції (30 січня – 2 лютого 2000 р.). Косів, 2000. С. 26–28.

33. Костюк Н.П. Особливості стадій правозастосування. *Держава і право. Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Збірник наукових праць*. Випуск 44. 2009. Київ. С. 70–76.

34. Кримінальне право (Особлива частина) : підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. 2-ге вид. К. : «ВД «Дакор», 2013. 786 с.

35. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навч. посіб. К. : Алерта, 2015. 576 с.

36. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до екзамену / Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков. вид. 2-ге, допов. та перероб. Х. : Одісей, 2012. 264 с.

37. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / Є.С. Назимко, С.В. Лосич, Ю.О. Данилевська та ін. / за заг. ред. проф. В.М. Бесчастного та О.М. Джузи. Київ : ВД «Дакор», 2018. 386 с. URL: <http://repo.dli.donetsk.ua/bitstream/123456789/537/1/Kryminalne%20Pravo%20ZagChastyna.pdf>

38. Кримінальне право України : навч.-метод. посібник / авт. кол.; за заг. ред. д. ю.н., проф. В.О. Тулякова. Одеса : Фенікс, 2011. 374 с. (Сер.: Навч.-метод. посібники).

39. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2015. 680 с.

40. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05 квітня 2001 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

41. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами да доповненнями станом на 22 квітня 2021 р.: (відповідає офіційному текстові). К. : «Центр учбової літератури», 2021. 197 с.

42. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар /Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 1196 с.

43. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. На 03 листопада 2014 року: (Відповідає офіц.. текстові). К. : Алерта, 2014. 284 с.

44. Кузнецов В.В., Савченко А.В. Теорія кваліфікації злочинів : підручник / за заг. ред. д. ю.н., проф. В.І. Шакуна. 5-ге вид. перероб. К.: Алерта, 2013. 320 с.

45. Курінний Л. Кримінальний проступок – нова правова реалія. *Юридичний вісник України* № 25 (886). 23–29 червня 2012 року. С. 5.

46. Лепіш Н.Я. Ефективність тлумачення як елемент правотворчої діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 4. 2017. С. 42–51.

47. Кондра М. Вплив принципу рівності на форми реалізації кримінальної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. № 6. 2018. С. 263–267.

48. Магновський І.Й. Правова нормативність та її особливості на сучасному етапі розвитку національного права України. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1. 2016. С. 33–35.

49. Марін О.К. Конкуренція кримінально-правових норм : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спеціальність 12.00.08. Київ, 2002. 20 с.

50. Медицький І.Б. Вплив соціальних факторів на злочинність в умовах становлення незалежної української держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : К. 2007. 20 с.

51. Меркулова В.О. Кримінальна відповідальність: окремі теоретичні та соціально-правові аспекти : монографія. Одеса : ОЮІ ХНУВС, 2007. 225 с.

52. Меркулова В.О. Тенденції реформування інституту звільнення від кримінальної відповідальності: кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1. 2013. С. 146–152.

53. Мирошниченко Н.А. Склад злочину : текст лекцій. Одеса : Юридична література, 2003. 80 с.

54. Митрофанов І.І. Категорії кримінального права: вимисел чи реальність? *Вісник кримінологічної асоціації України. Збірник наукових праць*. № 2 (13). Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. С. 46–57.

55. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2006. 704 с.

56. Навроцький В.О. Про співвідношення положень кримінального та кримінально-процесуального законодавства, які

регламентують підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності. *Альманах кримінального права* : збірник статей. Вип. 1. / відповід. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. К. : Правова єдність, 2009. 424 с. С. 391–400.

57. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. Литвинова О.М. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 528 с. (за станом на 5 вересня 2017 р.)

58. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко та ін.; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернєв. К. : Юрінком Інтер, 2017. 1104 с.

59. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с. URL: https://dakor.kiev.ua/wp-content/uploads/%D0%9D%D0%9F%D0%9A-%D0%9A%D0%9A_%D0%A5%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8E%D0%BA_11_sayt.pdf

60. Огаренко Т. Структура та функції правової системи. *Підприємництво, господарство і право*. № 5. 2013. С. 12–15.

61. Практикум з кримінального права України (Загальна частина) : навчальний посібник / О.В. Ведмідський та ін.; за заг. ред. В.В. Шаблістого. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 352 с.

62. Примаченко В.Ф. Співвідношення диференціації кримінальної відповідальності та криміналізації. *Вісник кримінологічної асоціації України*. № 1 (15). 2017. С. 137–143.

63. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності). Закон України від 15.11.2011. URL: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=41271

64. Рощина І.О. Ефективність норм кримінального права України у запобіганні злочинам : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спеціальність – 12.00.08 Київ : 2009. 20 с.

65. Семенюк Н.М. Час вчинення злочину за кримінальним правом України автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Київ: 2018. 20 с.

66. Сердюк І.А. Акт безпосередньої реалізації норм права: поняття, особливості та види. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. № 2. 2016. С. 22–28.

67. Теплюк М. Законодавчі акти в механізмі реалізації права. *Право України* № 11, 2013. С. 318–327.

68. Уголовный кодекс Украины : научно-практический комментарий. Издание седьмое, переработанное и дополненное / Отв. ред. Е.Л. Стрельцов. Х. : ООО «Одиссей», 2010. 904 с.

69. Фаринник В. Відшкодування шкоди у кримінальному провадженні. *Юридичний вісник України*. № 33 (894). 18–24 серпня 2012 року. С. 4.

70. Федотова Г.В. Кримінальний проступок як вид кримінального правопорушення. *Наука і правоохорона*. № 4 (38). 2017. С. 219–224.

71. Федотова Г.В. Проблемні питання відповідальності за кримінальні проступки. *Наука і правоохорона*, № 4 (34). 2016. С. 118–125.

72. Шаблистий В.В.. Нові виклики зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі. *Вісник кримінологічної асоціації України* : збірник наукових праць. Харківський університет внутрішніх справ. № 1 (15) 2017. С. 159–165.

73. Шапченко С.Д. Кваліфікація злочинів як соціально-правове явище: основні юридичні аспекти. *Альманах кримінального права* : збірник статей / відповід. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. К. : Правова єдність, 2009. Вип. 1. 424 с. С. 415–423.

74. Яремко Г.З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України : автореф дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 20 с.

Навчальне видання

**ПОДОБНИЙ Олександр Олександрович
ЗАГОРОДНЮК Світлана Олегівна**

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)

Навчально-методичний посібник

Верстання

Тихон Мартиненко



Г Е Л Ь В Е Т И К А
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

WWW.HELVETICA.UA

Підписано до друку 19.07.2021 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 12,55. Тираж 50.
Замовлення № 0222/072.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня –
Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (048) 709 38 69,
+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.